

ISSN : 3027-8651 (Print)
ISSN : 3027-6144 (Online)

วารสารอักษรราพิบูล "Aksara Pibul Journal"

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)
Vol.6 No.2 (July-December 2025)

วารสารอักษรพิบูล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Aksara Pibul Journal, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Pibulsongkram Rajabhat University
ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

เจ้าของ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
จัดทำโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว)
เลขที่ 156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000
E-mail : huso@psru.ac.th โทรศัพท์ 0 5526 7003

วัตถุประสงค์

วารสารอักษรพิบูล เป็นวารสารทางวิชาการที่มีกระบวนการประเมินคุณภาพบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewed) ในสาขานั้นหรือสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน จากหลากหลายสถาบัน ซึ่งผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (double blinded peer-reviews) จากหลากหลายสถาบันจัดพิมพ์ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์ โดยอาจอยู่ในรูปแบบบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์ หนังสือ รับผิดชอบต่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เว็บไซต์วารสาร <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/APBJ/>

เลขมาตรฐานสากล ISSN : 3027-8651 (Print)
ISSN : 3027-6144 (Online)

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)
ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน , ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

จำนวน 25 เล่ม

ภาพปกจาก www.canva.com

พิมพ์ที่ ร้านถ่ายเอกสาร เอกก๊อปปี๊ พิษณุโลก เลขที่ 301/7-8 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล
อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เป็นลิขสิทธิ์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
บทความหรือข้อคิดใด ๆ ที่ปรากฏในวารสารอักษรพิบูลที่เป็นวาระกรรมของผู้เขียน บรรณาธิการ หรือ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพิบูลสงคราม ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

คณะกรรมการกองบรรณาธิการวารสาร

บรรณาธิการ

1. อาจารย์ ดร.สุธีญา	ปานทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัครพล	แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กองบรรณาธิการ

1. ศาสตราจารย์ชวน	เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี สิงห์น้อย	วงศ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
3. ศาสตราจารย์ ดร.เมฆม	เมธจิรนนท์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สนม	ครุฑเมือง	มหาวิทยาลัยนเรศวร (ข้าราชการบำนาญ)
5. รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง		มหาวิทยาลัยนเรศวร
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนิช	นักปี	มหาวิทยาลัยนเรศวร
7. รองศาสตราจารย์สุรชาติ	เกษประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
8. รองศาสตราจารย์อรุณลักษณ์	รัตนพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณชัย	รัตนเศรษฐ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสรวง	ยุทธนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทัย	พานิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา เลิศเสมอ บุญยานันต์		มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทชา	บุญยะรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
14. อาจารย์ ดร.ณริศรา	พฤกษ์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
15. อาจารย์ ดร.พนัส	มัตยะสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
16. อาจารย์ ดร.วรารัตน์	วรวิรัช	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
17. อาจารย์ฟ้า	วิไลขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ฝ่ายประสานงานวารสาร

นายสัญญา	ปานแย้ม	นางสาววรินทร์	พลชั้น
นางสาวยุพิน	โพธิ์ทอง	นางสาวสุนิสา	เพ็ชรพูล
นางสาววลันลักษณ์	สัตย์ประกอบ	นางสาวสุภาวดี	คงกล่อม
นายณัฐพงษ์	พรราวแจ้ง		

ออกแบบปก

นายพรชัย	บุญยุค

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำวารสารอักษราพิบูล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568)

รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วิวัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง		มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.สิงหนาท	น้อมเนียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติดา	เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดสรวง	ยุทธนา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล	แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรัชญา	ปานเกตุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
อาจารย์ ดร.ทวีศักดิ์	ชั้นยศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ข้าราชการบำนาญ)
อาจารย์ ดร.นิพัทธ์	แย้มเดช	มหาวิทยาลัยศิลปากร
อาจารย์ ดร.สุวรรณี	ทองรอด	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.อรทัย	สุขจีระ	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
อาจารย์ ดร.รัตนาวดี	ปาแปง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ ดร.สมเกียรติ	ติดชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุณากร	คงชนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โชติกา	เศรษฐธัญญาการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปทุมพร	บุญชุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิทชา	บุญยะรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐกานต์	เส็งชื่น	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ ดร.นิภาวรรณ	นาวาวัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์ ดร.วาริรัตน์	สีแดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของการเขียน การอ้างอิงและการจัดรูปแบบ

อาจารย์ฟ้า	วิไลขำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
อาจารย์นงพงา	สุขโอสถ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

บทบรรณาธิการ

วารสารอักษราพิบูล ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568) ที่ท่านเห็นอยู่นี้เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม วารสารที่มีเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์โดยมุ่งสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการสายมนุษยศาสตร์ซึ่งนับวันจะถูก “ลดทอน” และ “ละเลย” ความสำคัญและคุณค่าลงไปอย่างมาก

ข่าวมหัศจรรย์ที่บรรณาธิการจำเป็นต้องแจ้งให้กับผู้เขียนและผู้อ่านทราบนั้น คือ ตั้งแต่วารสารอักษราพิบูล ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2568) ฉบับนี้เป็นต้นไปได้รับรองการประเมินคุณภาพวารสารวิชาการให้เป็น “วารสารกลุ่มที่ 1 (Tier1)” โดยศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ประกาศรับรองเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2568 เนื้อหาของบทความที่ปรากฏในวารสารอักษราพิบูลฉบับนี้มีความเข้มข้นทางวิชาการและประกอบไปด้วยผู้เขียนทั้งในและภายนอกสถาบันโดยบทความที่น่าสนใจ ดังนี้

ชื่อช่างไทย : การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ โดยกนกพร นาคอ้ง พัฒนตรี มั่งจิว รักษิมา ศิริเลิศ สิทธิพร ตรีนพ และสุชาดา เจียพงษ์ กลวิธีการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยจิตติมาพร นิ้มหนู ภัทรพล ฉัตรธง อมิตา บุญแร่ อารยา แจ็กรักษ์ และเมศิณี ภัทรมุทธา **พิษณุโลกในพระราชพงศาวดาร : การศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม** โดยธนากาญจน์ ช่วยหล้า รัตนาภรณ์ อินกรัต ปรีชา แป้นจันทร์ อีรณนภัทร โพธิ์ดง ปฐมพงษ์ สุขเล็ก และทัตพิชา สกุศลสืบ **คุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องปองแปง** โดยจิตติมา ผลมา รสริน จันทรเมือง และสุกัญญาโสภี ใจกล้า **Thai EFL Undergraduate Students' English Collocational Knowledge: Receptive and Productive Competence and Acquisition Processes** โดย Asama Tasanameelarp and Tuna Girgin **การใช้วัจนกรรมบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2566** โดยไพบึง หลง และชญานิน บุญสงค์ศักดิ์ **แก้บนแม่ยาย : คุณค่าของเพลงพื้นบ้านกับการนำเสนอเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์จากผลงานของป.ปากควาย** โดยศราวุฑู สุดงูเหลือม **กลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อตอนข่าวของรายการ “โหนกระแส” : การวิเคราะห์เชิงวาทกรรมในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย** โดยบุษกร แก้วอ่ำ และความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” โดยกฤตกร สารกิจ

บทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งหมดล้วนผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสถาบันจำนวน 3 ท่านต่อบทความตามประกาศ ก.พ.อ. เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2564 ทำให้เนื้อหาในวารสารอักษราพิบูลนี้เต็มไปด้วยความเข้มข้นทางวิชาการเพิ่มมากยิ่งขึ้นไปอีก

วารสารอักษราพิบูล ขอขอบพระคุณผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒน่องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ อันเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ชีวิตมนุษย์ และขอเรียนเชิญผู้ที่สนใจและรักที่จะรังสรรค์ผลงานวิชาการในทางมนุษยศาสตร์ วารสารอักษราพิบูลขอเป็นหนึ่งในตัวเลือกของท่านที่จะรับผลงานด้านมนุษยศาสตร์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่สร้างสรรค์องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์ให้กว้างขวางไปยิ่งขึ้นอีก

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
ชื่อข้างไทย : การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ	
กนกพร นาคอง พัฒน์นรี มั่งจิว รักษิณา ศิริเลิศ สิทธิพร ตรีนพ และสุษาดา เจียพงษ์..	1
กลวิธีการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม	
ฐิติมาพร นิ่มหนู ภัทรพล ฉัตรธง อมิตา บุญแร่ อารยา แจ็กรักษ์ เมศินี ภัทรมูทธา และรัตนาวดี ปาแปง.....	17
พิษณุโลกในพระราชพงศาวดาร : การศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม	
ธนาภาญจน์ ช่วยหล้า รัตนภรณ์ อินกรัต ปรีชา แป้นจันทร์ อีรณภัทร โพธิ์ดง ปฐมพงษ์ สุขเล็ก และทัตพิชา สกุลสืบ.....	37
คุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องปองแปง	
ฐิติมา ผลมา รสริน จันท์เมือง และสุกัญญาโสภี ใจกล้า.....	53
Thai EFL Undergraduate Students' English Collocational Knowledge: Receptive and Productive Competence and Acquisition Processes	
Asama Tasanameelarp and Tuna Girgin.....	73
การใช้วัจนกรรมบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2566	
ไผ่หนึ่ง หลง และชญาณิน บุญส่งศักดิ์.....	90
บทความวิชาการ	
แก่นบนแม่ยาย: คุณค่าของเพลงพื้นบ้านกับการนำเสนอเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์จากผลงาน ของ ป.ปากควาย	
ศรารุธ สุดงูเหลือม.....	105
กลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อตอนข่าวของรายการ “โหนกระแส” : การวิเคราะห์ เชิงวาทกรรมในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย	
บุษกร แก้วอ่ำ.....	117
ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”	
กฤตกร สารกิจ.....	135

บทความวิจัย (Research Article)

ชื่อช้างไทย: การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ

Thai Elephant Names: Analysis of Meanings and Beliefs

กนกพร นาคอง^{1*}, พัฒน์นรี มั่งจิว¹, รัชนีภา ศิริเลิศ¹, สิทธิพร ตรีนพ¹ และสุชาดา เจียพงษ์²Kanokporn Nak-ang^{1*}, Phatnari Mangjiew¹, Raksina Sirilerd¹, Sitthiporn Treenop¹, and Suchada Jiaphong²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเภทความหมายของชื่อช้างไทย และความเชื่อของชื่อช้างไทยที่ปรากฏในสถาบันคชบาลแห่งชาติในพระอุปถัมภ์ฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ศูนย์วังช้างแลพนียด ตำบลประตูลี้ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและสื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก โดยใช้กรอบแนวคิดของ สุชาดา เจียพงษ์ (2565) ได้ศึกษาลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก: การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ จากผลการศึกษาประเภทความหมายของชื่อช้างไทย พบว่ามีจำนวน 136 ชื่อ สามารถแบ่งความหมายได้ 9 ประเภทเรียงลำดับจากที่พบมากที่สุด ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะ จำนวน 49 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 36.03 รองลงมาความหมายเกี่ยวกับพืช จำนวน 18 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.24 ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งก่อสร้าง พบจำนวน 16 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.76 ความหมายเกี่ยวกับศาสนาจำนวน 15 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.03 ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.56 ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ จำนวน 10 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.35 ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ จำนวน 7 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.15 ความหมายเกี่ยวกับสัตว์จำนวน 6 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.41 และความหมายของชื่อช้างไทยที่พบน้อยที่สุดคือความหมายเกี่ยวกับอาหาร มีจำนวน 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.4 ส่วนผลการวิจัยความเชื่อของชื่อช้างไทยสะท้อนความเชื่อ 5 ประเภท ได้แก่ 1. ช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์ สง่างามและเป็นที่รัก 2. ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง 3. ช้างเป็นสัญลักษณ์แห่งความมงคล 4. ช้างเป็นสัตว์ที่มีบุญวาสนา

^{1*}นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: kanokporn.na@psru.ac.th

(Received: 17 December 2024; Revised: 9 March 2025; Accepted: 25 November 2025)

และ 5. ช้างเป็นสัตว์เสริมบารมีพระมหากษัตริย์ จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ความหมายและความเชื่อ ตลอดจนมีความรู้และเข้าใจลักษณะการตั้งชื่อช้างไทยได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ช้างไทย ความหมายของชื่อช้าง ความเชื่อ

Abstract

This study aimed to analyze the types of meanings and the beliefs of Thai elephant names in the National Elephant Institute in patronage (Thai Elephant Conservation Center), Wiang Tan, Hang Chat District, Lampang; in Ayutthaya Elephant Palace and Royal Kraal, Pratu Chai, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya; and in online sources such as Facebook pages. The data analysis was based on the conceptual framework of Suchada Jiaphong, who studied textile motifs in Phitsanulok: an analysis of meaning and beliefs. This study found a total of 136 Thai elephant names, which could be categorized into 9 types of meanings, ranked from most to least, as follows: meanings related to characteristics (49 names, 36.03%); meanings related to plants (18 names, 13.24%); meanings related to places and buildings (16 names, 11.76%); meanings related to religion (15 names, 11.03%); meanings related to nature and environment (13 names, 9.56%); meanings related to objects and utensils (10 names, 7.35%); meanings related to humans (7 names, 5.15%); meanings related to animals (6 names, 4.41%); and meanings related to food (2 names, 1.4%). For the beliefs in Thai elephant names, the study revealed 5 types of beliefs: (1) elephants are charming, graceful, and beloved animals; (2) elephants are the national animal of Thailand; (3) elephants are a symbol of auspiciousness; (4) elephants are animals with good fortune; and (5) elephants enhance the prestige and power of the king. This study contributes to a deeper understanding of the meanings and beliefs, as well as gaining knowledge and understanding of the characteristics of naming Thai elephants.

Keywords: Thai elephants, meanings of elephant names, beliefs

บทนำ

ช่างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของไทยมาแต่โบราณกาล มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ช่างไทยได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมทั้งทางร่างกาย จิตใจ และได้รับการฝึกฝนให้มีความรู้ความสามารถต่างๆ เช่น การฝึกเข้าร่วมขบวนแห่ในพิธีสำคัญ การไหว้รับของจากผู้อื่น การยกวง การตั้งชื่อช่างไทยมีความหมายสำคัญหลายประการ เช่น ประการแรกมาจากภาษาไทย โดยทั่วไปแล้วชื่อช่างในภาษาไทยมักมีความหมายมงคลหรือเป็นสัญลักษณ์ของความสำเร็จ เช่น โชคดี มงคล เพชร แก้ว ทอง เป็นต้น ชื่อช่างเหล่านี้มักจะทำให้ความอยู่ดีหรือเจ้าของช่างเป็นผู้ตั้งชื่อ เพื่อให้ช่างมีชื่อที่ไพเราะและมีความหมายที่ดี ประการที่สองมาจากภาษาถิ่น เป็นเพราะช่างในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มักมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปตามภาษาถิ่นเช่น ช่างในภาคเหนือมักมีชื่อเรียกด้วยคำว่า "แก้ว" เช่น แก้วมณี แก้วตา แก้วทอง เป็นต้น ช่างในภาคใต้มักมีชื่อเรียกด้วยคำว่า "ตา" เช่น ตาแก้ว ตาเพชร ตาทอง เป็นต้น ประการที่สามมาจากภาษาต่างประเทศ เช่น ช่างในจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์ มักมีชื่อเรียกที่มาจากภาษาเขมร เช่น ปิ่นเกล้า กุญชร เป็นต้น ประการที่สี่ มาจากลักษณะนิสัยหรือความสามารถของช่าง ความอยู่ดีหรือเจ้าของช่างบางรายอาจมีชื่อเรียกช่างตามลักษณะนิสัยหรือความสามารถของช่างตัวนั้น ๆ เช่น ช่างที่เชื่อฟังและเชื่อใจอาจมีชื่อเรียกว่า "เชื่อฟัง" หรือช่างที่แข็งแรงและอดทนอาจมีชื่อเรียกว่า "อดทน" เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ช่างบางตัวอาจมีชื่อเรียกด้วยชื่อเล่นหรือชื่อเรียกอื่น ๆ นอกเหนือจากชื่อเฉพาะ เช่น ช่างชื่อ "มงคล" อาจถูกเรียกด้วยชื่อเล่นว่า "มงคลน้อย" หรือช่างชื่อ "แก้วตา" อาจมีชื่อเรียกด้วยชื่อเล่นว่า "แก้ว" เป็นต้น การตั้งชื่อช่างจึงเป็นการแสดงความเป็นเจ้าของและผูกพันระหว่างคนกับช่าง เป็นการแสดงความปรารถนาดีต่อช่าง เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อและค่านิยมของคนไทยที่มีต่อช่าง (นางลักษณ์ ใจสมิง, 2548)

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การตั้งชื่อ โดยใช้หลักการวิเคราะห์ความหมายและความได้แก่ พรเพ็ญ เหล็กดีเศษ (2559) วิจัยเรื่องการตั้งชื่อเรือยาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่าการตั้งชื่อเรือตามลักษณะทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อเรือยาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ประเภท ส่วนประกอบของชื่อเรือยาว ความหมายของชื่อเรือยาว โครงสร้างทางความหมายของชื่อเรือยาว พรรณศิริ แจ่มอรุณ, วุฒิพงษ์ทองก้อน และกชพร ขวัญทอง (2557) วิจัยเรื่องการศึกษาเชิงคติชนวิทยา : การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาของชื่อคลองและหมู่บ้านริมคลองจำแนกตามความหมายได้ 10 ประเภท ได้แก่ การตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ การตั้งชื่อตามพืชพันธุ์ไม้และลักษณะที่เกี่ยวข้อง การตั้งชื่อตามบุคคลและลักษณะอาการของคน การตั้งชื่อตาม

ความเชื่อ หรือตำนาน การตั้งชื่อตามสถานที่ก่อสร้างที่มีอยู่เดิม การตั้งชื่อตามเครื่องใช้ไม้สอย การตั้งชื่อตามขนาด หรือทิศทางของคลองการตั้งชื่อตามกิริยาการกระทำหรือเหตุการณ์การตั้งชื่อตามอาหาร และการตั้งชื่อตามสัตว์ และลักษณะอาการของสัตว์ ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบุลย์, จรัลวิไล จรุงญโรจน์ และวิภากร วงศ์ไทย (2553) วิจัยเรื่องการศึกษาชื่อลายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนววรรณคดีชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านผู้ไทยบ้านโพธิ์ในการทอผ้า ภาพสะท้อนที่แฝงอยู่ในชื่อของลายผ้าแพรวายังสะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีและการแบ่งปัน ชื่อของลายผ้ายังสะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตตามความเชื่อและการทำการเกษตรกรรมของชาวไทยที่เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ นอกจากนี้ สุชาดา เจียงพงษ์ (2565) วิจัยเรื่องลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก : การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ ผลการวิจัยพบว่าลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก ทั้งหมด 109 ลายจัดประเภทความหมายได้ 7 ประเภท ได้แก่ 1) ความหมายเกี่ยวกับพืช 2) ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ 3) ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ 4) ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ 6) ความหมายเกี่ยวกับลักษณะกิริยาอาการ และ 7) ความหมายเกี่ยวเนื่องข้องกับยศตำแหน่ง และความเชื่อที่ปรากฏพบ 14 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามัคคี 2) ความร่ำรวย มีฐานะที่ดี 3) ความสุข ความสงบ 4) ความสมหวัง โชคดี 5) การเคารพนับถือ มีบารมี 6) ความมีวาสนา 7) ความอุดมสมบูรณ์ 8) ความอายุยืน สุขภาพแข็งแรง 9) ความสำเร็จ มีชัยชนะ 10) สิริมงคล พบแต่สิ่งดีๆ 11) ความมีเสน่ห์ สง่างาม เป็นที่รัก 12) ความมีระเบียบวินัยในการดำเนิน ชีวิตตามวิถีชนบประเพณี 13) ความเจริญรุ่งเรือง 14) ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก

ผลจากงานวิจัยข้างต้นพบว่ายังไม่ปรากฏการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการตั้งชื่อช้างไทย โดยการวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ จึงมีความสำคัญมากกว่าการวิเคราะห์ชื่อเพียงอย่างเดียว แต่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความคิดความเชื่อ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำกรอบแนวคิดของการวิจัยเกี่ยวกับความหมาย และความเชื่อ มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกิดประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ประเภทความหมายของชื่อช้างไทยสถาบันคชบาลแห่งชาติในอุบลภูมิฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ศูนย์วังช้างแลเพนียด ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก

2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อที่ปรากฏจากชื่อช้างไทยสถาบันคชบาลแห่งชาติในอุบลภูมิฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ศูนย์วังช้างแลเพนียด ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. การวิเคราะห์ความหมาย

ไนดา (Nida, 1975, อ้างถึงในสุชาติา เจียพงษ์, 2565) กล่าวถึงการจำแนกประเภทความหมาย ตามวงความหมาย (Semantic Domains) ประกอบด้วยกลุ่มความหมายที่มีองค์ประกอบความหมายย่อย (Semantic Component) ที่แน่นอนร่วมกันเช่น สรรพสิ่ง วัตถุ เคลื่อนที่ มวลสาร สิ่งประดิษฐ์ เหตุการณ์ กระบวนการ สภาพ เป็นต้น แบ่งค่านามออกเป็นกลุ่มใหญ่ ดังนี้ ได้แก่ 1) สรรพสิ่ง (entites) ประกอบด้วย สิ่งไม่มีชีวิต (inanimale) และสิ่งมีชีวิต (animate enties) 2) เหตุการณ์ (Events) 3) นามธรรม (Abstracts) 4) ความเกี่ยวข้องระหว่างสิ่ง ๆ หนึ่งกับสิ่งอื่น ๆ (relationals) สุชาติา เจียพงษ์ (2565) ได้นำแนวคิดทางภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มความหมาย สรุปได้ดังนี้ การวิเคราะห์ประเภทความหมาย 7 กลุ่มได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับพืช ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ ความหมายเกี่ยวกับลักษณะกิริยาอาการ และความหมายเกี่ยวกับยศตำแหน่ง

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความหมายของชื่อช้างไทย 9 กลุ่ม ได้แก่ 1) ความหมายเกี่ยวกับพืช 2) ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ 3) ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ 4) ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ 6) ความหมายเกี่ยวกับศาสนา 7) ความหมายเกี่ยวกับอาหาร 8) ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ และ 9) ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะ

2. การวิเคราะห์ความเชื่อ

การวิเคราะห์ความเชื่อผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดความเชื่อของจิราภรณ์ ภัทรภาณุภัทร (2528,น. 12-22)ได้ศึกษา เรื่อง สถานภาพการศึกษาคติความเชื่อของไทยแบ่งความเชื่อของคนไทยออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้ 1) ความเชื่อเรื่องธรรมชาติ2) ความเชื่อเรื่องการเกิด การตาย และช่วงเวลาที่สำคัญในการใช้ชีวิต 3) ความเชื่อเรื่องประเพณีการนับถือผี 4) ความเชื่อเรื่องศาสนา 5) ความเชื่อไสยศาสตร์ 6) ความเชื่อเรื่องครวเรือนและที่อยู่อาศัย 7) ความเชื่อเรื่องอาชีพ8) ความเชื่อซึ่งเป็นลักษณะผสมผสานของความเชื่อต่างๆเข้าด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยนำแนวคิดข้างต้นมาเป็นแนวคิดหลักสังเคราะห์สรุปความเชื่อในครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อที่ปรากฏในชื่อข้างไทยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบบวิจัยเชิงผสม (Mixed-Methods Research)ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยทำบันทึกหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากโดยรวบรวมชื่อข้างไทยจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1.สถาบันคชบาลแห่งชาติในอุปถัมภ์ฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 2.ศูนย์วังช้าง แล เพนียด ตำบลประตูลี้ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก และรวบรวมชื่อข้างไทยจากสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ เพจเฟซบุ๊ก จำนวน 21 แห่ง รวมทั้งหมด 23 แห่งและรวมทั้งหมดจำนวน 136 ชื่อ จัดการข้อมูลด้วยการเรียงลำดับตามตัวอักษร ก-ฮ ในรูปแบบตาราง excel

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย 2 ข้อ คือ เพื่อวิเคราะห์ความหมายของชื่อข้างไทย สถาบันคชบาลแห่งชาติในอุปถัมภ์ฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ศูนย์วังช้างแลเพนียด ตำบลประตูลี้ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสื่อออนไลน์ เพจเฟซบุ๊ก และเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อของชื่อข้างไทยสถาบันคชบาลแห่งชาติในอุปถัมภ์ฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) ตำบลเวียงตาล อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ศูนย์วังช้างแล

เพนียด ตำบลประตู่ชัย อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสื่อออนไลน์ เพจ เพชบุรีค ดังลำดับต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏในการตั้งชื่อข้าง

การวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏจากชื่อข้างตามกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ จำแนกประเภทความหมาย ดังตัวอย่างในตารางการวิเคราะห์และสรุปประเภทความหมายชื่อข้าง

ตาราง 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์ประเภทของความหมาย

ลำดับ	ชื่อข้าง	ความหมาย
1	พลายก้านกล้วย	ก้านกล้วย หมายถึง ก้านของต้นกล้วย
2	พลายขวัญเมือง	ขวัญเมือง หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่เป็นยอดกำลังใจของเมือง
3	พลายบาลัน	บาลัน หมายถึง สายฝน
4	ฟังชบาแก้ว	ชบาแก้ว หมายถึง ดอกชบาที่เป็นแก้วมณี
5	ฟังแสนรู้	แสนรู้ หมายถึง ฉลาดเรียนรู้ไว
6	ฟังอุ้มผาง	อุ้มผาง หมายถึง อำเภอแห่งหนึ่งในจังหวัดตาก
7	สีดอขวัญตา	ขวัญตา หมายถึง สิ่งที่น่าใจ
8	สีดอธงชัย	ธงชัย หมายถึง ธงที่ใช้เป็นเครื่องหมายของชัยชนะ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ความหมายชื่อข้างไทย พบว่า มีความหมาย 9 กลุ่ม ได้แก่ 1) ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ 2) ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ 3) ความหมายเกี่ยวกับพืช 4) ความหมายเกี่ยวกับอาหาร 5) ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งก่อสร้าง 6) ความหมายเกี่ยวกับศาสนา 7) ความหมายเกี่ยวกับเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 8) สิ่งของเครื่องใช้

9) คุณลักษณะ และนำมาวิเคราะห์ตามกรอบความหมายชื่อช้างไทยในรูปแบบตารางและค่าความถี่ร้อยละ

4.ขั้นสรุป อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ความหมายและความเชื่อของชื่อช้างไทย บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ และเรียบเรียงเป็นบทความวิชาการเผยแพร่ในวารสารวิชาการระดับชาติ

ผลการวิจัย

ประเภทความหมายของชื่อช้างไทย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ความหมายชื่อช้างไทย พบว่ามี 9 ประเภท ได้แก่ 1) ความหมายเกี่ยวกับพืช 2)ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ 3)ความหมายเกี่ยวกับสัตว์4) ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์6)ความหมายเกี่ยวกับศาสนา7) ความหมายเกี่ยวกับอาหาร8)ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ และ9)ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะดังตาราง

ตาราง 2 ประเภทความหมายของชื่อช้างไทย

ประเภทความหมาย	จำนวน	ร้อยละ
อาหาร	2	1.47
สัตว์	6	4.41
มนุษย์	7	5.15
สิ่งของเครื่องใช้	10	7.35
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	13	9.56
ศาสนา	15	11.03
สถานที่ สิ่งก่อสร้าง	16	11.76
พืช	18	13.24
คุณลักษณะ	49	36.03
รวม	136	100.00

จากตารางสามารถวิเคราะห์ความหมายการตั้งชื่อข้างได้เป็น 9 กลุ่มความหมายเรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปน้อยสุดได้ดังนี้

1. ชื่อข้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะ สะท้อนถึงลักษณะกายภาพ อุปนิสัย บุคลิกภาพ ความแข็งแกร่ง ความสวยงามของข้าง พบจำนวน 49 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 36.03 ได้แก่ 1) พลายกระตีด 2) พลายกำพล 3) พลายคมแสน 4) พลายงาม 5) พลายชมพู 6) พลายเดี่ยว 7) พลายถ่าง 8) พลายทองสุข 9) พลายธันวา 10) พลายโบกี้ 11) พลายพลแสน 12) พลายมีโชค 13) พลายรุ่งเรือง 14) พลายศรีสยาม 15) พลายศักดิ์สุรินทร์ 16) พลายสิงหา 17) พลายสุรินทร 18) พลายแสนชัย 19) พลายแสนดี 20) พลายแสนล้าน 21) พลายเอกชัย 22) พลายเอไอ 23) พังแก้วตา 24) พังขอด 25) พังคำคูณ 26) พังคำปิ่น 27) พังจุฑานันท์ 28) พังตุ๊กตีก 29) พังตุ้ย 30) พังทองแท้ 31) พังทองใบ 32) พังทองพูน 33) พังนพร 34) พังน้องเมย์ 35) พังเนื่ออุ่น 36) พังพูน 37) พังมีนา 38) พังลาวัลย์ 39) พังวันดี 40) พังสมศรี 41) พังสีทอง 42) พังแสนรู้ 43) พังแสน 44) พังอลิษา 45) สีดอขวัญตา 46) สีดอสมชาติ 47) สีดอสาริต 48) สีดอแสนสุข และ 49) สีดอใหญ่

2. ชื่อข้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับพืชสะท้อนคุณสมบัติของพืชในธรรมชาติ ที่ใช้เป็นสัญลักษณ์หรือมุมมองทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนต่างๆ พบจำนวน 18 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 13.24 ได้แก่ 1) พลายก้านกล้วย 2) พลายน้ำเตง 3) พลายใบชา 4) พลายใบหม่อน 5) พลายหยวก 6) พังกิ่งทอง 7) พังจันทร์แดง 8) พังดอกคูณ 9) พังดาวเรือง 10) พังแดงโม 11) พังทับทิม 12) พังทานตะวัน 13) พังน้ำอ้อย 14) พังบัวตอง 15) พังใบตอง 16) พังมาลี 17) สีดอขจร และ 18) สีดอผาจันทร์

3. ชื่อข้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งก่อสร้างสะท้อนถึงความยิ่งใหญ่, ความแข็งแกร่ง, หรือการเชื่อมโยงกับธรรมชาติในพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ยังสามารถเป็นการแสดงถึงการเชิดชูเกียรติในพระราชวงศ์หรือบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาหรือสร้างสิ่งก่อสร้างในพื้นที่นั้นๆ พบจำนวน 16 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.76 ได้แก่ 1) พลายแดน 2) พลายทรัพย์ไพโรวัลย์ 3) พลายพะเยา 4) พลายภูพิงค์ 5) พลายแสนเขื่อน 6) พังแก่งโสภา 7) พังโกสัมพี 8) พังประจวบ 9) พังวังเจ้า 10) พังวังทอง 11) พังอุทัย 12) พังอุ้มผาง 13) สีดอภูพาน 14) สีดอโรง 15) สีดอสามพราน และ 16) พลายชุมพล

4. ชื่อช้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับศาสนา สะท้อนความศักดิ์สิทธิ์และสถานะของช้างในศาสนาและวัฒนธรรมไทย พบจำนวน 15 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.03 ได้แก่ 1) พลายบัวบาน 2) พลายบุญ 3) พลายบุญถึง 4) พลายบุญภักคร 5) พลายบุญมี 6) พลายบุญรอด 7) พลายบุญแสน 8) พลายบุญหลง 9) พลายบุญทู 10) พลายปางบุญ 11) พลายมงคล 12) พลายมีบุญ 13) พลายอุ้มบุญ 14) พังใบบุญและ 15) สีดอวาสนา

5. ชื่อช้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันระหว่างช้างกับธรรมชาติ แนวคิดการอนุรักษ์ธรรมชาติผ่านการตั้งชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ พบจำนวน 13 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.56 ได้แก่ 1) พลายจันทร์เจ้า 2) พลายทราย 3) พลายบาลัน 4) พลายวันเพ็ญ 5) พังจันทร์เพ็ญ 6) พังน้ำเมย 7) พังฟ้าใส 8) พังภาชี 9) พังวนารี 10) พังสายชล 11) พังสาละวิน 12) พังสิงขร และ 13) พังสุพรรณา

6. ชื่อช้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ สะท้อนถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิต และค่านิยมของคนไทยในแต่ละยุคสมัย โดยแสดงถึงความเคารพต่อช้างผ่านชื่อที่เปรียบเทียบกับสิ่งของที่มีค่า ทรงพลัง หรือเป็นมงคล พบจำนวน 10 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.35 ได้แก่ 1) พลายแก้ว 2) พลายเต่า 3) พลายทองคำ 4) พลายทองแท่ง 5) พลายนึ่งหนอง 6) พลายลูกแก้ว 7) พังลูกข่าง 8) พังสุวันนา 9) พังแหวน และ 10) สีดอธงชัย

7. ชื่อช้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ สะท้อนถึงความผูกพันระหว่างคนกับช้างในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ช้างเปรียบเสมือนเพื่อนร่วมชีวิต จึงตั้งชื่อให้ช้างคล้ายมนุษย์หรือใช้ชื่อที่สื่อคุณสมบัติของคน พบจำนวน 7 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.15 ได้แก่ 1) พลายขวัญเมือง 2) พลายใจ 3) พลายพงษ์ 4) พังจิม 5) พังพระธิดา 6) พังพุ่มพวง และ 7) พังสุดา

8. ชื่อช้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับสัตว์สะท้อนลักษณะเด่นของช้างที่คล้ายคลึงกับสัตว์ชนิดอื่นพบจำนวน 6 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.41 ได้แก่ 1) พลายงาทอง 2) พลายผึ่งใหญ่ 3) พลายลูกกบ 4) พังด้วง 5) พังมด และ 6) พังชบาแก้ว

9. ชื่อช้างไทยประเภทความหมายเกี่ยวกับอาหารตั้งชื่อที่เป็นมิตรและเกี่ยวข้องกับสิ่งรอบตัว เช่น อาหารที่มีความหมายดี พบจำนวน 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.47 ได้แก่ 1) พลายขาบู และ 2) พลายเป็ยร์

ความเชื่อที่ปรากฏจากชื่อช้างไทย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเชื่อจากความหมายของการตั้งชื่อช้างไทย พบว่ามี 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง
- 2) ช้างเป็นสัญลักษณ์แห่งความมงคล
- 3) ช้างเป็นสัตว์ที่มีบุญวาสนา
- 4) ช้างเป็นสัตว์เสริมบารมีพระมหากษัตริย์และ
- 5) ช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์ สง่างาม และเป็นที่รักจากการตั้งชื่อช้างสะท้อนให้เห็นความเชื่อดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองจากภาษาที่ใช้ตั้งชื่อช้างไทยสะท้อนให้เห็นว่าช้างที่เป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง โดยใช้คำที่มีความหมายเกี่ยวกับสถานที่ หมายถึง สิ่งที่มีเกียรติมีคุณค่าประจำท้องถิ่น พบจำนวน 21 ชื่อ ได้แก่ 1) พลายขวัญเมือง 2) พลายชมพู 3) พลายชุมพล 4) พลายแดน 5) พลายทรัพย์ไพโรวัลย์ 6) พลายพะเยา 7) พลายภูพิงค์ 8) พลายศรีสยาม 9) พลายศักดิ์สุรินทร์ 10) พลายแสนเชื่อน 11) พังแก่งโสภา 12) พังโกสัมพี 13) พังน้ำเมย 14) พังประจวบ 15) พังวังเจ้า 16) พังวังทอง 17) พังอุทัย 18) พังอุ้มพาง 19) สีดอผาจันทร์ 20) สีดอภูพานและ 21) สีดอสามพราน

2. ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นมงคลจากภาษาที่ใช้ตั้งชื่อช้างไทยจะตั้งชื่อช้างโดยมีความหมายเป็นมงคล ที่นำความเจริญ มีคุณค่า ความโชคดี ความรุ่งเรืองและบุญวาสนาสะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเชื่อว่าช้างเป็นสัตว์มงคลพบจำนวน 17 ชื่อ ได้แก่ 1) พลายคมแสน 2) พลายงาทอง 3) พลายทองคำ 4) พลายทองแท่ง 5) พลายทองสุก 6) พลายมงคล 7) พลายมีโชค 8) พลายรุ่งเรือง 9) พลายแสนชัย 10) พลายแสนล้าน 11) พังกิ่งทอง 12) พังคำคูณ 13) พังทองแท้ 14) พังทองใบ 15) พังทองพูน 16) พังพูน และ 17) พังสีทอง

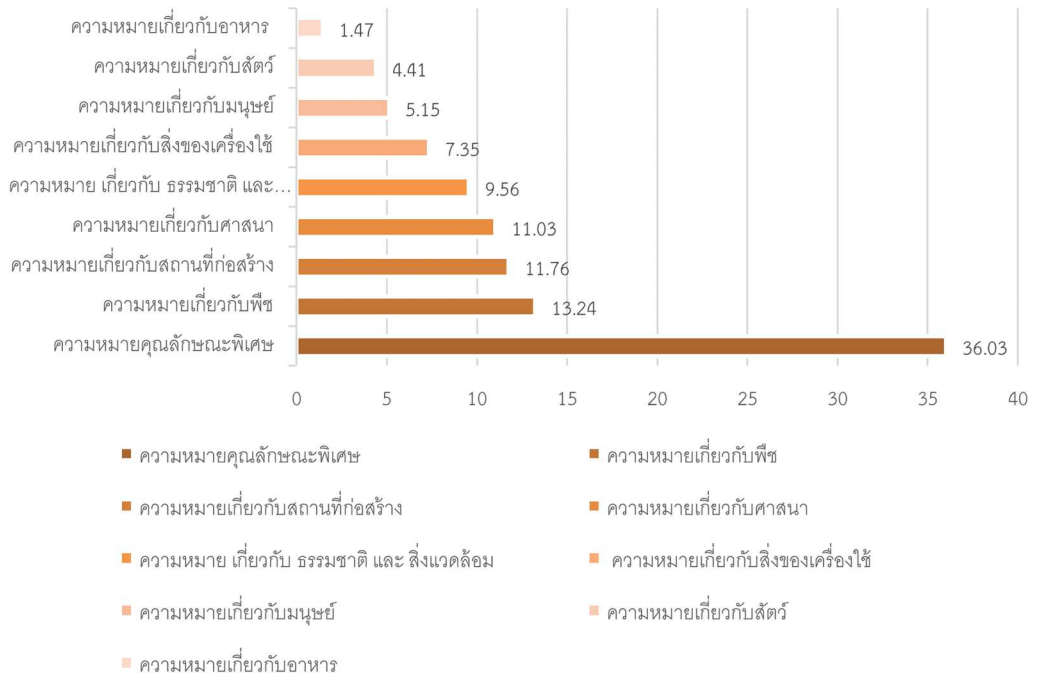
3. ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัตว์ที่มีบุญวาสนาจากภาษาที่ใช้ตั้งชื่อช้างไทยสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับช้างที่มีบุญวาสนามาเกิดพบจำนวน 15 ชื่อ ได้แก่ 1) พลายบุญ 2) พลายบุญถึง 3) พลายบุญภักคร 4) พลายบุญมี 5) พลายบุญรอด 6) พลายบุญแสน 7) พลายบุญหลง 8) พลายบุญทู 9) พลายปางบุญ 10) พลายฝั่งใหญ่ 11) พลายมีบุญ 12) พลายอุ้มบุญ 13) พังใบบุญ 14) สีดอวาสนา และ 15) สีดอแสนสุข

4. ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัตว์เสริมบารมีพระมหากษัตริย์จากภาษาที่ใช้ตั้งชื่อช้างไทยสะท้อนให้เห็นถึงบารมีของพระมหากษัตริย์เป็นที่เชิดชูมีเกียรติยศ และเป็นผู้มีชัยชนะเหนือสิ่งอื่นใด จึงทำให้ช้างเป็นสัตว์ที่ได้เชื่อว่าเป็นสัตว์เสริมบารมีพบจำนวน 4 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 9.43 ได้แก่ 1) พลายกำพล 2) พลายพลแสน 3) พลายเอกชัย และ 4) พังพระธิดา

5. ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์ สง่างาม และเป็นที่รัก จากภาษาที่ใช้ตั้งชื่อช้างไทยสะท้อนให้เห็นความเชื่อว่าช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์สง่างาม เป็นที่รักของคนไทย แม้นเป็นสัตว์ใหญ่แต่ตั้งชื่อให้เล็กน่ารัก เป็นมิตร ชื่อดอกไม้สวยงามพบจำนวน 44 ชื่อ ได้แก่ 1) พลายกระตีด 2) พลายก้านกล้วย 3) พลายแก้ว 4) พลายงาม 5) พลายใจ 6) พลายน้ำแดง 7) พลายนึ่งหนอง 8) พลายบัวบาน 9) พลายโบกี้ 10) พลายใบชา 11) พลายใบหม่อน 12) พลายลูกกบ 13) พลายลูกแก้ว 14) พลายแสนดี 15) พลายหยวก 16) พังแก้วตา 17) พังขอด 18) พังจิม 19) พังชบาแก้ว 20) พังด้วง 21) พังดอกคูณ 22) พังดาวเรือง 23) พังตุ๊กตีก 24) พังตุ้ย 25) พังแดงโม 26) พังทับทิม 27) พังทานตะวัน 28) พังน้องเมย์ 29) พังน้ำอ้อย 30) พังเนื้ออุ่น 31) พังบัวตอง 32) พังใบตอง 33) พังพุ่มพวง 34) พังฟ้าใส 35) พังมด 36) พังมาลี 37) พังลูกช่าง 38) พังสมศรี 39) พังสุดา 40) พังสุวันนา 41) พังแสนรู้ 42) พังแสบ 43) พังแหวน และ 44) สีตอขวัญตา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาประเภทความหมายของชื่อช้างไทย พบว่ามีจำนวน 136 ชื่อ ได้แก่ ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะพบมากที่สุด จำนวน 49 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 36.03 รองลงมา ความหมายเกี่ยวกับพืช จำนวน 18 ชื่อคิดเป็นร้อยละ 13.24 ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งก่อสร้าง พบจำนวน 16 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.76 ความหมายเกี่ยวกับศาสนาจำนวน 15 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 11.03 ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ชื่อคิดเป็นร้อยละ 9.56 ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ จำนวน 10 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.35 ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ จำนวน 7 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 5.15 ความหมายเกี่ยวกับสัตว์จำนวน 6 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.41 และความหมายของชื่อช้างไทยที่พบน้อยที่สุดคือความหมายเกี่ยวกับอาหาร มีจำนวน 2 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 1.47 ส่วนผลการวิจัยความเชื่อของชื่อช้างไทยสะท้อนความเชื่อ 5 กลุ่ม ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์ สง่างามและเป็นที่รัก ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง ช้างเป็นสัญลักษณ์แห่งเป็นมงคล ช้างเป็นสัตว์ที่มีบุญวาสนา และช้างเป็นสัตว์เสริมบารมีพระมหากษัตริย์ สรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพ 1 แผนภูมิประเภทความหมายของชื่อช้างไทย

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นประเภทความหมายของชื่อช้างไทย ผลการวิจัยพบประเภทความหมายของชื่อช้างพบว่ามี 9 กลุ่ม ได้แก่ 1) ความหมายเกี่ยวกับพืช 2) ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ 3) ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ 4) ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ 6) ความหมายเกี่ยวกับศาสนา 7) ความหมายเกี่ยวกับอาหาร 8) ความหมายเกี่ยวกับสถานที่ และ 9) ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะซึ่งประเภทความหมายเหล่านี้สะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของชื่อช้างไทยที่มีความหลากหลาย นอกจากนี้ยังมีการศึกษา โดยสุชาดา เจียพงษ์ (2565) ได้นำแนวคิดทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์มาวิเคราะห์กลุ่มความหมายของลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก พบประเภทความหมาย 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) ความหมายเกี่ยวกับพืช 2) ความหมายเกี่ยวกับสิ่งของ 3) ความหมายเกี่ยวกับสัตว์ 4) ความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ความหมายเกี่ยวกับมนุษย์ 6) ความหมายเกี่ยวกับลักษณะกริยาอาการ และ 7) ความหมายเกี่ยวกับยศตำแหน่งจากการเปรียบเทียบ พบว่ากลุ่มความหมายของชื่อช้างไทยมีความคล้ายคลึงกับการตั้งชื่อลายผ้าทอ โดยเฉพาะหมวดที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่าช้างไทยส่วนใหญ่เน้นความหมายที่เกี่ยวกับ คุณลักษณะ มากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงความนิยมตั้งชื่อที่แสดงออกถึง

เอกลักษณ์หรือความงามของช้าง การศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา เหมือนสมัย (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อสุนัขในประเทศไทย : ภาพสะท้อนสังคมไทย ซึ่งสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งชื่อสัตว์ที่มีนัยสำคัญทางวัฒนธรรมเช่นกัน

ประเด็นความเชื่อที่ปรากฏจากชื่อช้างไทย พบว่าชื่อช้างไทยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง ช้างเป็นสัญลักษณ์แห่งความมงคล ช้างเป็นสัตว์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับคนไทยอย่างลึกซึ้งมาช้านาน ด้านสังคม เศรษฐกิจการเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ช้างเป็นสัตว์เสริมบารมีของพระมหากษัตริย์ เนื่องด้วยช้างเป็นส่วนสำคัญของการปกป้องเอกราช ของชาติไทยมาหลายยุคหลายสมัย จึงทำให้ชาวไทยเชื่อว่าช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองไทยมาอย่างช้านาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัทมา เหมือนสมัย (2562) เกี่ยวกับการตั้งชื่อสุนัขในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่าชื่อสุนัขสะท้อนสังคม โลกทัศน์ และค่านิยมของสังคมไทยที่น่าสนใจ ได้แก่ สุนัขมีสถานภาพใกล้เคียงกับคนและยกย่องให้เป็นสมาชิกของครอบครัว และสะท้อนให้เห็นถึงความสิริมงคลและความปรารถนาของคนไทย สอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้นับว่าคนไทยมีความเชื่อและการมองโลก 5 ด้าน ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์ สง่างามและเป็นที่รัก จำนวน 44 ชื่อ ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง จำนวน 21 ชื่อ ช้างเป็นสัญลักษณ์แห่งความมงคล จำนวน 17 ชื่อ ช้างเป็นสัตว์ที่มีบุญวาสนา จำนวน 15 ชื่อ และ ช้างเป็นสัตว์เสริมบารมีพระมหากษัตริย์จำนวน 4ชื่อ เมื่อพิจารณาจากความหมายของชื่อช้างสะท้อนความเชื่อที่เชื่อว่าช้างเป็นสัตว์ที่มีเสน่ห์ สง่างามและเป็นที่รัก จำนวนมากที่สุด 44 ชื่อ ทั้งชื่อช้างและชื่อสุนัขสะท้อนให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่าคนไทยยกย่องสัตว์ รักสัตว์ ที่สำคัญยกย่องให้ช้างเป็นสัตว์มงคล สัตว์คู่บ้านคู่เมือง คู่บารมีพระมหากษัตริย์ไทยงานวิจัยเกี่ยวกับชื่อช้างไทยมีประโยชน์ในหลายด้าน ทั้งการ อนุรักษ์วัฒนธรรม เข้าใจภาษา สะท้อนความเชื่อ ส่งเสริมการศึกษา และช่วยอนุรักษ์ช้างไทย การศึกษาชื่อช้างไทยไม่เพียงแต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาษาและความหมายของคำ แต่ยังช่วยให้เข้าใจ ค่านิยม สังคม และจิตวิทยาของคนไทย ได้อย่างลึกซึ้งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาที่มาและความหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชื่อช้าง
2. ควรศึกษาชื่อช้างจากแหล่งข้อมูลอื่นๆเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย
3. อาจศึกษาชื่อสัตว์อื่นๆเพื่อให้เห็นความหมายและความเชื่อของคนไทยที่ใช้ในการตั้งชื่อที่มีมุมมองแตกต่างไปจากชื่อช้าง

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ ภัทรภานุภัทร. (2528).สถานภาพการศึกษาเรื่องคติความเชื่อ. กรุงเทพฯ:

โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ ใจสมิง. (2548).การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับช้าง: กรณีศึกษาบ้านท่าพลอำเภอวัง

ทองจังหวัดพิษณุโลก (รายงานผลการวิจัย).พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ปัทมา เหมือนสมัย.(2562). การตั้งชื่อสุนัขในประเทศไทย: ภาพสะท้อนสังคมไทย.วารสาร

มนุษยศาสตร์วิชาการ, 26(2),316-346.

พรเพ็ญ เหล็กดีเศษ. (2559).การตั้งชื่อเรือยาวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.(วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พรรณศิริ แจ่มอรุณ,วุฒิพงษ์ ทองก้อน และกชพร ขวัญทอง. (2557).การศึกษาเชิงคติชนวิทยา:

การตั้งชื่อคลองและชื่อบ้านในเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ(รายงาน

ผลการวิจัย).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์,จรัลวิไล จรุงโรจน์ และวิภากร วงศ์ไทย. (2553). การศึกษาชื่อลายผ้า

แพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนวบรรณศาสตร์ชาติพันธุ์. วารสารวิจัย มข., 10(1), 126-133.

สุชาดา เจียพงษ์. (2565). ลายผ้าทอจังหวัดพิษณุโลก: การวิเคราะห์ความหมายและความเชื่อ.

วารสารศิลปศาสตร์และไทยศึกษา, 44(3), 1-14.

บทความวิจัย (Research Article)

การตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Naming and Meanings of Building and Place Names at
Pibulsongkram Rajabhat University

ฐิติมาพร นิมหนู^{1*} ภัทรพล ฉัตรธง¹ อมิตา บุญแร่¹
อารยา เจ็กรักษ์¹ เมศิณี ภัทรมูธา² และรัตนาวดี ปาแปง²
Thitimporn Nimnoo^{1*}, Pattarapol Chartthong¹, Amita Bunrae¹,
Araya Jekrak¹, Mesinee Pataramutha², and Ruttanawadee Papang²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 103 ชื่อ ผลการวิจัยพบว่าการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมี 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้คำสมาส ประกอบไปด้วยคำสมาสที่มีสนธิ และคำสมาสที่ไม่มีสนธิ 2) การใช้คำประสม ประกอบไปด้วยการประสมคำระหว่างคำไทยกับคำไทย คำไทยกับคำบาลี คำไทยกับคำสันสกฤต คำไทยกับคำบาลีสันสกฤต คำไทยกับคำอังกฤษ และคำไทยกับคำภาษาต่างประเทศ 3) การใช้คำทับศัพท์ ประกอบไปด้วยการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษและการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษกับจำนวนนับ 4) การใช้จำนวนนับ ประกอบไปด้วยการใช้จำนวนนับ และการใช้จำนวนนับประกอบชื่ออาคารและสถานที่ 5) การใช้อักษรย่อ ประกอบไปด้วยการใช้อักษรย่อเป็นชื่ออาคารและสถานที่ การใช้อักษรย่อกับจำนวนนับ และการใช้อักษรย่อประกอบชื่ออาคารและสถานที่กับจำนวนนับ 6) การใช้พยางค์ พบการตั้งชื่ออาคารและสถานที่จำนวน 6 พยางค์มากที่สุด ส่วนความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามพบ 6 ความหมาย ได้แก่ 1) ความหมายที่เกี่ยวข้องกับ

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

² อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Lecturer in Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

*Corresponding author; email: mesinee@psru.ac.th

(Received: 26 February 2025 ; Revised: 5 August 2025; Accepted: 26 November 2025)

พระนามของพระมหากษัตริย์และชื่อบุคคล 2) ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญ 3) ความหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชพรรณไม้ 4) ความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งาน 5) ความหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญา, ความรู้ 6) ความหมายอื่น ๆ

คำสำคัญ: การตั้งชื่อ อาคารและสถานที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Abstract

This research aimed to analyze the naming and meanings of 103 buildings and places at Pibulsongkram Rajabhat University. The results of the research revealed that the naming of buildings and places at Pibulsongkram Rajabhat University can be classified into 6 characteristics: 1) the use of Pali and Sanskrit compound words (samasa), including compounds with sandhi (phonological blending) and compounds without sandhi; 2) the use of compound words, including combinations of Thai with Thai, Thai with Pali, Thai with Sanskrit, Thai with Pali-Sanskrit, Thai with English, and Thai with other foreign languages; 3) the use of transliterated words, including English transliterated words and English transliterated words combined with numbers; 4) the use of cardinal numbers, including standalone numbers and numbers combined with building and place names; 5) the use of abbreviations, including abbreviations used as building and place names, abbreviations with numbers, and abbreviations combined with building and place names and numbers; and 6) the use of syllables, with six-syllable names being the most common among building and place names. Regarding the meanings of building and place names at Pibulsongkram Rajabhat University, 6 categories were found: 1) meanings related to the names of kings and individuals; 2) meanings related to significant events; 3) meanings related to plants; 4) meanings related to the functions or uses of the buildings or places; 5) meanings related to wisdom or knowledge; and 6) other miscellaneous meanings.

Keywords: naming, buildings and places, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

ภาษา คือ ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 868-869) ดังนั้นภาษาจึงเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่สำคัญของมนุษย์ เพื่อใช้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการต่าง ๆ รวมไปถึงการใช้ อวัจนภาษา เช่น สีหน้า ท่าทาง สายตา ประกอบการสื่อสาร เมื่อภาษาถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ มนุษย์จึงต้องกำหนดความหมายของถ้อยคำขึ้นมาเพื่อใช้สื่อสารให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคนในสังคม ด้วยการกำหนดชื่อเรียกและให้ความหมายของชื่อ ดังนั้นชื่อจึงสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นเป็นคำต่าง ๆ เพื่อใช้แทนคน สัตว์ สิ่งของ โดยทั่ว ๆ ไปหรือโดยเฉพาะเจาะจง หรือสิ่งที่เป็นนามธรรมที่สามารถสัมผัสหรือรู้สึกได้ เพื่อนำมาเรียกหรืออ้างถึง (วิกิพีเดีย, 2567)

การตั้งชื่อย่อมมีความสำคัญต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อเด็กแรกเกิด การตั้งชื่อร้านค้าขายสินค้าต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ชื่อนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่คนเราจะจดจำได้หากว่าเราไม่มีชื่อเรียกสิ่งของใด ๆ ก็ตาม ก็ไม่อาจเรียกชื่อสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้องและไม่อาจสื่อสารกันได้ด้วยภาษา (ชุตินา ช่างข้า, 2559, น. 3) เช่นเดียวกับการตั้งชื่อเรียกอาคารและสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งจะใช้ชื่อในการเรียกขานทำให้เข้าใจตรงกันว่าหมายถึงสถานที่ใดและตั้งอยู่ที่ไหน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464 ซึ่งเป็นเพียงโรงเรียนประจำมณฑลพิษณุโลก พ.ศ. 2469 กระทรวงธรรมการได้สร้างอาคารเรียนเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูประจำมณฑลขึ้นในบริเวณพระราชวังจันทน์ ต่อมา พ.ศ. 2476 กระทรวงธรรมการเปิดแผนกฝึกหัดครูขึ้นในโรงเรียนประจำมณฑลพิษณุโลก (โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีในปัจจุบัน) เมื่อ พ.ศ. 2486 แผนกฝึกหัดครูและโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีได้ถูกแยกออกมาเป็นอีกโรงเรียนหนึ่งได้ชื่อว่าโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูพิษณุโลก โดยที่กิจการแยกกันแต่สถานที่ยังใช้รวมกันอยู่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2476 โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูขึ้นอยู่กับการมัธยมศึกษา ใน พ.ศ. 2497 กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้น จึงโอนโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูพิษณุโลกไปสังกัดกรมการฝึกหัดครู และปรับปรุงหลักสูตรเป็นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) และใน พ.ศ. 2498 รัฐบาลได้สร้างโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีขึ้นมาใหม่ในที่ตรงข้ามกับแม่น้ำ เมื่อโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีได้ย้ายมาอยู่ ณ ที่แห่งใหม่ ราชการจึงยกสถานที่เก่าให้อยู่ในความดูแลของโรงเรียนสตรีฝึกหัดครู ในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2499 โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูได้แยกจากโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรีไปตั้ง ณ บริเวณถนนวังจันทน์ และเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูพิบูลสงคราม

ต่อมาในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูเป็น “วิทยาลัยครู” ในปี พ.ศ. 2504 วิทยาลัยครูพิบูลสงครามเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.กศ. สูง) และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) ต่อมา มีการเปิดสอนระดับปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) และได้ขยายวิทยาลัยออกไปที่บริเวณทุ่งทะเลแก้ว เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม “สถาบันราชภัฏ” แก่วิทยาลัยครูทั่วประเทศ จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม” ต่อมาในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะสถาบันราชภัฏขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยังผลให้สถาบันราชภัฏพิบูลสงครามได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ส่วนวังจันทน์, 2566)

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามส่วนวังจันทน์และส่วนทะเลแก้ว เป็นสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมของนักศึกษา อาจารย์ ตลอดจนเป็นที่ตั้งของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในของมหาวิทยาลัย และหอพัก ซึ่งประกอบด้วยอาคาร สิ่งปลูกสร้าง และสถานที่สำคัญจำนวนมาก มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดให้มีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น อาคารพิบูลวิษุ อาคารทีปวิษุ อาคารพระปกเกล้า อาคารยิมเนเซียมทะเลแก้ว หอประชุมศรีวชิโรติ สนามกีฬา พระองค์ดำ เป็นต้น สำหรับชื่ออาคาร สิ่งปลูกสร้าง และสถานที่ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยนั้น เป็นการนำคำมาใช้เพื่อกำหนดเรียกอาคาร สิ่งปลูกสร้าง และสถานที่ต่าง ๆ อย่างเฉพาะเจาะจง นอกจากนี้ชื่อเรียกยังสื่อถึงความหมายที่แตกต่างกันไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การตั้งชื่ออาคารและสถานที่ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
2. เพื่อวิเคราะห์ความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจำนวน 103 ชื่อดังนี้

1. อาคารพิบูลวิษัญ (PIBUL)
2. อาคารทีปวิษัญ (ท)
3. อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ (IT)
4. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (มรพส.)
5. อาคารยิมเนเซียมทะเลแก้ว (โรงยิมส์)
6. อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 1
7. อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 2
8. อาคารคณะครุศาสตร์ (อาคาร2)
9. อาคารนนทรี (อาคาร3)
10. อาคาร 4 (ครุศาสตร์)
11. อาคาร 5 (ครุศาสตร์)
12. อาคาร 6 (ครุศาสตร์)
13. อาคารอนุสรณ์
14. อาคารศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษา
15. อาคารศูนย์การศึกษาพิเศษ (กศ)
16. อาคารสาขาวิชาพลศึกษา
17. อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (HUSO)
17. อาคารสาขาวิชาดนตรี (ป.ดนตรีสากล, ป.ทฤษฎีสากล)
19. อาคารคณะวิทยาการจัดการ (MS)
20. อาคารพระปกเกล้า (ป)
21. อาคารเวียงแก้ว
22. อาคารคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร (กอ)
23. อาคารไพรซ์ ฟิชพันธุ์ (ไพรซ์)
24. อาคารปฏิบัติการแปรรูปอาหารและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (แปรรูป)
25. อาคารปฏิบัติการเกษตรและอาหาร
26. อาคารปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร
27. อาคารวิทยาศาสตร์ (วท)
28. อาคารวิทยสโมสร (ศว)
29. อาคารวิทยาศาสตร์ 2 (SC)
30. อาคารคหกรรมศาสตร์
31. อาคารปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
32. อาคารปฏิบัติการสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุข)
33. อาคารปฏิบัติการสาขาจุลชีววิทยา
34. อาคารปฏิบัติการความหลากหลายทางชีวภาพ

35. อาคารสารภี	36. อาคาร ป.อาหาร 1
37. อาคาร MECHANICAL ENGINEERING (ME)	38. อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 1
39. อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2	40. อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 3
41. อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 4	42. อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 5
43. อาคารปฏิบัติการหุ่นยนต์และระบบปฏิบัติการอัตโนมัติ	44. อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ์
45. อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา	46. หอประชุมศรีวชิรโชติ
47. โรงผลิตน้ำดื่ม	48. กองพัฒนานักศึกษา
49. สระว่ายน้ำ	50. ฟิตเนส
51. ศาลเจ้าพ่อทะเลแก้ว	52. ศูนย์อาหารเรือนแพ
53. ศาลาพิบูลภักดี	54. หอพักราชพฤกษ์ (ส่วนทะเลแก้ว)
55. หอพักกาสะลองโซน a โซน b และโซน c (ส่วนทะเลแก้ว)	56. หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 1 (ส่วนทะเลแก้ว)
57. หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 2 (ส่วนทะเลแก้ว)	58. หอพักกัลปพฤกษ์ (ส่วนวันจันทร์)
59. หอพักนันทนิเวศ (ส่วนวังจันทร์)	60. หอพักบุคลากรส่วนสนามบิน
61. หอพักทะเลแก้วนิเวศ 1 (หอหญิง)	62. หอพักทะเลแก้วนิเวศ 2 (หอหญิง)
63. หอพักทะเลแก้วนิเวศ 3 (หอหญิง)	64. ห้องประชุม ท.210
65. ห้องประชุม ท.308	66. ห้องประชุม ท.309
67. ห้องประชุม ท.410	68. ห้องประชุม IT ชั้น 2
69. ห้องประชุม ฉ.401	70. ห้องประชุม ฉ.801
71. HUSO Conference 1	72. HUSO Conference 2
73. HUSO สโลปชั้น 2	74. ห้องประชุม กบ.
75. สระน้ำทะเลแก้ว	76. ห้องประชุมใหญ่ชั้น 2
77. ห้องประชุมใหญ่ชั้น 3	78. ห้องประชุม ม. (มหาวชิราลงกรณ์)
79. ห้องประชุม 5112	80. ห้องสโลปชั้น 2 (คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม)

81. ห้องประชุม PIBUL 216	82. ห้องประชุม 450 ที่นั่ง (คณะวิทยาการจัดการ)
83. ห้องประชุม 308	84. ห้องประชุม Meeting 1
85. ห้องประชุม Meeting 2	86. ห้องประชุม Meeting 3
87. ห้องประชุม Meeting Hall	88. ห้องประชุม Mini Thater 1
89. ห้อง Training Room	90. ห้องคาราโอเกะ 1
91. ห้องคาราโอเกะ 2	92. ห้องคาราโอเกะ 3
93. ห้องคาราโอเกะและ Netflix	94. ห้องประชุม AFE 305
95. สนามกีฬาพระองค์ดำ	96. อาคารประถมศึกษา
97. อาคารอนุบาล	98. หอประชุมใหญ่ (สาธิต มรพส.)
99. สปอร์ตโดม	100. ลานกีฬาสาธิต
101. ศาลาพิบูลวัฒนธรรม	102. ห้องประชุม 500 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิชัย)
103. ห้องประชุม 800 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิชัย)	

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาการตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามโดยใช้แนวคิดเรื่องคำ พยางค์ และความหมายของคำ ของ วิเชียร เกษประทุม (2558) และ ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องการวิเคราะห์ความหมาย ของ วรรตนันท์ บุตรเพชร และคณะ (2560) ดังนี้

1. การตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
 - 1.1 การใช้คำสมาส
 - 1.2 การใช้คำประสม
 - 1.3 การใช้คำทับศัพท์
 - 1.4 การใช้จำนวนนับ
 - 1.5 การใช้อักษรย่อ
 - 1.6 การใช้พยางค์

2. ความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

- 2.1 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับพระนามของพระมหากษัตริย์และชื่อบุคคล
- 2.2 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญ
- 2.3 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชพรรณไม้
- 2.4 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งาน
- 2.5 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญา, ความรู้
- 2.6 ความหมายอื่น ๆ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ชื่ออาคารและสถานที่โดยเรียกชื่ออาคารและสถานที่เป็นชื่อเต็ม เช่น อาคารพิบูลวิษณุ อาคารที่ปวิษณุ มาวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ชั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อมูล โดยการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำและความหมายของคำ และพยางค์ ชื่อ และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์การตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามตามกรอบแนวทางการวิจัย

3. ชั้นสรุป อภิปรายผล

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis)

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการตั้งชื่อและความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 103 ชื่อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

การวิเคราะห์การตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปรากฏ 6 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำสมาส การใช้คำประสม การใช้คำทับศัพท์ การใช้จำนวนนับ การใช้ อักษรย่อ และการใช้พยางค์

1.1 การใช้คำสมาส

คำสมาส คือ การเอาศัพท์ตั้งแต่ 2 ศัพท์ขึ้นไปมาต่อกันเป็นศัพท์เดียว ตามหลักที่ได้มาจากไวยากรณ์ภาษาบาลีและสันสกฤต (วิเชียร เกษประทุม, 2558, น. 62) การวิเคราะห์ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏการตั้งชื่ออาคารและสถานที่โดยการใช้คำสมาส พบการใช้คำสมาส 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1.1 คำสมาสมีสันธิ

คำสมาสมีสันธิ หมายถึง สมาสที่กลมกลืนเสียงของคำ โดยการนำคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเชื่อมต่อกันเข้า ทำให้เสียงพยางค์หลังของคำหน้ากลมกลืนกับเสียงพยางค์หน้าของคำหลัง (วิเชียร เกษประทุม, 2558, น. 64) ในการศึกษาการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่เป็นคำสมาสมีสันธิ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ อาคารมหาวชิราลงกรณ์ (มหา+วชิระ+ อลงกรณ์)

1.1.2 คำสมาสไม่มีสันธิ

คำสมาสไม่มีสันธิ หมายถึง คำสมาสที่ไม่กลมกลืนเสียงของคำ โดยการนำคำในภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป มาเรียงต่อเข้าเป็นคำเดียว โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ (วิเชียร เกษประทุม, 2558, น. 62) ในการศึกษาการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่เป็นคำสมาสไม่มีสันธิ จำนวน 9 ชื่อ ได้แก่ อาคารพิบูลวิษณุ (พิบูล+วิษณุ) อาคารที่ปวิษณุ (ที่ป+วิษณุ) อาคารวิทยาศาสตร์ (วิทยา+ศาสตร์) อาคารวิทยาศาสตร์ 2 (วิทยา+ศาสตร์) อาคารสาขาวิชาพลศึกษา (สาขา+วิชา+พล+ศึกษา) อาคารปฏิบัติการเกษตรและอาหาร (ปฏิบัติการ+เกษตร+และ+อาหาร) หอประชุมศรีวชิรโชติ (ศรี+วชิร+โชติ) ศาลาพิบูลภักดี (พิบูล+ภักดี) อาคารสาขาวิชาดนตรี (สาขา+วิชา+ ดนตรี)

1.2 การใช้คำประสม

คำประสม คือ การนำคำมูลที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมารวมเป็นคำเดียวกันแล้วเกิดคำใหม่ มีความหมายใหม่ แต่ยังคงมีเค้าความหมายเดิมอยู่ คำที่นำมาประสมกันนั้น อาจเป็นคำไทยกับคำไทย หรือคำไทยกับคำภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศกับภาษาต่างประเทศก็ได้ (วิเชียร เกษประทุม, 2558, น. 57) การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่

ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏการตั้งชื่ออาคารและสถานที่โดยการใช้คำประสมพบการใช้คำประสม 6 ลักษณะ ดังนี้

1.2.1 การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำไทย

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำประสมระหว่างคำไทยกับคำไทย จำนวน 4 ชื่อ ได้แก่ อาคารเวียงแก้ว ศาลเจ้าพ่อทะเลแก้ว หอพักบุคลากรส่วนสนามบิน หอประชุมใหญ่

1.2.2 การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำบาลี

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำประสมระหว่างคำไทยกับคำบาลี จำนวน 7 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร อาคารปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ อาคารปฏิบัติการความหลากหลายทางชีวภาพ โรงผลิตน้ำดื่ม สระว่ายน้ำ หอพักนันทนิเวศน์ สนามกีฬาพระองค์ดำ

1.2.3 การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำสันสกฤต

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำประสมระหว่างคำไทยกับคำสันสกฤต จำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ อาคารคณะวิทยาการจัดการ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา กองพัฒนานักศึกษา

1.2.4 การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำบาลีสันสกฤต

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำประสมระหว่างคำไทยกับคำบาลีสันสกฤต จำนวน 16 ชื่อ ได้แก่ อาคารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาคารไพรัช พิษพันธุ์ (ไพรัช) อาคารปฏิบัติการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ อาคารปฏิบัติการสาธารณสุขศาสตร์ อาคารปฏิบัติการสาขาจุลชีววิทยา อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชริาลงกรณ์ ศูนย์อาหารเรือนแพ อาคารอนุบาล ลานกีฬาสาธิต ศาลาพิบูลวัฒนธรรม อาคารวิทย์สโมสร อาคารคหกรรมศาสตร์ อาคารคณะครุศาสตร์ สระน้ำทะเลแก้ว หอพักกัลปพฤกษ์ (ส่วนวังจันทร์) อาคารพระปกเกล้า

1.2.5 การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำอังกฤษ

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำประสมระหว่างคำไทยกับคำอังกฤษ จำนวน 2 ชื่อ ได้แก่ อาคารยิมเนเซียมทะเลแก้ว หอพักกาสะลองโซน A โซน B โซน C

1.2.6 การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำภาษาต่างประเทศ

การประสมคำระหว่างคำไทยกับคำภาษาต่างประเทศ คือ การนำคำไทยและคำภาษาต่างประเทศมากกว่าสองภาษามารวมกัน หรือการคำภาษาต่างประเทศมากกว่าสองภาษามารวมกันจนเกิดคำใหม่ เช่น สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสมด้วยคำว่า วิทย (ส.) + บริการ (ป.)+ และ + เทคโนโลยี (อ.) + สารสนเทศ (ป., ส.), อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ ประสมด้วยคำว่า ศูนย์ (ป.) + ภาษา (ส.) +คอมพิวเตอร์ (อ.) เป็นต้น ในการศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำประสมระหว่างคำไทยกับคำภาษาต่างประเทศ มีจำนวน ชื่อ 7 ได้แก่ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารศูนย์วัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษา อาคารศูนย์การศึกษาพิเศษ อาคารคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร อาคารปฏิบัติการหุ่นยนต์และระบบการปฏิบัติการอัตโนมัติ อาคารประถมนศึกษา

1.3 การใช้คำทับศัพท์

คำทับศัพท์ คือ การเขียนคำของภาษาหนึ่งด้วยตัวอักษรของอีกภาษาหนึ่งโดยวิธีถ่ายเสียงและถอดอักษร เช่น คำว่า computer เขียนทับศัพท์เป็น คอมพิวเตอร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 561) การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏการตั้งชื่ออาคารและสถานที่โดยการใช้คำทับศัพท์ 2 ลักษณะ ดังนี้

1.3.1 การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ

การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ การนำคำภาษาอังกฤษมาใช้เขียนเป็นชื่อเรียกโดยตรง หรือนำคำภาษาอังกฤษมาถ่ายเสียงและถอดอักษรเป็นภาษาไทย เพื่อใช้เป็นชื่อเรียกอาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในการศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 6 ชื่อ ได้แก่ อาคาร MECHANICAL ENGINEERING ห้องประชุม Meeting Hall ห้องคาราโอเกะและ Netflix สपोर्टโดม ฟิตเนส ห้อง Training Room

1.3.2 การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษกับจำนวนนับ

การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษกับจำนวนนับ คือ การนำคำภาษาอังกฤษโดยตรงหรือคำภาษาอังกฤษที่ถ่ายเสียงและถอดอักษรเป็นภาษาไทยแล้ว มาใช้เรียกชื่ออาคารและสถานที่ตามด้วยตัวเลขที่เป็นจำนวนนับ ในการศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษกับจำนวนนับ จำนวน 14 ชื่อ ได้แก่ HUSO Conference 1 HUSO Conference 2 ห้องประชุม PIBUL 216 ห้องคาราโอเกะ 1 ห้อง

คาราโอเกะ 2 ห้องคาราโอเกะ 3 ห้องประชุม Meeting 1 ห้องประชุม Meeting 2 ห้องประชุม Meeting 3 ห้องประชุม Mini Theatre 1 ห้องประชุม AFE 305 ห้องสโลปชั้น 2 ห้องประชุม IT ชั้น 2 HUSO สโลป ชั้น 2

1.4 การใช้จำนวนนับ

การใช้จำนวนนับ คือ การนำตัวเลขที่เกิดจากการนับมาใช้สำหรับนับจำนวน การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏการตั้งชื่ออาคารและสถานที่โดยการใช้จำนวนนับ 2 ลักษณะ ดังนี้

1.4.1 การใช้จำนวนนับเป็นชื่ออาคารและสถานที่

การใช้จำนวนนับเป็นชื่ออาคารและสถานที่ คือ การนำตัวเลขมาใช้เป็นชื่อเรียกอาคารและสถานที่โดยตรง ในการศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้จำนวนนับเป็นชื่ออาคารและสถานที่ จำนวน 10 ชื่อ ได้แก่ อาคาร 4 (ครุศาสตร์) อาคาร 5 (ครุศาสตร์) อาคาร 6 (ครุศาสตร์) ห้องประชุมใหญ่ชั้น 2 ห้องประชุมใหญ่ชั้น 3 ห้องประชุม 5112 ห้องประชุม 308 ห้องประชุม 450 ที่นั่ง (คณะวิทยาการจัดการ) ห้องประชุม 500 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิชัย) ห้องประชุม 800 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิชัย)

1.4.2 การใช้จำนวนนับประกอบชื่ออาคารและสถานที่

การใช้จำนวนนับประกอบชื่ออาคารและสถานที่ คือ การนำตัวเลขมาใช้ประกอบกับชื่อเรียก หรือต่อท้ายชื่ออาคารและสถานที่นั้น ๆ ในการศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้จำนวนนับประกอบชื่ออาคารและสถานที่ จำนวน 14 ชื่อ ได้แก่ อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 1 อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 2 อาคารวิทยาศาสตร์ 2 (SC) อาคาร ป.อาหาร 1 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 1 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 3 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 4 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 5 หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 1 (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 2 (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักทะเลแก้วนิเวศ 1 (หอหญิง) หอพักทะเลแก้วนิเวศ 2 (หอหญิง) หอพักทะเลแก้วนิเวศ 3 (หอหญิง)

1.5 การใช้อักษรย่อ

การใช้อักษรย่อ คือ การย่อคำให้สั้นลงโดยใช้ตัวอักษรเพียงบางส่วนของคำเต็ม และใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) หรือจุดกำกับไว้หลังตัวอักษรย่อนั้น เพื่อแสดงว่าเป็นอักษรย่อ การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏการตั้งชื่ออาคารและสถานที่โดยใช้อักษรย่อ 3 ลักษณะ ดังนี้

1.5.1 การใช้อักษรย่อเป็นชื่ออาคารและสถานที่

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้อักษรย่อเป็นชื่ออาคารและสถานที่ จำนวน 2 ชื่อ ได้แก่ ห้องประชุม กบ. (Boardroom) ห้องประชุม ม. (มหาวิทยาลัยราชภัฏ)

1.5.2 การใช้อักษรย่อกับจำนวนนับ

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้การใช้อักษรย่อกับจำนวนนับ จำนวน 6 ชื่อ ได้แก่ ห้องประชุม ท.309 ห้องประชุม ท.410 ห้องประชุม ฉ.801 ห้องประชุม ท.308 ห้องประชุม ท.210 ห้องประชุม ฉ.401

1.5.3 การใช้อักษรย่อประกอบชื่ออาคารและสถานที่กับจำนวนนับ

การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏชื่อที่ใช้อักษรย่อประกอบชื่ออาคารและสถานที่กับจำนวนนับ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ ห้องประชุม IT ชั้น 2

1.6 การใช้พยางค์

พยางค์ หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาครั้งหนึ่ง ๆ จะมีความหมายหรือไม่มีความหมายก็ได้ (วิเชียร เกษประทุม, 2558, น. 68) การศึกษาชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามปรากฏจำนวนพยางค์ที่ใช้การตั้งชื่ออาคารและสถานที่ ดังนี้

1.6.1 ชื่ออาคารและสถานที่ 2 พยางค์ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ ฟิตเนส

1.6.2 ชื่ออาคารและสถานที่ 3 พยางค์ จำนวน 5 ชื่อ ได้แก่ อาคาร 4 (ครุศาสตร์) อาคาร 5 (ครุศาสตร์) อาคาร 6 (ครุศาสตร์) สระว่ายน้ำ สปอร์ตโดม

1.6.3 ชื่ออาคารและสถานที่ 4 พยางค์ จำนวน 5 ชื่อ ได้แก่ อาคารนันทรี (อาคาร3) อาคารเวียงแก้ว ห้องประชุม ม. (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) ห้อง Taring Room หอประชุมใหญ่ (สาธิต มรพส.)

1.6.4 ชื่ออาคารและสถานที่ 5 พยางค์ จำนวน 13 ชื่อ ได้แก่ อาคารพิบูลวิษุณี (PIBUL) อาคารทีปวิษุณี (ท) อาคารอนุสรณ์ อาคารพระปกเกล้า (ป) อาคารสารภี โรงผลิตน้ำดื่ม ศูนย์อาหารเรือนแพ หอพักราชพฤกษ์ ห้องประชุม กบ. สระน้ำทะเลแก้ว ห้องสโลปชั้น 2 (คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม) อาคารอนุบาล ลานกีฬาสาธิต

1.6.5 ชื่ออาคารและสถานที่ 6 พยางค์ จำนวน 22 ชื่อ ได้แก่ อาคารไพรัช พิษพันธ์ุ (ไพรัช) อาคารวิทยาศาสตร์ อาคาร ป.อาหาร 1 ศาลเจ้าพ่อทะเลแก้ว ศาลาพิบูลภักดี หอพักกัลปพฤกษ์ หอพักนันทนิเวศ Huso conference 1 Huso conference 2 Huso สโลปชั้น

2 ห้องประชุมใหญ่ชั้น 2 ห้องประชุมใหญ่ชั้น 3 ห้องประชุม 308 ห้องประชุม Meeting 1 ห้องประชุม Meeting 2 ห้องประชุม Meeting 3 ห้องประชุม Meeting Hall ห้องคาราโอเกะ 1 ห้องคาราโอเกะ 2 ห้องคาราโอเกะ 3 อาคารประถมศึกษา สระว่ายน้ำทะเลแก้ว

1.6.6 ชื่ออาคารและสถานที่ 7 พยางค์ จำนวน 17 ชื่อ ได้แก่ อาคารคณะครุศาสตร์ (อาคาร2) อาคารวิทยาศาสตร์ 2 กองพัฒนานักศึกษา หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 1 หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 2 ห้องประชุม ท.210 ห้องประชุม ท.308 ห้องประชุม ท.309 ห้องประชุม ท.410 ห้องประชุม IT ชั้น 2 ห้องประชุม ฉ.401 ห้องประชุม ฉ.801 ห้องประชุม 5112 ห้องประชุม 500 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิบูลย์) ห้องประชุม 800 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิบูลย์) สนามกีฬาพระองค์ดำ

1.6.7 ชื่ออาคารและสถานที่ 8 พยางค์ จำนวน 14 ชื่อ ได้แก่ อาคารยิมเนเซียมทะเลแก้ว (โรงยิมส์) อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 1 อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 2 อาคารศูนย์การศึกษาพิเศษ (กศ) อาคารสาขาวิชาดนตรี หอประชุมศรีวิจิตรโชติ หอพักทะเลแก้วนิเวศ 1 หอพักทะเลแก้วนิเวศ 2 หอพักทะเลแก้วนิเวศ 3 ห้องประชุมpibul 216 ห้องประชุม Mini Theater 1 ห้องคาราโอเกะ และ Netflix ศาลาพิบูลวัฒนธรรม อาคารวิทยสโสมสร (ศว)

1.6.8 ชื่ออาคารและสถานที่ 9 พยางค์ จำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ (IT) ห้องประชุม AFE 305 ห้องประชุม 450 ที่นั่ง (คณะวิทยาการจัดการ)

1.6.9 ชื่ออาคารและสถานที่ 10 พยางค์ จำนวน 5 ชื่อ ได้แก่ อาคารสาขาวิชาพลศึกษา อาคารปฏิบัติคหกรรมศาสตร์ อาคารปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ อาคาร MECHANICAL ENGEENING อาคารคณะวิทยาการจัดการ (MS)

1.6.10 ชื่ออาคารและสถานที่ 11 พยางค์ จำนวน 6 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการเกษตรและอาหาร อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 1 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 3 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 4 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 5

1.6.11 ชื่ออาคารและสถานที่ 12 พยางค์ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการสาธารณสุขศาสตร์

1.6.12 ชื่ออาคารและสถานที่ 13 พยางค์ จำนวน 2 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการความหลากหลายทางชีวภาพ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบพระชนมพรรษา

1.6.13 ชื่ออาคารและสถานที่ 14 พยางค์ จำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ อาคารศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษา อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (HUSO) อาคารคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร (กอ)

1.6.14 ชื่ออาคารและสถานที่ 15 พยางค์ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการ สาขาจุลชีววิทยา

1.6.15 ชื่ออาคารและสถานที่ 17 พยางค์ จำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการ หุ่นยนต์และปฏิบัติการอัตโนมัติ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงคราม สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (มรพส.)

1.6.16 ชื่ออาคารและสถานที่ 18 พยางค์ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการแปรรูปอาหารและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (แปรรูป)

1.6.17 ชื่ออาคารและสถานที่ 20 พยางค์ จำนวน 1 ชื่อ ได้แก่ อาคารปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร

2. การวิเคราะห์กลวิธีทางความหมาย

การวิเคราะห์กลวิธีทางความหมายในการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เป็นการจับกลุ่มทางความหมายของชื่ออาคารและสถานที่ให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน จากการศึกษาการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามสามารถแบ่งกลุ่มความหมายได้ 6 กลุ่มความหมาย ดังต่อไปนี้

1. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับพระนามของพระมหากษัตริย์และชื่อบุคคล

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับพระนามของพระมหากษัตริย์และชื่อบุคคล มีจำนวน 3 ชื่อ ได้แก่ สนามกีฬาพระองค์ดำ หอประชุม ม. (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) และอาคารไพรัช พิษพันธ์ุ (ไพรัช) โดยคำว่า “ไพรัช” เป็นชื่อของอาจารย์ผู้ก่อตั้งคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร อาคารนี้เป็นอาคารแรกที่สร้างขึ้น ดังนั้นจึงตั้งชื่ออาคารว่า อาคารไพรัช เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่อาจารย์ไพรัชซึ่งเป็นผู้ก่อตั้ง

2. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญ

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญ มีจำนวน 4 ชื่อ ได้แก่ อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงคราม อาคารเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา อาคารอนุสรณ์ (ในปี พ.ศ. 2525 ได้เกิดอุบัติเหตุเครื่องบินกองทัพอากาศตบกบรีเวณอาคาร 1 ของโรงเรียนสาธิตพิบูลสงครามส่วนวังจันทน์ทำให้อาคารเรียนได้รับความเสียหายบางส่วน และกองทัพอากาศได้จัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารโรงเรียนสาธิตหลังใหม่ที่ส่วนวังจันทน์ใช้ชื่อว่าอาคารอนุสรณ์เพื่อรำลึกว่าเป็นอาคารที่กองทัพอากาศเป็นผู้จัดสรรงบประมาณมาสร้างให้) อาคารพระปกเกล้า

3. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชพรรณไม้

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชพรรณไม้ มีจำนวน 7 ชื่อ ได้แก่ อาคารนันทรี (อาคาร3) อาคารสารภี หอพักราชพฤกษ์ (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักกาสะลองโซน a โซน b และโซน c (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 1 (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 2 (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักกัลปพฤกษ์

4. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งาน

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งาน มีจำนวน 89 ชื่อ ได้แก่ อาคารยิมเนเซียมทะเลแก้ว (โรงยิมส์) อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 1 อาคารศูนย์กีฬาในร่ม 2 อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ (IT) สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (มรพส.) อาคาร 4 (ครุศาสตร์) อาคาร 5 (ครุศาสตร์) อาคาร 6 (ครุศาสตร์) อาคารศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษา อาคารสาขาวิชาพลศึกษา อาคารสาขาวิชาดนตรี (ป.ดนตรีสากล ป.ทฤษฎีสากล) อาคารคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร (กอ) อาคารปฏิบัติการแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ (แปรรูป) อาคารปฏิบัติการเกษตรและอาหาร อาคารปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร (PD) อาคารวิทยาศาสตร์ (วท) อาคารวิทยสโมสร (ศว) อาคารปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ อาคารปฏิบัติการสาธารณสุขศาสตร์ (สาธารณสุข) อาคารปฏิบัติการสาขาจุลชีววิทยา อาคาร ป.อาหาร 1 อาคาร MECHANICAL ENGINEERING (ME) อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 1 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 2 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 3 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 4 อาคารเทคโนโลยีอุตสาหกรรม 5 อาคารปฏิบัติการหุ่นยนต์และระบบปฏิบัติการอัตโนมัติ โรงผลิตน้ำดื่ม พิตเนส กองพัฒนานักศึกษา สระว่ายน้ำ ศูนย์อาหารเรือนแพ ศาลาพิบูลภักดี ห้องประชุม ท.210 ห้องประชุม ท.308 ห้องประชุม ท.309 ห้องประชุม ท.410 ห้องประชุม IT ชั้น 2 ห้องประชุม ฉ.401 ห้องประชุม ฉ.801 HUSO Conference 1 HUSO Conference 2 HUSO สโลปชั้น 2 สระน้ำทะเลแก้ว ห้องประชุม กบ. ห้องประชุมใหญ่ชั้น 2 ห้องประชุมใหญ่ชั้น 3 ห้องประชุม ม. (มหาวิทยาลัยราชภัฏ) ห้องประชุม 5112 ห้องสโลปชั้น 2 (คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม) ห้องประชุม PIBUL 216 ห้องประชุม 450 ที่นั่ง (คณะวิทยาการจัดการ) ห้องประชุม 500 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิษุ) ห้องประชุม 800 ที่นั่ง (อาคารพิบูลวิษุ) ห้องประชุม 308 ห้องประชุม Meeting 1 ห้องประชุม Meeting 2 ห้องประชุม Meeting 3 ห้องประชุม Meeting Hall ห้องประชุม Mini Theater 1 ห้อง Training Room ห้องคาราโอเกะ 1 ห้องคาราโอเกะ 2 ห้องคาราโอเกะ 3 ห้องคาราโอเกะและ Netflix ห้องประชุม AFE 305 อาคารอนุบาล อาคารประถมศึกษา หอประชุมใหญ่

(สาธิต มรพส.) สปอร์ตโดม ลานกีฬาสาธิต ศาลาพิบูลวัฒนธรรม หอพักบุคลากรส่วนสนามบิน หอพักนันทนิเวศน์ (ส่วนวังจันทร์) หอพักราชพฤกษ์ (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักกาสะลองโซน a โซน b และโซน c (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 1 (ส่วนทะเลแก้ว) หอพักชมพูพันธุ์ทิพย์ 2 (ส่วนทะเลแก้ว) อาคารศูนย์การศึกษาพิเศษ (กศ) หอประชุมศรีวชิรโชติ หอพักกัลปพฤกษ์ อาคารคหกรรมศาสตร์ อาคารวิทยาศาสตร์ 2 อาคารปฏิบัติการความหลากหลายทางชีวภาพ อาคารศูนย์การศึกษาพิเศษ อาคารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาคารคณะวิทยาการจัดการ อาคารคณะครุศาสตร์ (อาคาร 2)

5. ความหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญา, ความรู้

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญา ความรู้ มีจำนวน 2 ชื่อ ได้แก่ อาคารพิบูลวิญช์ อาคารที่ปวิญช์

6. ความหมายอื่น ๆ

ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่มีความหมายอื่น ๆ มีจำนวน 4 ชื่อ ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อทะเลแก้ว หอพักนันทนิเวศน์ (ส่วนวังจันทร์) หอพักบุคลากรส่วนสนามบิน อาคารเวียงแก้ว

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 103 ชื่อ พบกลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยการใช้คำประสมมากที่สุด จำนวน 39 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 37.86 เนื่องจากการประสมคำเป็นวิธีการสร้างคำขึ้นมาใช้ใหม่เพื่อให้มีคำใช้เพิ่มมากขึ้น สำหรับการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้น นิยมนำคำไทยกับคำบาลีสันสกฤตมาประสมกันเป็นชื่อเรียกอาคารและสถานที่ โดยคำบาลีสันสกฤตเป็นคำที่มักจะนำมาใช้ในการตั้งชื่อต่าง ๆ ของคนไทย เนื่องจากมีความหมายที่ดีและบางคำยืมมาใช้อยู่ในภาษาไทยจนคุ้นเคย หรือคิดว่าคำนั้น ๆ เป็นคำไทย เช่น คำว่า อาหาร ดังนั้นจึงมีการนำคำบาลีสันสกฤตมาใช้ประสมกับคำไทยแท้จนเกิดการสร้างคำใหม่ขึ้นมาใช้ เช่นเดียวกับชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของจิตตภา สารพัดนึก ไชยปัญญา (2564, น. 41) เรื่องที่มาและรูปเขียนที่เปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาหน่วยศัพท์ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่ใช้ในการตั้งชื่อว่า “หน่วยศัพท์ในชื่อมีทั้งหน่วยศัพท์ที่มาจากภาษาบาลี หน่วยศัพท์ที่มาจากภาษาสันสกฤต และหน่วยศัพท์ที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต มีมากกว่าชื่อที่มีหน่วยศัพท์ในชื่อ

ที่มาจากภาษาไทยหรือภาษาอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหน่วยศัพท์ในชื่อที่มาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเป็นหน่วยศัพท์ที่มีเสียงไพเราะ เป็นหน่วยศัพท์ที่ไม่แปลกเกินไปและออกเสียงได้ไม่ยาก นอกจากนี้ยังมีความหมายเป็นไปในทางที่ดีหรือเป็นมงคลอีกด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าหน่วยศัพท์ในชื่อไม่ว่าจะมีที่มาจากภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหน่วยศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหน่วยศัพท์เหล่านี้เป็นหน่วยศัพท์ที่ใช้อยู่ในภาษาไทยมานานจนกลายเป็นคำยืมในภาษาไทย จึงเป็นคำที่คนไทยคุ้นเคยในการออกเสียง ในการเขียนและเป็นคำที่พจนานุกรมฯ ได้ให้ความหมายไว้อย่างชัดเจน ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นความหมายในทางที่ดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงอาจทำให้ผู้ที่ตั้งชื่อตัดสินใจเลือกใช้คำยืมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเหล่านี้ในการตั้งชื่อ เพราะได้ทั้งรสคำที่ไพเราะและรสความที่ดี”

รองลงมาพบการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ที่เป็นจำนวนนับ จำนวน 24 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 23.30 โดยการใช้จำนวนนับเป็นชื่ออาคารและสถานที่โดยตรงจะทำให้จดจำอาคารได้ง่ายและแสดงถึงลำดับของอาคารที่สร้างขึ้นก่อนหลัง นอกจากนี้บางอาคารมีห้องจำนวนมากจึงจำเป็นต้องตั้งชื่อห้องในลักษณะที่เป็นจำนวนนับ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและเป็นที่น่าสนใจตรงกันของผู้ที่มาใช้งาน ส่วนการใช้จำนวนนับต่อท้ายชื่อเรียกอาคารและสถานที่นั้น เหมาะกับอาคารและสถานที่ที่มีมากกว่า 1 แห่ง

นอกจากนี้การตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นิยมใช้ชื่ออาคารและสถานที่ที่มีจำนวนพยางค์ 6 พยางค์ มากที่สุด 22 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 21.35 จากการศึกษาพบว่า การตั้งชื่อที่มีจำนวน 6 พยางค์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นชื่อที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งานของอาคารและสถานที่ เป็นการบ่งชี้ว่าอาคารหรือสถานที่นั้น ๆ ใช้สำหรับกิจกรรมใด ซึ่งช่วยสื่อความหมายได้ตรงตามความหมายที่ต้องการ หากตัดจำนวนพยางค์ออกจะทำให้สื่อความหมายไม่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา รณเกียรติ (2555, น. 1) เรื่อง ทศนคติการตั้งชื่อเล่นสองพยางค์ของคนไทย พบว่า “ปัจจุบันแนวโน้มในการตั้งชื่อเล่นสองพยางค์มีมากขึ้นกว่าในอดีตเพราะต้องการให้มีความหมายที่ดีและมีความหมายตามที่ต้องการ หากตัดจำนวนพยางค์ออกไปจะทำให้ไม่ได้ความหมายตามต้องการ”

ส่วนกลวิธีทางความหมายในการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม นิยมตั้งชื่ออาคารและสถานที่ให้มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งานมากที่สุด จำนวน 89 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 86.40 เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีอาคารและสถานที่จำนวนมากจึงจำเป็นต้องตั้งชื่อให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้งานรับรู้และเกิดความเข้าใจ

ตรงกันว่า อาคารหรือสถานที่แต่ละแห่งมีไว้ใช้งานเพื่อวัตถุประสงค์ใด เช่น จัดการเรียนการสอน การประชุม การฝึกปฏิบัติ การออกกำลังกาย การแข่งขันกีฬา เป็นต้น อีกทั้งเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความสับสน โดยเฉพาะชื่ออาคารหรือสถานที่บางแห่งที่มีชื่อซ้ำกันจึงต้องใส่ตัวเลขกำกับต่อท้ายชื่อด้วย ดังนั้นการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามจึงมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้งานมากที่สุด

รองลงมาพบการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชพรรณไม้จำนวน 8 ชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.76 โดยการนำพืชพรรณไม้ที่มีดอกสีส้มสวยงามในประเทศไทยมาตั้งเป็นชื่ออาคารและสถานที่ เนื่องจากพรรณไม้เหล่านี้เป็นต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงา มีลักษณะดอกที่สวยงาม ซึ่งช่วยสร้างความสุขและความสดชื่นให้แก่ผู้พบเห็น มีความหมายเป็นสิริมงคลตามความเชื่อ และใช้ประกอบในงานพิธีกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณณญา ติวานิพัทธ์ (2567, น. 354-355) เรื่อง การตั้งชื่อพันธุ์ไม้มงคล : กลวิธีสร้างคำ ความหมาย ทศนคติและความเชื่อ พบว่า กระบวนการสร้างความหมายเป็นวิธีการสื่อสารกันระหว่างผู้ตั้งชื่อกับผู้รับรู้เกี่ยวกับชื่อ โดยชื่อพันธุ์ไม้มงคลที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ความหมายเป็นสิริมงคลถือเป็นลักษณะเด่นที่พบมากที่สุด โดยคำที่มีความหมายเป็นสิริมงคลสามารถแบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ คำที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง คำที่แสดงถึงความโชคดี คำที่แสดงถึงความร่ำรวย คำที่แสดงถึงการมีอำนาจบารมี คำที่แสดงถึงการมีความสุข และคำที่แสดงถึงการชนะ นอกจากนี้พันธุ์ไม้มงคลถือเป็นประเพณีวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง สอดคล้องไปตามความเชื่อและวิถีชีวิตของผู้คนตามแต่ละพื้นที่ แต่ละยุคสมัย กลายเป็นชุดความเชื่อที่ผู้คนในสังคมไทยโดยทั่วไปยอมรับกัน ดังนั้นชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามส่วนหนึ่งจึงมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับพืชพรรณไม้

จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีวิธีการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ที่มีความหลากหลาย เห็นได้จากกลวิธีทางภาษาโดยการนำคำสมาส คำประสม คำทับศัพท์ จำนวนนับและอักษรย่อ มาสร้างเป็นชื่อเรียกอาคารและสถานที่ ซึ่งชื่ออาคารและสถานที่โดยมากจะเป็นชื่อที่มี 6 พยางค์ ส่วนกลวิธีทางความหมาย ชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามได้สื่อความหมายที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่จะมีความหมายที่สื่อไปถึงลักษณะการใช้งานเป็นสำคัญ ดังนั้นในด้านความหมายของชื่ออาคารและสถานที่จึงยังไม่สื่อความหมายให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาทฤษฎีการตั้งชื่ออาคารและสถานที่อื่น ๆ
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบทฤษฎีการตั้งชื่ออาคารและสถานที่ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิตตภา สารพัดนึก ไชยปัญญา. (2564). ที่มาและรูปเขียนที่เปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษา หน่วยศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตที่ใช้ในการตั้งชื่อ. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(1), 26-47.
- ชุตินา ช่างขำ. (2559). การวิเคราะห์ที่มาและลักษณะของคำที่ใช้ในการตั้งชื่ออาหารจาก *สารานุกรมวัฒนธรรม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- นันทนา รณเกียรติ. (2555). ทศนคติการตั้งชื่อเล่นสองพยางค์ของคนไทย. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 31(1), 1-19.
- ปณชญา ศิวานีพันธ์. (2567). การตั้งชื่อพันธุ์ไม้มงคล: กลวิธีสร้างคำ ความหมาย ทศนคติและความเชื่อ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 14(3), 347-359.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. (2566). *ประวัติมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. สืบค้นจาก https://psru.ac.th/index.php/history_psru_th/
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรัตน์ บุตระเพชร, ปฐมชนก ภูทิพย์, ศิริินภา ไกรศรี, ปวีณนุช โสรกกนิษฐ์ และนภัทร อังกูรสินธนา. (2560). การตั้งชื่อโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 14 เรื่อง ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน (น. 1539-1546)*. นครปฐม: กองบริหารวิชาการและนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- วิกิพีเดีย. (2567). ชื่อ. สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ชื่อ>
- วิเชียร เกษประทุม. (2558). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.

บทความวิจัย (Research Article)

พิษณุโลกในพระราชพงศาวดาร : การศึกษาประวัติศาสตร์
เพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Phitsanulok in the Royal Chronicles: A Historical Study
for the Promotion of Cultural Tourism

ธนากาญจน์ ช่วยหล้า¹ รัตนาภรณ์ อินกรัด¹ ปรีชา แป้นจันทร์¹ ธีรนนท์ภัทร โพธิ์ดง¹

ปฐมพงษ์ สุขเล็ก^{2*} และทัตพิชา สกุสลับ³

Thanakarn Chuaylam¹, Rattanaporn Inkrad¹, Preecha panjun¹, Teerananpat Podong¹,

Phathompong Suklek^{2*}, and Tatpicha Sakulsueb³

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานที่ในเมืองพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารเพื่อเป็นข้อมูลในการส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพิษณุโลก โดยศึกษาจากพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงช่วงกรุงธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงปรากฏมาถึงปัจจุบัน จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) โบราณสถาน พบ 2 แห่ง ได้แก่ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และวัดจุฬามณี 2) อาณาบริเวณ พบ 2 แห่ง ได้แก่ ปากพิง และตำบลโทก ซึ่งสถานที่ทั้ง 4 แห่งนี้อยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก ปรากฏในพระราชพงศาวดารและยังคงปรากฏสถานที่สืบต่อมาถึงปัจจุบัน นักท่องเที่ยวจึงเดินทางไปเที่ยวชมได้สะดวกและเกิดความรู้สึกร่วมในบรรยากาศสถานที่จริง โดยข้อมูลในพระราชพงศาวดารนำมาสร้างเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ให้สถานที่นั้นมีความน่าสนใจยิ่งขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือสามารถนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดพิษณุโลกต่อไป

¹ นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

^{2*} สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

³ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารสำหรับชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Communicative Thai for Foreigners, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

*Corresponding author; email: phathompong.s@psru.ac.th

(Received: 13 March 2025; Revised: 11 May 2025; Accepted: 27 November 2025)

คำสำคัญ: พิษณุโลก การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ พระราชพงศาวดารฉบับ
พันจันทนุมาศ (เจิม)

Abstract

This research aims to investigate locations in Phitsanulok mentioned in royal chronicles as information for promoting cultural tourism in the province. The study focuses on the royal chronicle of Phanchanumat (Cherm), covering from the Ayutthaya to Thonburi periods. The findings reveal that four historical cultural sites mentioned in the chronicles still exist today and are located in Mueang Phitsanulok District. These sites can be categorized into two types: 1) historical temples - Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan and Wat Chulamani and 2) geographical areas - Pak Phing and Tambon Thok. These locations, documented in the royal chronicles and still physically present today, are accessible to tourists and evoke a sense of connection with the historical atmosphere. The historical narratives derived from the chronicles can enhance the appeal of these sites and support the development of cultural heritage tourism. Furthermore, these narratives can be used to design cultural tourism routes that highlight the historical significance of Phitsanulok.

Keywords: Phitsanulok, cultural tourism, history, the royal chronicle of Phanchanumat (Cherm)

บทนำ

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่โดดเด่นและน่าสนใจในด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีธรรมชาติที่งดงาม เช่น อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า น้ำตกชาติตระการ มีวัดวาอารามเก่าแก่ เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช มีพระราชวังจันทน์ สถานที่ประสูติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช รวมถึงมีโบราณสถานอีกจำนวนมาก ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมจังหวัดพิษณุโลก

นักวิชาการให้ความเห็นเกี่ยวกับความพร้อมด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพิษณุโลกว่า “พิษณุโลกมีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวโดยมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้าน

ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทั้งภูเขา น้ำตก แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศ และถือ
ว่าเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์
ถือเป็นจุดแข็งที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว” (ภคพร วัฒนดำรง, 2566, น. 66)

รูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมอย่างหนึ่งคือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ซึ่งไม่ใช่เพียงการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวิถีชีวิตชุมชนหรือร่วมงานประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ เท่านั้น
แต่ยังครอบคลุมถึงการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อีกด้วยดังที่ ชิตาวีร์ สุขคร (2562, น. 3)
นิยามว่า “การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นในการเรียนรู้
ศึกษาสถานที่ประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณสถานหรือโบราณวัตถุ เพื่อการเข้าใจถึงประวัติศาสตร์
ความเป็นมาของสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ในอดีต” ซึ่งการท่องเที่ยวนี้สามารถนำมา
ปรับใช้กับจังหวัดพิษณุโลกได้เป็นอย่างดี เพราะจังหวัดพิษณุโลก มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน
และมีสถานที่สำคัญต่าง ๆ

ชัยศึก เจตตกร (2564, น. 107) กล่าวว่า “ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด
พิษณุโลกจากมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นด้าน
ประวัติศาสตร์สูงสุด คือพิษณุโลกเป็นเมืองที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง
มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง และมีหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญ”

ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่นำมาประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยว หรือนำมา
บรรยายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านประวัติความเป็นมา หรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต
มักอาศัยข้อมูลที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวในสมัยอยุธยาเป็นต้นมา
ซึ่งพระราชพงศาวดารที่เก่าแก่ที่สุดคือพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์
เรียบเรียงไว้เมื่อจุลศักราช 1042 (ปี พ.ศ. 2223) สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่พระราช
พงศาวดารฉบับนี้มีเนื้อหาไม่สมบูรณ์ เพราะมีเนื้อหาตั้งแต่สถาปนากรุงศรีอยุธยาถึงเหตุการณ์
ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเท่านั้น ส่วนพระราชพงศาวดารที่มีความเก่าแก่ลำดับรองลงมา
และความเนื้อความที่สมบูรณ์ครอบคลุมตั้งแต่แรกสถาปนากรุงศรีอยุธยาถึงเสียกรุงและกล่าว
ต่อมาจนถึงสมัยธนบุรี คือพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) มีเนื้อหาค่อนข้างละเอียด
ชำระในปี พ.ศ. 2338 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ดังที่ อุบลศรี อรรถพันธ์
(2524, น. 105-106) กล่าวถึงความเป็นมาของพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม)
หรืออีกชื่อหนึ่ง คือพระราชพงศาวดารฉบับจุลศักราช 1157 ว่า “เป็นพระราชพงศาวดารฉบับแรก
ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาณาจักรอยุธยาละเอียดกว่าฉบับที่ชำระก่อน ๆ ซึ่งให้เห็นว่าพระบาท

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงตั้งพระทัยที่จะให้พระราชพงศาวดารฉบับนี้เป็นมาตรฐานประวัติศาสตร์อยุธยา และเป็นต้นฉบับที่เป็นแบบอย่างประวัติศาสตร์ไทยด้วย”

ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงธนบุรี เมืองพิษณุโลกมีบทบาทในฐานะเป็นหัวเมืองสำคัญฝ่ายเหนือ เป็นชัยภูมิสำคัญทางการศึก ทั้งคอยช่วยเหลือกรุงศรีอยุธยา เมื่อยามมีศึกคอยต้านทานศัตรูที่มาทางเหนือ และเป็นที่ประสูติของพระมหากษัตริย์พระองค์สำคัญอีกด้วย เหตุนี้ในเมืองพิษณุโลกจึงมีเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในสถานที่ต่าง ๆ ตามที่ปรากฏเนื้อหาในพระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบัน เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช ตอนเมื่อครั้งที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชมีชัยชนะเหนือเมืองรุม เมืองคังแล้ว ได้เสด็จกลับมาบมัสการพระพุทธชินราช และเปลื้องเครื่องทรงถวายเป็นพุทธบูชาที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร เมืองพิษณุโลก ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

"สมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้าเสด็จกลับมาถึงเมืองพระพิษณุโลกแล้วก็เปลื้องเครื่องทรงออกบูชาพระชินราช พระชินชรี แล้วให้กระทำการสัปทสมโภชการมโหฬาร 3 วัน แล้วเสด็จลงมาเฝ้าสมเด็จพระราชบิดา ณ กรุงเทพมหานคร "

(กรมศิลปากร, 2542, น. 279)

จากเนื้อหาในพระราชพงศาวดารข้างต้น สามารถนำไปส่งเสริมความสำคัญและความน่าสนใจของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารได้

หรืออีกสถานที่หนึ่งที่พบคือ วัดจุฬามณี มีเนื้อหากล่าวถึงว่าสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้เสด็จมาสักการะและได้ปฏิสังขรณ์พระอาราม ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

“ศักราช 810 ปีมะโรงสัมฤทธิศก สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเจ้า สร้างพระวิหารวัดจุฬามณี

ศักราช 811 ปีมะเส็ง เอกศก สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงพระผนวชวัดจุฬามณีได้ 8 เดือน ลาผนวช”

(กรมศิลปากร, 2542, น. 220)

จากเนื้อหาในพระราชพงศาวดารข้างต้น สามารถนำไปส่งเสริมความสำคัญของวัดจุฬามณี และสร้างความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยี่ยมชมวัดจุฬามณีได้

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารและวัดจุฬามณีเป็นตัวอย่างสำคัญที่สามารถนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารไปสร้างเป็นเรื่องเล่าประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่ง

เรียนรู้ประวัติศาสตร์ หรือเพื่อส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยการใช้ข้อมูลในพระราชพงศาวดารเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเรื่องราวความสำคัญเพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของสถานที่ หรือนำข้อมูลมาจัดทำแผ่นพับ นิทรรศการ รวมถึงการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ตามพระราชพงศาวดารเพื่อการส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ว่ามีสถานที่ใดบ้าง และมีการกล่าวถึงในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) อย่างไรเพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม)

ขอบเขตของงานวิจัย

1) การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาจากพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี ที่ได้ตีพิมพ์รวมเล่มไว้ในหนังสือประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3

2) ศึกษาเฉพาะสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก และยังปรากฏมาถึงปัจจุบันเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พิษณุโลกในพระราชพงศาวดาร : การศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ชั้นเตรียมการ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก และเกี่ยวกับพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม)

2) ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยศึกษาสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก และยังปรากฏสืบทอดอยู่มาถึงปัจจุบันจากพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) (ที่ได้ตีพิมพ์รวมเล่มไว้ในหนังสือ

ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3) เมื่อผู้วิจัยพบเนื้อหาที่เกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามขอบเขตที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจัดเก็บโดยการบันทึกข้อความที่กล่าวถึงสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ลงในสมุดรวบรวมข้อมูล

3) ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี เฉพาะสถานที่ที่อยู่ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกและยังปรากฏมาถึงในปัจจุบัน

4) ชั้นสรุป อภิปรายผล สรุปและอภิปรายผลถึงสถานที่ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารพันจันทนุมาศ (เจิม) เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการพรรณานาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสถานที่ทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ช่วงกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี เพื่อนำข้อมูลมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ โบราณสถานและอาณาบริเวณ ดังนี้

1. **โบราณสถาน** หมายถึง สถานที่และสิ่งปลูกสร้างเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ อาทิ วัด วัง ป้อม จากการศึกษาสถานที่สิ่งก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร โบราณสถานที่ยังคงดำรงอยู่ถึงปัจจุบัน พบ 2 แห่ง ดังนี้

1) **วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร** ปัจจุบันอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธชินราช ซึ่งถือว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีความงดงามและเป็นที่เคารพนับถืออย่างยิ่งของชาวพิษณุโลก วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารยังเป็นศูนย์กลางการประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด และมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ในพระราชพงศาวดารได้กล่าวถึงวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารไว้หลายเหตุการณ์ ยกตัวอย่างดังนี้

เนื้อหาในตอนสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้เสด็จมายังวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อมาสักการะพระพุทธชินราชและพระพุทธชินสีห์ เมื่อคราวมีชัยชนะเหนือเมืองจันทบุรี ครั้งปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

สมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้าเสด็จกลับมาถึงเมืองพระพิษณุโลก แล้วก็ไปเลี้ยงเครื่องทรงออกบูชาพระชินราช พระชินษรี แล้วให้กระทำการสัปดาห์ธรรมโศกการมโหรีสพ 3 วัน แล้วเสด็จลงมาเฝ้าสมเด็จพระราชบิดา ณ กรุงเทพมหานคร จึงเอากาการซึ่งได้รับฟังมีชัยชนะข้าศึกนั้นกราบทูลให้ทราบ

(กรมศิลปากร, 2542, น. 279)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่านำเสนอพระราชศรัทธาของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่มีต่อพระพุทธชินราชได้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเคยเสด็จมาที่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร โดยเฉพาะเคยเสด็จมาภายในพระวิหารเพื่อสักการะพระพุทธชินราช พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันให้ความเคารพนับถือ อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงกับเรื่องพระพุทธรูปองค์อื่น ๆ คือ พระพุทธชินสีห์ และพระศรีศาสดา ที่ตามตำนานเล่าว่าหล่อขึ้นพร้อมกับพระพุทธชินราช

เนื้อความอีกตอนหนึ่งกล่าวถึงสมเด็จพระเอกาทศธรรมานมัสการพระพุทธชินราชเมื่อคราวเสด็จไปเมืองพิษณุโลก ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเอกาทศธรรมอัครบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัวเสด็จไปพระพิษณุโลกคราวนั้น และเสด็จประพาสครั้งนี้เป็นหลายครั้ง จึงพระบาทสมเด็จพระเอกาทศธรรมอัครบรมนาถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ก็มีพระราชโองการตรัสให้เอาทองนพคุณเครื่องราชูปโภค มาสำหรับเป็นทอง ประธาศรีจึงเสด็จไปปิดพระพุทธปฏิมาพระชินราชด้วยพระหัตถ์ เสร็จบริบูรณ์ก็แต่งการฉลอง แล้วให้เล่นมโหรีสพบูชานมัสการแก่พระพุทธเจ้านั้น 7 วัน 7 คืน เป็นมหามโหรีนันทนา

(กรมศิลปากร, 2542, น. 360)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าในเหตุการณ์สำคัญที่มีการปิดทองคำองค์พระพุทธชินราชเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ได้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่า สมเด็จพระเอกาทศธรรมได้เคยเสด็จมานมัสการพระพุทธชินราช และพระองค์ยังมีพระราชศรัทธานำทองคำอันเป็นเครื่องราชูปโภคมาแปรเป็นทองคำปิดองค์พระพุทธชินราชด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง แสดงให้เห็นพระราชศรัทธาของสมเด็จพระเอกาทศธรรมที่มีต่อพระพุทธชินราชอีกด้วย

อนึ่งการปิดทองถวายพระพุทธชินราชเป็นพุทธบูชาครั้งนี้ยังมีความน่าสนใจเพราะถือว่าการปิดทองพระพุทธชินราชครั้งแรก ดังที่ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก (2559, น. 152) กล่าวถึงการปิดทองพระพุทธชินราชของสมเด็จพระเอกาทศธรรมว่า “การถวายสิ่งของพระพุทธชินราชเป็น

พุทธบูชาข้างต้นนี้มีความพิเศษกว่าครั้งอื่น ๆ ด้วยการนำเครื่องทองราชูปโภคไปแปรเป็นแผ่นทองคำปิดองค์พระพุทธรูปราชจากการศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์พบว่า การปิดทองพระพุทธรูปราชครั้งนี้ เป็นการปิดทองครั้งแรกที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์”

นอกจากสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วยังพบการกล่าวถึงวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารในสมัยกรุงธนบุรีอีกด้วย เนื้อหาตอนที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงเสด็จพระราชดำเนินไปนมัสการพระพุทธรูปราช พร้อมทั้งได้เปลื้องพระภูษา จากพระองค์เพื่อถวายแด่พระพุทธรูปราช ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

ครั้ง ๓ วัน 7 ๙ ค่ำ เสด็จเข้าไปนมัสการพระชินราช พระชินชรี พระชรีสาทมุณี ก็ทรงโสมนัสปริตาปราโมทย์เลื่อมใสศรัทธา เปลื้องพระภูษา จากพระองค์ทรงพระชินราชเจ้า เสด็จแรมท่าที่พบกฝ่ายตะวันออกอยู่ 9 วัน

(กรมศิลปากร, 2542, น. 494)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับเมืองพิษณุโลกได้ เพราะส่วนใหญ่่มักนึกถึงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีความสัมพันธ์กับเมืองตาก เมืองจันทบุรี เมืองนครศรีธรรมราช หรือเมืองธนบุรีเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ก็ได้เคยเสด็จมาพิษณุโลกได้มานมัสการพระพุทธรูปราช และมีพระราชศรัทธาได้เปลื้องพระภูษาถวายเป็นพุทธบูชา พร้อมทั้งได้นมัสการ “พระชินชรี” และ “พระชรีสาทมุณี” ที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องเล่าตำนานการสร้างพระพุทธรูปราชที่หล่อพระพุทธรูปพร้อมกัน 3 องค์ คือ พระพุทธรูปราช พระพุทธรูปสีห์ และพระศรีศาสดา (ในพระราชพงศาวดาร ใช้คำว่า “พระชรีสาทมุณี” น่าจะหมายถึง “พระศรีศาสดา”)

2) **วัดจุฬามณี** ปัจจุบันอยู่ในตำบลท่าทอง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก อยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก ห่างจากตัวเมืองพิษณุโลกประมาณ 5 กิโลเมตร วัดจุฬามณีเป็นวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างยาวนาน ในพระราชพงศาวดารได้กล่าวถึงวัดจุฬามณี ดังนี้

เนื้อหาในตอนต้นสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้สร้างพระวิหารรวมถึงปฏิสังขรณ์วัดจุฬามณี และพระองค์ได้ทรงพระผนวชที่วัดแห่งนี้ ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

“ศักราช 810 ปีมะโรงสัมฤทธิศก สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเจ้าสร้างพระวิหารวัดจุฬามณี

ศักราช 811 ปีมะเส็ง เอกศก สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงพระผนวช
วัดจุฬามณีได้ 8 เดือน ลาผนวช”

(กรมศิลปากร, 2542, น. 220)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าว่าวัดจุฬามณีเป็นวัดที่มีความสัมพันธ์กับ
สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
พระมหากษัตริย์พระองค์สำคัญแห่งกรุงศรีอยุธยาได้สร้างพระวิหารวัดจุฬามณี สะท้อนถึงพระราช
ศรัทธาและความสำคัญของวัดจุฬามณี และพระองค์ทรงพระผนวชที่วัดนี้อีกด้วย ถือว่าเป็นข้อมูล
สำคัญที่ช่วยส่งเสริมวัดจุฬามณีให้มีความสำคัญและน่าสนใจสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ทางประวัติศาสตร์ได้ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีเนื้อหาในตอนที่สมเด็จพระมหินทราธิราชมีสารลับกับพระเจ้ากรุง
ศรีสัตนาคนหุตเพื่อร่วมกันตีเมืองพิษณุโลก โดยให้ทัพพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุตยกทัพเข้าตีเมือง
พิษณุโลก แล้วทางสมเด็จพระมหินทราธิราชจะยกทัพแสร้งว่าไปช่วยเมืองพิษณุโลก
แต่เมื่อทางฝ่ายเมืองพิษณุโลกล่วงรู้แผนการ พระมหาธรรมราชาผู้ครองเมืองพิษณุโลกจึงใช้แพติด
ไฟล่องลงไปตามแม่น้ำน่านเพื่อทำลายทัพเรือของฝ่ายสมเด็จพระมหินทราธิราช ที่ลวงว่าจะมาช่วย
เมืองพิษณุโลกจนเกิดไฟไหม้ติดต่อกันตั้งแต่คั้งน้ำเหนือวัดจุฬามณี จนไปถึงที่ตั้งทัพหลวงบริเวณ
ปากน้ำพิง ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

ฝ่ายสมเด็จพระมหาธรรมราชา ดำริการที่จะทำลายทัพเรือก็ตรัสให้เอาไม้ไผ่ผูก
กว้าง 10 วา ยาว 20 วา 50 แพ แล้วเอาเชื้อเพลิงใส่เต็มหลังแพ ชนน้ำมันยางรดทั่วไป
ทั้งนั้น และให้แต่งเรือเร็วไว้ 2 ลำ สำหรับจะได้จุดเพลิง ครั้นจัดการเสร็จ ณ เดือน 4
ขึ้น 4 ค่ำเพลาเดือนตก ก็ให้ปล่อยแพ ติดกันลงไปถึงคั้งเหนือวัดจุฬามณี เรือเร็ว 2 ลำ
ก็เอาเพลิงจุดเชื้อไฟหลังแพตลอดขึ้นมาทั้งสองข้าง เพลิงก็ติดรุ่งโรจน์เป็นอันหนึ่งอันเดียว
น้ำที่นั่นตื่นเสียงก็พัดแพเร็วลงไป กองทัพเรือมิทันรู้ตัวต่อเห็นแพไฟเต็มแม่น้ำลงมาก็คงใจ
ลงเรือทันบ้างมิทันบ้างเยียดยัดคับคั้งเป็นโกลาหล แพไฟก็ไหม้เรือต่อกันไป เสียเรือและ
ผู้คนตายเป็นอันมาก เรือและคนกองหน้าที่เหลือนั้นก็ร่นลงไปยังทัพหลวง ณ ปากน้ำพิง

(กรมศิลปากร, 2542, น. 257)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งค่ายทหารเพื่อ
เตรียมเข้าเมืองพิษณุโลกตั้งแต่สมัยอยุธยาได้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าวัดจุฬามณีนอกจาก
จะมีความสำคัญในฐานะเป็นวัดสำคัญทางประวัติศาสตร์แล้ว บริเวณคั้งน้ำบริเวณวัดจุฬามณี

ยังมีความสำคัญทางภูมิศาสตร์เป็นที่ตั้งทัพเตรียมกำลังก่อนที่จะเข้าเมืองพิษณุโลกของฝ่ายสมเด็จพระมหินทราธิราชอีกด้วย

2. อาณาบริเวณ หมายถึง พื้นที่ที่เป็นชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล หรือพื้นที่ที่เป็นตำแหน่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยไม่ปรากฏเป็นสิ่งก่อสร้าง จากการศึกษาอาณาบริเวณในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลกที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ที่ยังคงปรากฏชื่ออยู่ถึงปัจจุบัน พบจำนวน 2 แห่ง ดังนี้

1) ปากพิง เป็นบริเวณที่คลองพิงเชื่อมกับลำน้ำน่าน อยู่ทางทิศใต้ของเมืองพิษณุโลก บริเวณปากพิงฝั่งตะวันตกอยู่ในตำบลจิวงาม ส่วนฝั่งตะวันออกอยู่ในตำบลวังน้ำคู้ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ปากพิงมีชื่อเรียกหลายชื่อ อาทิ ปากน้ำพิง หรือตำบลพิง เนื่องจากคลองพิงเป็นคลองที่เชื่อมระหว่างลำน้ำน่านและลำน้ำยม ดังนั้น บริเวณปากพิงนี้จึงเป็นพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทั้งด้านยุทธศาสตร์ ในการตั้งทัพและด้านเส้นทางคมนาคมในอดีต เพราะเชื่อมต่อกับแม่น้ำ 2 สาย สามารถสัญจรไปยังเมืองอื่น ๆ ได้สะดวก ในพระราชพงศาวดารได้กล่าวถึงปากพิง ดังนี้

เนื้อหาในตอนที่สมเด็จพระมหินทราธิราชได้ยกทัพมายังเมืองพิษณุโลกโดยแสร้งว่าจะมาช่วยเหลือเมืองพิษณุโลกจากทัพของพระเจ้ากรุงศรีสัตนาคนหุต สมเด็จพระมหินทราธิราชได้ยกทัพมาทางน้ำจากกรุงศรีอยุธยาที่ตั้งทัพหลวงที่ตำบลพิง แล้วให้ทหารนำทัพเรือจอดเรียงรายตั้งค่ายขึ้นไปทางทิศเหนือตามลำน้ำน่านเพื่อเตรียมเข้าเมืองพิษณุโลก ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

ฝ่ายสมเด็จพระมหินทราธิราชแจ้งกำหนดว่า ทัพกรุงศรีสัตนาคนหุตยกมายังเมืองพระพิษณุโลกแล้ว พระองค์ก็กรีธาพลเสด็จขึ้นไปโดยทางชลมารค ตั้งทัพหลวงตำบลพิง พระยารามและพระยาจักรีเป็นกองหน้า ขึ้นไปตั้งตำบลวัดจุฬามณีและทัพเรือจอดแต่วัดจุฬามณีทั้งสองฟากน้ำ

(กรมศิลปากร, 2542, หน้า 256)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าว่าสมเด็จพระมหินทราธิราชเคยเสด็จนำทัพหลวงมาตั้งบริเวณนี้ได้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าบริเวณนี้เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นชัยภูมิที่สำคัญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังที่สมเด็จพระมหินทราธิราชได้ทรงนำทัพหลวงมาตั้งทัพที่บริเวณปากพิงเพื่อมุ่งหมายเข้าเมืองพิษณุโลก แต่ก็ไม่สามารถเข้าตีเมืองพิษณุโลกได้ เพราะฝ่ายเมืองพิษณุโลกล่วงรู้ความลับจึงนำแพไฟล่องลงมาทำลายทัพเรือของ

สมเด็จพระมหินทราธิราชจนเสียดาย การนำเสนอความสำคัญของพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เช่นนี้ ช่วยเชื่อมโยงความสำคัญทางประวัติศาสตร์กับสถานที่จริง

นอกจากนี้ยังพบการกล่าวถึงปากฟิงในสมัยกรุงธนบุรีอีกด้วย คือในตอนที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชยกทัพจากกรุงธนบุรีมาช่วยเมืองพิษณุโลกในศึกอะแซหุ่นกี้ พระองค์ได้ตั้งทัพหลวงที่ปากฟิง และได้จัดเตรียมปืนใหญ่ในการทำศึกบริเวณปากฟิง ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

ทัพหลวงรีบยกขึ้นไปตั้งมั่นอยู่ปากฟิง โปรดให้ทัพหน้าตั้งค่ายรายขึ้นไปต่อแดนเมืองพิษณุโลก

...

ณ วัน 3 ๓^๒ 4 ค่ำ พญารัตนาพิมลรักษาค่ายปากน้ำฟิงบอกกราบทูลว่า แต่งคนไปสอดแนม ถึงวังสองสสิ่งเห็นพม่าประมาณ 200 ครั้งเพลาบ่ายพม่าเผาป่าขึ้นใกล้ปากน้ำฟิงเข้าไป 3 ค่ำ จึงดำรัสให้หลวงวิสุตโยธามาต หลวงราชโยธาเทพ คุมเอาปืนใหญ่รางเกวียน 8 กระบอก ลงไป ณ ค่ายปากน้ำฟิงพักตะวันตก

(กรมศิลปากร, 2542, น. 513, 515)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยเสด็จมาบริเวณนี้ได้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเคยเสด็จมาตั้งทัพหลวงที่บริเวณปากฟิง เพื่อมาช่วยเมืองพิษณุโลก ในศึกอะแซหุ่นกี้ที่ยกทัพมาล้อมเมืองพิษณุโลกไว้ บริเวณพื้นที่นี้จึงมีสำคัญที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับเมืองพิษณุโลก ดังที่ ปฐมพงษ์ สุขเล็ก (2556, น. 98) ได้ศึกษาเรื่อง สมรภูมิมรบปากฟิง สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับพิษณุโลก กล่าวว่า “เมืองพิษณุโลกจึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามในฐานะสถานที่ประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ และสัมพันธ์ควบคู่กับวีรกรรมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของพระราชประวัติของพระองค์”

2) **ตำบลโทก** เป็นชื่อที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของพิษณุโลก คือบริเวณที่แม่น้ำแควน้อยเชื่อมกับลำน้ำน่าน อยู่ทางทิศเหนือของเมืองพิษณุโลก ปัจจุบันอยู่ในตำบลจอมทอง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก ในพระราชพงศาวดารได้กล่าวถึงตำบลโทก ดังนี้

เนื้อหาในตอนที่สมเด็จพระเจ้าหงสาวดียกทัพหลวงไปยังกรุงศรีอยุธยาในสงครามช้างเผือก ระหว่างทางได้พักทัพหลวงที่เมืองพิษณุโลกบริเวณตำบลโทกเป็นการตัดกำลังหัวเมืองฝ่ายเหนือไม่ให้ยกทัพไปช่วยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

แล้วสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีก็เสด็จยกทัพหลวงไปทางเมืองสุโขทัย ตั้งค่ายประทับแรม ให้หาพระสุโขทัย พระยาสุวรรณคโลกมาเฝ้า ตรัสปราศรัย และสั่งให้เตรียมทัพแล้วเสด็จยกไปเมืองพระพิษณุโลก ตั้งค่ายหลวงตำบลโทก และค่ายทั้งนั้นก็ตั้งโดยกระบวน

(กรมศิลปากร, 2542, น. 248)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าเชื่อมโยงกับบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ คือ สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง หรือที่รู้จักในนามว่า “พระเจ้าชนะสิบทิศ” ที่เคยเสด็จมาพักทัพหลวงบริเวณนี้ เมื่อตอนที่พระองค์ยกทัพมุ่งสู่กรุงศรีอยุธยาแล้วเกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์คือ ได้ทูลขอช้างเผือก 4 ช้าง และพระราเมศวร พระราชโอรสของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิกลับไปหงสาวดีด้วย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าเป็นเส้นทางเดินทัพของสมเด็จพระเจ้าหงสาวดีก่อนที่จะเข้าสู่กรุงศรีอยุธยา เรื่องเล่านี้จึงเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวต้องการมาสัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ตำบลโทกอันเป็นบริเวณที่แม่น้ำแควน้อยบรรจบกับแม่น้ำน่านอีกด้วย

นอกจากนี้ยังพบการกล่าวถึงตำบลโทกในสมัยกรุงธนบุรี คือตอนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเข้าชิงเมืองพิษณุโลกได้ หลวงโกษาผู้ดูแลเมืองพิษณุโลกได้หนีออกจากเมืองพิษณุโลกแล้วไปตั้งค่ายซุ่มกำลังอยู่ตำบลโทก ดังปรากฏในพระราชพงศาวดาร ดังนี้

รุ่งขึ้น ณ วัน 7 ๒ 9 ค่ำ ยกไปประทับร้อนปากน้ำพิง เพลาประมาณยามหนึ่งเข้าตีเมืองพิษณุโลกได้ หลวงโกษายังคิดมิชอบหนีออกจากเมืองขึ้นไปตั้งค่ายรับอยู่ ณ ตำบลโทก แล้วเลิกหนีไป

(กรมศิลปากร, 2542, น. 494)

จากข้อความข้างต้น สามารถนำไปเป็นเรื่องเล่าเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์การปราบชุมนุมต่าง ๆ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ว่าเป็นบริเวณตำบลโทกเป็นสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเข้าชิงเมืองพิษณุโลกได้ หลวงโกษาผู้ดูแลเมืองพิษณุโลกจึงได้หนีไปตั้งหลักที่บริเวณนี้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพิชฌุโลกในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาถึงสมัยกรุงธนบุรี พบสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ในเขตอำเภอเมืองพิชฌุโลก จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ โบราณสถานและอาณาบริเวณ โดยโบราณสถาน พบ 2 แห่ง คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรชินราช และวัดจุฬามณี เป็นวัดเก่าแก่ของเมืองพิชฌุโลก ส่วนอาณาบริเวณ พบ 2 แห่ง คือ ปากพิง เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางการศึก พระมหากษัตริย์ในอดีตเคยยกทัพมาตั้งทัพหลวงที่บริเวณนี้ และตำบลโทกมีความสำคัญในฐานะเป็นบริเวณที่พักทัพของบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์

การศึกษาพิชฌุโลกในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ไม่เพียงมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าทางด้านการท่องเที่ยวที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ได้ ด้วยการนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในพระราชพงศาวดารมาสร้างเป็นเรื่องเล่าเพื่อส่งเสริมให้สถานที่แต่ละแห่ง คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดจุฬามณี ปากพิง และตำบลโทก ให้มีเรื่องราวที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งคือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร การเล่าเรื่องจึงมีผลอย่างมากต่อการท่องเที่ยว ดังที่ กรกนก นิลดำ (2563, น. 114 - 115) ได้ศึกษาการเล่าเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงราย ได้กล่าวถึงปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จคือ “เรื่องเล่า” ไว้ว่า “สำหรับการสื่อสารด้วยการเล่าเรื่อง (storytelling) เป็นรูปแบบการสื่อสารแนวใหม่ที่สามารถตอบโจทย์ ความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจประเภทนี้ได้ โดยการผลิตเนื้อหาที่น่าสนใจ น่าประทับใจ จรรโลงใจ มีเอกลักษณ์ ซึ่งสามารถสร้างคุณค่า และกระตุ้นความสนใจ จากกลุ่มเป้าหมายจนนำไปสู่การสร้างและมีปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวได้” เรื่องเล่าที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจจึงส่งผลต่อแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับ กวินทรภรณ์ เกตุแก้ว และ อรนิภา คำภูคำ (2553, น. 74) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาดำเนินาน เรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ได้ “การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวและเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจากดำเนินาน เรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัดของจังหวัดกำแพงเพชรพบว่า เกิดเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวใหม่จากดำเนินานเรื่องเล่า 7 เส้นทาง” นอกจากนี้ คันธรส พวงแก้ว, เสาวนีย์ อนุชาญ, สรวุฒิ เลิศล้ำไตรภพ, พิชุรีย์ ทองฉิม และ สุตาพร แซ่เลี้ยว (2552, น. 255) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวพื้นประวัติศาสตร์ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวงใน 5 จังหวัดภาคใต้ :

สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง และสตูล ได้นำข้อมูลจากการสืบค้นเอกสารทางประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์มาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธเจ้าหลวง ได้หลากหลายโปรแกรมท่องเที่ยว ดังว่า “ได้โปรแกรมสำหรับการจัดนำเที่ยวใน 3 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธเจ้าหลวง 1 วัน จำนวน 13 โปรแกรม 2 วัน 1 คืน จำนวน 11 โปรแกรม และ 3 วัน 2 คืน จำนวน 11 โปรแกรม”

เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ตามที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารจึงสามารถนำไปประยุกต์ส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นโบราณสถาน คือ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร และวัดจุฬามณี ซึ่งทั้งสองแห่งมีต้นทุนการท่องเที่ยวแล้ว เพราะมีสิ่งก่อสร้างมองเห็นชัดเจนย่อมดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การนำเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ไปใช้อาจนำเสนอเพื่อเพิ่มเติมคุณค่าความสำคัญให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น หรือนำมาอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การทำแผ่นประชาสัมพันธ์ หรือแม้กระทั่งนำมาเป็นบทละครอิงประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการแสดงสำหรับส่วนที่เป็นอาณาบริเวณ เนื่องจากไม่มีสิ่งปลูกสร้างที่มองเห็นชัดเจน อาจต้องใช้เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เป็นหลัก ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว อาทิ การจัดเสวนาวิชาการ การทำป้ายประชาสัมพันธ์การให้ความรู้ชุมชน การนำข้อมูลมาอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของพื้นที่ หรือนำมาเป็นบทละครอิงประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการแสดงเพื่อจำลองเหตุการณ์สำคัญในอาณาบริเวณนั้น

ศักยภาพพื้นฐานของสถานที่ทั้ง 4 แห่งนี้ สามารถนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไปส่งเสริมการท่องเที่ยวให้น่าสนใจยิ่งขึ้น แล้วบูรณาการกับทุนทางการท่องเที่ยวเดิมได้อย่างดี อาทิ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งของชาติไทยคือพระพุทธรูปชินราช ส่วนวัดจุฬามณีมีพระปรางค์เก่าแก่ ดังที่ หวน พินธุ์พันธ์ (2546, น. 104) กล่าวว่า “วัดจุฬามณีเป็นวัดที่กล่าวได้ว่าเก่าแก่ที่สุดในพิษณุโลกและคงจะเคยเป็นบริเวณที่ตั้งเมืองหลวงของขอมมาก่อน เพราะมีโบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดฝีมือขอมคือ พระปรางค์” บริเวณปากฟิงมีการจัดสร้างศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชอยู่ภายในวัดปากฟิงตะวันตก มีการจัดงานบวงสรวงเทิดพระเกียรติทุกปี และบริเวณตำบลโทก มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจคือจุดชมแม่น้ำสองสี เป็นบริเวณที่แม่น้ำแควน้อยเชื่อมกับลำน้ำน่าน ซึ่งปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้มีทางเดินลอยฟ้า (Skywalk) เพื่อชมทัศนียภาพบริเวณนั้น อีกทั้งบริเวณนั้นยังมีวัดเกาะแก้วที่มีศิลปกรรมลายปูนปั้นที่งดงาม

นอกจากนี้ยังสามารถนำสถานที่ทั้ง 4 แห่ง ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารนำมาพัฒนาเป็นแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวเมืองพิษณุโลกทั้งในรูปแบบ 1 วัน หรือ 2 วัน 1 คืน อาทิ เส้นทางตามรอยเหตุการณ์ประวัติศาสตร์พิษณุโลกในพระราชพงศาวดาร เส้นทางตามรอยบูรพกษัตริย์อยู่อาศัยในเมืองพิษณุโลก หรือเส้นทางตามรอยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองพิษณุโลก เพื่อสร้างความน่าสนใจให้นักท่องเที่ยว และยังเป็นการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อีกด้วย

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หรือเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่หนึ่งจึงถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมและเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญของพื้นที่นั้น เพราะสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาส่งเสริมให้พื้นที่นั้นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอื่นที่เป็นเมืองสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร หรืออาจศึกษาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ฉบับอื่น เพื่อขยายข้อมูลในการสร้างเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก นิลดำ. (2563). การสร้างการเล่าเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัด เชียงราย. *วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์*, 14(2), 109-135.
- กรมศิลปากร. (2542). *ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- กวินทรภรณ์ เกตุแก้ว และ อรนิภา คำภูคำ. (2553). การศึกษาตำนาน เรื่องเล่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร (รายงานผลการวิจัย). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- คันธรส พวงแก้ว, เสาวนีย์ อนุชาญ, สรวุฒิ เลิศล้ำไตรภพ, พิฑูรย์ ทองฉิม และ สุดาพร แซ่เลี้ยง. (2552). การท่องเที่ยวพื้นประวัติศาสตร์ตามรอยพระพุทธเจ้าหลวงใน 5 จังหวัดภาคใต้ : สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง และสตูล (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ชัยศึก เจตตกร. (2564). องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(1), 99-110.

- ชิตาวีร์ สุขคร. (2562). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน*, 1(2), 1-7.
- ปฐมพงษ์ สุขเล็ก. (2556). “สมรภูมिरบปากพิง” สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับเมืองพิษณุโลก. *ศิลปวัฒนธรรม*, 34(10), 86-99.
- _____. (2559). สิ่งของพุทธบูชาพระพุทธรูปชินราชในเอกสารประวัติศาสตร์ : วัตถุพยานแห่งความศรัทธา. *ศิลปวัฒนธรรม*, 37(11), 146-167.
- ภคพร วัฒนดำรง. (2566). ความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 12(1), 51-69.
- หวน พิณรุฬพันธ์. (2546). *เที่ยววัดชมวังเมืองพิษณุโลก*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- อุบลศรี อรรถพันธ์. (2524). *การชำระพระราชพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

บทความวิจัย (Research Article)

คุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องปองแปง

Virtues for Early Childhood Found in the Stories of Pong Pang

ฐิติมา ผลมา¹ รสริน จันทร์เมือง^{1*} และสุกัญญาโสภี ใจกล้า¹Thitima Phonma¹, Rossarin Janmung^{1*}, and Sukunyasopee Chaiklam¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเด็กเรื่องปองแปง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาคุณธรรมตามกรอบแนวคิดของสมศรีพิศุทธิ์ ไกรอภัยวงศ์ และคณะ ที่ได้แบ่งคุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ 8 ด้าน โดยศึกษาจากหนังสือนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปงที่อยู่ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 29 เล่ม คัดเลือกจากชุดนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยขายดีในช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2565

ผลการศึกษาพบว่า มีคุณธรรมปรากฏอยู่ในนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปงครบ 8 ด้าน เรียงลำดับได้ดังนี้ (1) คุณธรรมด้านความมีวินัย จำนวน 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.97 (2) การมีจิตอาสา จำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.62 (3) ความกตัญญู จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.91 (4) การประหยัดและออม จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.51 (5) ความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.10 (6) ความมีมารยาท จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.40 (7) ความพอเพียง จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.40 และ (8) ความเมตตา กรุณา จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.05 จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าหนังสือนิทานเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปง ได้มีการสอดแทรกคุณธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็ก ๆ ด้วยการได้จดจำ และนำความรู้ในเรื่องของคุณธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กปฐมวัยนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่เด็กกำลังจดจำและมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กในช่วงวัยนี้ จึงใช้วิธีการสื่อสารผ่านการเล่านิทานหรือสื่อการสอนเพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กได้รู้จักและเข้าใจถึงคุณธรรม และนำไปประยุกต์ใช้

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

* Corresponding author; email: rossarin.j@psru.ac.th

(Received: 22 May 2025 ; Revised: 7 August 2025; Accepted: 27 November 2025)

ในการดำรงชีวิตหรือพัฒนาตนเองให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: คุณธรรม นิทานสำหรับเด็กปฐมวัย ป้องแปง

Abstract

This research aimed to study the virtues of early childhood found in the children's story series Pong Pang. The researcher examined virtues based on the framework of Somsriphisuth Kaiaphaiwong et al. (2021), which categorized virtues for early childhood into eight aspects. The study analyzed 29 Pong Pang storybooks for early childhood available in the library of Pibulsongkram Rajabhat University, selected from the best-selling early childhood storybook series during 2018–2022. The results revealed that all eight aspects of virtues were present in the Pong Pang storybooks, appearing a total of 74 times. The study results revealed that eight aspects of morality were found in the Pong Pang storybooks for early childhood, which can be ranked as follows: (1) Discipline, appearing 17 times, and accounting for 22.97 percent, followed by volunteer spirit, which appeared 16 times (21.62%); gratitude, appearing 14 times (18.91%); thrift and frugality, appearing 10 times (13.51%); honesty, appearing 6 times (8.10%); manners, appearing 4 times (5.40%); sufficiency, appearing 4 times (5.40%); and kindness and compassion, appearing 3 times (4.05%). From the findings, it can be seen that the Pong Pang storybooks integrate virtues into narratives to teach and instill moral values in children, enabling them to remember and apply these virtues in their daily lives. Additionally, the researcher found that 12 books in the series lacked any discussion related to virtues. Overall, these books primarily taught children survival skills in critical situations, which could help them protect themselves and escape safely from dangerous situations, demonstrating how the Pong Pang storybooks incorporate both virtues and basic self-help knowledge for young children, enabling them to remember and apply such knowledge in unexpected situations in the future.

The researcher concluded that instilling virtues in early childhood is essential due to the high level of curiosity characterizing this developmental stage, and is a foundational period for growth into adulthood. Early childhood is thus the most suitable time to instill virtues effectively. To achieve this, virtues can be embedded through storytelling or educational media to help children understand moral values. When children understand and appreciate these virtues, they are likely to grow into quality adults who can apply such values in their lives, contributing to their personal development and enabling them to live harmoniously in society.

Keywords: virtues, storybooks for early childhood, Pong Pang

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างมาก ทั้งด้านการติดต่อสื่อสารด้านการคมนาคมที่รวดเร็วและสะดวกสบาย ทำให้คนในสังคมต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการแข่งขันมากขึ้นไม่เว้นแม้แต่สถาบันการศึกษาที่พบว่าโรงเรียนหลายแห่งมีการจัดการเรียนการสอน เน้นการท่องจำเพื่อนำความรู้ไปสอบแข่งขัน ทำให้เด็กบางส่วนเกิดนิสัยขี้ขลาดเอาชนะ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของเปรมฤดี ศฤงคาร (2540, น. 8) ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาในปัจจุบันว่า “การเรียนแบบชิงดีชิงเด่นกัน เป็นการทำลายความสัมพันธ์และการช่วยเหลือที่มีต่อกันและกัน ซึ่งส่งผลต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพและสร้างลักษณะนิสัยของคนรุ่นใหม่ให้คิดถึงแต่ตัวเอง ทำเพื่อตัวเอง ฝึกนิสัยเห็นแก่ตัว ไม่สนใจส่วนรวม” ดังนั้นเด็กจึงสมควรได้รับการส่งเสริมให้รู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมและต้องเน้นให้เด็กเป็นทั้งคนเก่งและคนดี ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น. 5) กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

เด็กในช่วงอายุ 3 – 5 ขวบเป็นช่วงวัยที่สำคัญมากเพราะเป็นช่วงของการวางรากฐานความรู้เพื่อนำไปใช้ในวัยอื่น ๆ เป็นช่วงวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านอื่น ๆ หากเด็กในช่วงวัยนี้เริ่มขาดความคิดสร้างสรรค์อาจทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ โดยอิริคสัน (1968 อ้างถึงใน ภูริณัฐ เบ็ญจจันทร์, 2564) กล่าวว่า เด็กอายุ 3 - 5 ขวบระยะนี้เป็น

ระยะที่เด็กมีพัฒนาการความคิดริเริ่ม ถ้าพัฒนาการในระยะนี้ล้มเหลว เด็กจะเกิดความรู้สึกผิด ส่งผลให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กชะงักลง สอดคล้องกับคำกล่าวของ ชาญชัย อินทรประวัติ (2547, น. 19) ที่กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นต่อชีวิต เพราะการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ทำให้ลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กซึ่งนำไปสู่ปัญหาในอนาคตได้” การจัดการเรียนการสอนของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 3 - 5 ขวบ จึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก โดยส่งเสริมให้ใช้นิทานมาเป็นสื่อการสอน เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินและสร้างจินตนาการ ซึ่งนิทานอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน นอกจากจะนำมาเล่าเพื่อความเพลิดเพลินให้แก่เด็กและคนในชุมชนได้ฟังแล้ว นิทานก็ยังเป็นเครื่องมือในการสั่งสอนทางอ้อมอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากความหมายของคำว่า “นิทาน” ที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 588) ได้ให้ความหมายของคำนิทานไว้ว่า คือ เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก และนิทานอีสป เป็นต้น สอดคล้องกับคำกล่าวของ วาโร เฟ็งสวัสดี (2542, น. 138) ที่ได้กล่าวว่า นิทาน คือ เรื่องเล่าต่อ ๆ กันมาเป็นเวลานาน เพื่อความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ให้ความรู้และยังสอดแทรกคติคุณธรรมเพื่อสอนใจลงไป

นอกจากนี้ยังมีท่านผู้รู้ได้อธิบายความหมายไว้คล้าย ๆ กัน เช่น สุมาลย์ พงษ์ไพบูลย์ (2542, น. 7) กล่าวว่านิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเภทใด แต่อยู่ที่ลักษณะการเล่าที่เป็นกันเอง แม้จะเป็นข้อเขียนก็มีลักษณะคล้ายกับการเล่าที่เป็นวาจา โดยใช้ภาษาพูดหรือภาษาปากในการเล่า สอดคล้องกับคำกล่าวของ สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542, น. 48) ที่สรุปความหมายของนิทานไว้ว่า นิทานเป็นเรื่องราวที่ใช้วาจาเป็นสื่อในการถ่ายทอด มีลีลาการเล่าแบบเป็นกันเองและเพื่อความบันเทิงใจแก่ผู้ฟัง ส่วนกุลยา ตันติผลาชีวะ (2541, น. 210) ให้ความหมายของนิทานไว้ว่า เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย ไม่มีเด็กคนใดไม่ชอบฟังนิทาน เพราะนิทานสามารถจินตนาการ ความคิดความเข้าใจ และการรับรู้ให้แก่เด็ก จึงสรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าที่เล่าต่อ ๆ กันมาโดยอาศัยประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีความจริงบ้างหรืออาจเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการของผู้แต่งเอง โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้ความเพลิดเพลิน ให้ความรู้ และมีการสอดแทรกคติและคุณธรรมสอนใจลงไป เพื่อให้เด็กและผู้ฟังได้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้

ประโยชน์ของนิทาน นอกจากจะช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานและสร้างจินตนาการให้แก่เด็กได้แล้ว นิทานยังมีการสอดแทรกถึงคุณธรรม จริยธรรม คติเตือนใจ มุมมอง แง่คิดต่าง ๆ ที่ดีให้แก่เด็กได้ อีกทั้งเนื้อหาของนิทานที่เด็กได้ฟังผ่านการเล่าของพ่อแม่หรือคุณครูนั้น มีการ

ปลูกฝังให้เด็กเป็นคนดีของพ่อแม่และคนดีของสังคม นอกจากนี้นิทานยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งทางด้านของภาษา ด้านความคิดของเด็กอีกด้วย ดังคำกล่าวของ เกริก ยู่นพันธ์ (2547, น. 55 - 56) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่านิทานว่า เด็ก ๆ หรือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกร่วมขณะฟังทำให้เกิดความเพลิดเพลินผ่อนคลาย และยังช่วยเพิ่มสมาธิหรือความตั้งใจในระยะเวลานานขึ้น อีกทั้งเด็ก ๆ และผู้ฟังจะถูกกล่อมเกลียดด้วยนิทานที่มีเนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เข้าใจในความดีงามเพิ่มมากขึ้น นิทานยังช่วยให้เด็กมีกระบวนการคิดที่ละเอียดอ่อนสามารถคิดแก้ปัญหาได้ มองโลกในแง่ดีและยังช่วยให้เด็กและผู้ฟังได้รู้จักวิธีการใช้ภาษาที่ถูกต้องอีกด้วย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลของหนังสือนิทานเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปง ผู้วิจัยได้พบข้อมูลของผู้เขียนนิทานเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปงซึ่ง ยสินทร กลิ่นจำปา (2567) ได้กล่าวว่าผู้แต่งคือ หมอน-ศรีสมร โชเฟอร์ ใช้นามปากกาว่า “สองขา” มีผลงานหลักคือ นิทานชุดปองแปง ที่มีมากกว่า 70 เล่ม ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับความนิยมสูงสุด ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Pass Education หรือ แปรนด์ย่อยที่ชื่อว่า Pass@Kids อีกทั้งยังมีผลงานเขียนชุดอื่น ๆ เช่น “วาดหวังหนังสือ” เป็นหนังสือที่กล่าวถึงความหวัง ความฝัน และประเด็นทางสังคมผ่านเรื่องราวของเด็ก สองขามีผลงานตีพิมพ์มากกว่า 170 เล่ม มีหลายผลงานที่ได้รับรางวัล เช่น รางวัลมติชน, รางวัลหนังสือดีเด่น สพฐ., รักลูก, และพานแว่นฟ้า โดยสองขามีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและทักษะชีวิตพื้นฐานทั้งทางด้านความคิดและจิตใจให้แก่เด็ก นอกจากนี้นิทานปองแปงยังมีการสอดแทรกคุณธรรมอยู่ในหนังสือด้วย ยกตัวอย่างเนื้อหาในหนังสือนิทาน เช่น การหมักปุ๋ยเองโดยที่ไม่ต้องซื้อด้วยการทำจากของเหลือ เช่น เศษใบไม้ มูลสัตว์ จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้พูดถึงคุณธรรมในด้านของการมีวินัย ด้านความพอเพียง และด้านการประหยัดอดออม อีกทั้งนิทานเด็กปองแปงยังเป็นนิทานที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กในช่วงปฐมวัย เพื่อหล่อหลอมให้เด็กเกิดคุณธรรมแล้วเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ รวมทั้งยังส่งเสริมให้เด็กเข้าใจในตัวเองและผู้อื่นผ่านนิทาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องปองแปง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาคุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในหนังสือนิทานเรื่องปองแปง

กรอบแนวคิดการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องปองแปง ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดของ สมศรีพิศุทธิ์ ไกรอภัยวงษ์ และคณะ (2564, น. 325) จากการศึกษาพบว่ากรอบแนวคิดนี้มีการศึกษาเรื่องคุณธรรม จริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะ โดยแบ่งองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 8 ด้าน ได้แก่

1. ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความเมตตากรุณา
3. ความมีวินัย
4. การประหยัดและออม
5. ความกตัญญู
6. ความพอเพียง
7. การมีมารยาท
8. การมีจิตอาสา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ชั้นเตรียมการ

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานสำหรับเด็ก คุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยและนิทานปองแปง

2. ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้นิทานปองแปงที่มีเล่มหนังสืออยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีทั้งหมด 11 ชุด จำนวน 29 เล่ม มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำนิทานที่คัดเลือกมาวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดของ สมศรีพิศุทธิ์ ไกรอภัยวงษ์ และคณะ. (2564, น. 325) ที่แบ่งองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การปฏิบัติตนด้วยความจริงใจทั้งทางร่างกาย วาจาใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รู้จักการรักษาสัญญา มีความยุติธรรม ไม่พูดโกหก มีความรับผิดชอบ ยอมรับความผิดเมื่อทำผิด

2) ความเมตตากรุณา หมายถึง การรู้จักการแบ่งปัน รู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักเสียสละ การให้อภัยแก่กันและกัน มีความเมตตากรุณาทั้งต่อผู้คนและสัตว์

3) ความมีวินัย หมายถึง การกระทำที่แสดงออกโดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาของโรงเรียนนั้น ๆ ได้อย่างดี รวมไปถึงการแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อยและมีความเหมาะสม

4) การประหยัดและอดออม หมายถึง รู้จักรักษาหรือทะนุถนอม ใช้งานสิ่งของ ทั้งของใช้ส่วนตัวและของใช้ส่วนรวม ซึ่งรวมไปถึงการใช้สิ่งของที่มาจากสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด และมีความคุ้มค่ามากที่สุด

5) ความกตัญญู หมายถึง การบุคคลคนหนึ่งรู้จักที่จะสำนึกต่อบุญคุณ และตอบแทนผู้มีพระคุณด้วยความเต็มใจ เช่น การเคารพเชื่อฟัง พ่อแม่ ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณ เป็นต้น

6) ความพอเพียง หมายถึง การรู้จักความพอประมาณ ไม่ใช้สิ่งของอย่างฟุ่มเฟือย และไม่ยากได้ในสิ่งที่ยังไม่มีความจำเป็นที่จะใช้

7) การมีมารยาท หมายถึง การรู้จักเคารพ และมีความอ่อนน้อมถ่อมตนแก่ผู้ใหญ่ หรือบุคคลที่มีอายุมากกว่า รู้จักการแสดงกริยามารยาทที่เรียบร้อย พุดจาฉะฉานไพเราะมีหางเสียง ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงการมีมารยาทและกาลเทศะ

8) การมีจิตอาสา หมายถึง การแสดงออกถึงการรู้จักเป็นผู้ให้ รู้จักที่จะเสียสละตนเองเพื่อส่วนรวมและผู้อื่น โดยที่ไม่หวังผลตอบแทนในการกระทำของตนเอง

4. ชั้นสรุป อภิปรายผล

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องปองแปง ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากหนังสือนิทานเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปง ที่ปรากฏอยู่ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 29 เล่ม มีนิทานจำนวน 17 เล่ม ที่ปรากฏคุณธรรม 8 ด้านตามกรอบแนวคิดของ สมศรีพิศุทธิ์ ไกรอภัยวงศ์และคณะ โดยผู้วิจัยนับจากการพบข้อความ 1 ข้อความ เป็น 1 ครั้ง ดังนี้

ตาราง 1 หนังสือนิทานเด็กปฐมวัยเรื่องป้องกันที่ปรากฏคุณธรรม 8 ด้าน

คุณธรรม	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
ด้านความมีวินัย	17	22.97
ด้านการมีจิตอาสา	16	21.97
ด้านความกตัญญู	14	18.91
ด้านการประหยัดและอดออม	10	13.51
ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	6	8.10
ด้านความมีมารยาท	4	5.40
ด้านความพอเพียง	4	5.40
ด้านความเมตตากรุณา	3	4.05

1. ด้านความมีวินัย

ข้อความที่แสดงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวละครนิทานได้ทั้งหมด 7 เล่ม รวมทั้งหมด 17 ครั้ง เป็นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องป้องกันตัวลาย

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ป้องกันเป็นโรคอีสุกอีใสและมีไข้ขึ้นสูง จึงทำให้ป้องกันต้องกักตัวและรักษาตัวเองอยู่ที่บ้านจนกว่าจะหายดีแล้วจึงไปโรงเรียนได้ คุณธรรมด้านความมีวินัยปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“แม่คะอย่าเกา ทนเอาคนเก่ง แต้มยาละเลง ตุ่มแต่งเย็นชาน”

(สองขา, 2561ข, น. 15)

ข้อความสะท้อนว่าป้องกันมีวินัยในการดูแลตนเอง เนื่องจากป้องกันนั้นเป็นโรคอีสุกอีใสและอาการของโรคคือจะมีอาการคัน ซึ่งโรคนี้สามารถที่จะลุกลามไปยังจุดอื่น ๆ ของร่างกายได้ หากตุ่มที่เกิดขึ้นนั้นแตกก็จะทำให้เกิดแผลเป็นหรืออาจไปกระตุ้นโรคในจุดที่ยังไม่เกิดโรคได้ ป้องกันจึงแสดงถึงวินัยต่อตนเองที่ว่าจะหลีกเลี่ยงการเกาแผลที่เกิดจากโรคอีสุกอีใส และพยายามที่จะหายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้โรคลุกลามไปยังจุดอื่นของร่างกาย

“เซ็ดตัวลดไข้ ใส่ใจอาหาร” (สองขา, 2561ข, น. 17)

ข้อความนี้แสดงว่าป้องกันเริ่มที่จะใส่ใจตัวเอง ซึ่งแสดงถึงความมีวินัยในตัวเองที่พยายามรักษาตัวด้วยการหมั่นดูแลตัวเอง เช่น เรื่องของการเลือกรับประทานอาหารที่สะอาดเพื่อที่จะได้ ไม่กินอาหารที่อาจกระตุ้นโรคอีสุกอีใสจนทำให้แผลหายช้า ซึ่งถือว่าเป็นการรักษาระเบียบวินัยต่อตนเอง

2) นิทานเรื่องป้องกันทำงานบ้าน

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ป้องกันนั้นได้ช่วยงานทำความสะอาดบ้านกับคุณพ่อคุณแม่ ป้องกันได้ช่วยปิดกวาดเช็ดถู พร้อมทั้งอาสาที่จะช่วยในงานที่พ่อแม่กำลังทำอยู่เพื่อแบ่งเบาภาระท่านอีกด้วย คุณธรรมด้านความมีวินัยปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“หยิบไม้กวาดมา ที่ทำชิ้นแข็ง โยยถั่วฝุ่นแป้ง ป้องกันเก่งจัง”

(สองขา, 2561ง, น. 5)

ข้อความสะท้อนว่าป้องกันรู้จักมีวินัยการเก็บรักษาข้าวของให้สะอาดสะอาดเรียบร้อยด้วยการเก็บกวาดเศษฝุ่น เศษผงแป้ง เพื่อไม่ให้บ้านนั้นเกิดความสกปรก

“เห็นพ่อพับผ้า อาสาช่วยได้ ถูงเท่านั้นไง ช่างไหนคู่กัน”

(สองขา, 2561ง, น. 11-13)

ข้อความสะท้อนว่าป้องกันมีความเป็นระเบียบวินัย เนื่องจากป้องกันนั้นรู้จักที่จะพับผ้าให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมถึงการจัดเก็บถูงเท้าซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นระเบียบวินัยและใส่ใจในการทำงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี

2. ด้านการมีจิตอาสา

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวเล่มนิทานได้ทั้งหมด 6 เล่มรวมทั้งหมด 16 ครั้ง เป็นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องป้องกันทำงานบ้าน

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ป้องกันนั้นได้ช่วยงานทำความสะอาดบ้านกับคุณพ่อคุณแม่ ป้องกันได้ช่วยปิดกวาดเช็ดถู พร้อมทั้งอาสาที่จะช่วยในงานที่พ่อแม่กำลังทำอยู่เพื่อแบ่งเบาภาระท่าน คุณธรรมด้านการมีจิตอาสาปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“หยิบไม้กวาดมา ที่ทำชิ้นแข็ง โยยถั่วฝุ่นแป้ง ป้องกันเก่งจัง”

(สองขา, 2561ง, น. 5)

ข้อความนี้สะท้อนว่าป้องกันนั้นเป็นเด็กที่มีจิตใจที่จะอาสาช่วยเหลืองานบ้านด้วยการแบ่งเบาภาระจากทางบ้านด้วยการปิดกวาดบ้านให้สะอาดเรียบร้อยโดยที่คุณพ่อคุณแม่ไม่ต้องบอก

“จัดจาน แก้ว ช้อน ขึ้นตอนเป็นชุด วางให้ถูกต้อง หลายชุด

หลายคน” (สองขา, 2561ง, น. 19)

ข้อความนี้สะท้อนว่าป้องกันนั้นมีจิตอาสาที่จะช่วยคุณแม่ในการจัดโต๊ะรับประทานอาหารเอง ทั้งการจัดจาน แก้ว ช้อนอย่างเป็นระเบียบ และจากบทความจะเห็นได้ว่าป้องกัน

จัดโต๊ะได้อย่างชำนาญและเป็นระเบียบเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่าปองแปงมีการช่วยเหลือคุณแม่อย่างนี้เสมอ

2) นิทานเรื่องนายช่างปองแปง

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ปองแปงนั้นได้ลงมือช่วยคุณพ่อที่กำลังซ่อมแซมสิ่งของ เครื่องใช้ภายในบ้านที่มีความชำรุดให้กลับมาใช้งานได้ดังเดิม คุณธรรมด้านการมีจิตอาสาปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ปองแปงขอบคุณ หนูขอทำด้วย ตอกไม้งวงวย ช่วยงานอย่างช่าง”

(สองขา, 2561ค, น. 5)

จากตัวบทข้างต้นจะเห็นได้ว่าปองแปงมีจิตอาสาที่จะช่วยคุณพ่อในการทำงานช่างเพื่อที่จะซ่อมแซมเก้าอี้กับคุณพ่ออย่างขยันขันแข็ง

“แม่นั่งเย็บผ้า ลูกจำมานี้ สนเสริมให้ที คนดีของแม่”

(สองขา, 2561ค, น. 10)

ข้อความนี้แสดงว่าปองแปงได้ช่วยเหลือคุณแม่ โดยการช่วยเสริมให้คุณแม่ที่กำลังนั่งเย็บและซ่อมแซมผ้าอยู่อย่างไม่อิดออดและตั้งใจให้คุณแม่เป็นอย่างดีซึ่งแสดงถึงความเป็นจิตอาสาของตัวปองแปงที่อาสาจะช่วยงานบ้าน

3. ด้านความกตัญญู

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวเล่มนิทานได้ทั้งหมด 5 เล่มรวมทั้งหมด 14 ครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องปองแปงทำงานบ้าน

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ปองแปงได้ช่วยงานทำความสะอาดบ้านกับคุณพ่อคุณแม่ ปองแปงได้ช่วยปัดกวาดเช็ดถู พร้อมทั้งอาสาที่จะช่วยงานในส่วนที่พ่อแม่กำลังทำอยู่เพื่อแบ่งเบาภาระท่านอีกด้วย คุณธรรมด้านความกตัญญูปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“เห็นพ่อพับผ้า อาสาช่วยได้ ลูกเท่านั้นใจช่างไหนคู่กัน”

(สองขา, 2561ง, น. 11-13)

ข้อความนี้แสดงว่า ปองแปงช่วยเหลืองานพับผ้ากับคุณพ่ออย่างขยันขันแข็งแสดงถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

“แม่ชูดมะพร้าว ชาวฟูดูมัน ปองแปงแข็งขัน มือคั้นเต็มแรง”

(สองขา, 2561ง, น. 15)

ข้อความสะท้อนว่าปองแปงได้ช่วยเหลือคุณแม่ที่กำลังทำอาหารอยู่ในครัว ทั้งการช่วยแม่ชูดมะพร้าว มีการปั่นแป้งเพื่อที่จะช่วยคุณแม่ทำขนมอยู่ในครัว ซึ่งแสดงถึงความกตัญญูของปองแปงที่ได้ช่วยเหลือผู้มีพระคุณ

4. ด้านการประหยัดและอดออม

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวละครนิทานได้ทั้งหมด 3 เล่มรวมทั้งหมด 10 ครั้ง เป็นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องปองแปงรักโลก

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ปองแปงหาวิธีการประหยัดทรัพยากรและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยการใช้น้ำฝนในการรดน้ำต้นไม้และการใช้พลังงานจากแหล่งพลังที่สะอาดนอกจากนี้ยังแสดงถึงความพยายามประหยัดน้ำมันโดยการใช้สองขาปั่น แทนการใช้จักรยานยนต์อีกด้วย คุณธรรมด้านการประหยัดและอดออมปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ไปไหนไม่ไกล ใช้สองขาปั่น ประหยัดน้ำมัน ชยันเพลินใจ”

(สองขา, 2563จ, น. 4)

ข้อความสะท้อนว่า มีการแสดงถึงการประหยัดและอดออม คือการที่ปองแปงใช้สองขาปั่นจักรยานแทนการใช้รถจักรยานยนต์ เพื่อให้ได้ชมข้างทาง

“ปองแปงหาวิธีการใช้น้ำอย่างประหยัดโดยการใช้น้ำฝนในการรดน้ำต้นไม้ หรือการใช้พลังงานจากแหล่งพลังงานสะอาด เช่น แสงแดด แทนการใช้พลังงานจากแหล่งที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” (สองขา, 2563จ, น. 8-11)

ข้อความสะท้อนว่า มีการแสดงถึงการประหยัดและอดออม คือการที่ปองแปงเอาน้ำที่ใช้แล้วไปรดต้นไม้ดีกว่าทิ้งให้เสียเปล่า และมีการรอน้ำฝนไว้ใช้ทำให้ประหยัดน้ำไปในตัวอีกด้วย

5. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวละครนิทานได้ทั้งหมด 4 เล่มรวมทั้งหมด 6 ครั้ง เป็นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องขยะของปองแปง

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับการทิ้งขยะของปองแปงในสถานที่ที่ไม่เหมาะสมซึ่งทำให้พื้นที่นั้น ๆ มีขยะเกะกะและเกิดปัญหาขึ้น แต่เมื่อปองแปงรู้ว่าเขาทำผิดและตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสิ่งแวดล้อม เขาจึงเริ่มเก็บขยะที่ทิ้งไว้ลงในถังขยะอย่างถูกต้อง

และรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำลงไปเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ๆ คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“เมื่อปองแปงทิ้งขยะในที่ที่ไม่เหมาะสม ทำให้พื้นที่นั้น ๆ มีขยะกองเกะกะและเมื่อเขาตระหนักถึงความผิดพลาด จึงเริ่มเก็บขยะที่ทิ้งไว้และทิ้งในถังขยะเพื่อแก้ไขปัญหานั้น” (สองขา, 2563ข, น. 3)

ข้อความนี้แสดงว่า มีการแสดงถึงด้านความซื่อสัตย์สุจริตที่ปองแปงมี คือ การยอมรับความผิดพลาด และการแก้ไขสิ่งที่ผิดไปในทางที่ถูกต้องและรับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำลงไป ซึ่งเป็นการกระทำที่สะท้อนถึงความซื่อสัตย์ทั้งต่อตัวเองและต่อสังคม ซึ่งการปรับปรุงตนเองเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนและสังคมรอบตัวให้ดีขึ้น

2) นิทานเรื่องปองแปงแย่งของ

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ปองแปงแย่งของเล่นจากเพื่อน ที่เพื่อนของปองแปงกำลังเล่นอยู่ ซึ่งหลังจากนั้นปองแปงรู้สึกผิดและตระหนักถึงความผิดพลาดของตัวเอง จึงขอโทษเพื่อนปองแปงสัญญาว่าจะไม่ทำแบบนี้อีก คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ปองแปงแย่งของเล่นเพื่อนแล้ว เขารู้สึกผิดและขอโทษเพื่อนพร้อมกับสัญญาว่าจะไม่ทำแบบนี้อีก” (สองขา, 2563ก, น. 11-13)

ข้อความสะท้อนว่า มีการแสดงถึงด้านความซื่อสัตย์สุจริตที่ปองแปงมีคือ การสำนึกผิดและปรับปรุงพฤติกรรมในอนาคต การขอโทษช่วยเยียวยาความรู้สึกของผู้ที่ได้รับผลกระทบและช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นได้ เช่นเดียวกับปองแปงที่รู้สึกผิดจึงไปขอโทษเพื่อนและสัญญาว่าจะไม่ทำแบบนี้อีก

6. ด้านความมีมารยาท

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวเล่มนิทานได้ทั้งหมด 4 เล่มรวมทั้งหมด 4 ครั้ง เป็นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องปองแปงรักแม่ครับ

นิทานเล่มนี้เล่าถึงวิธีการมอบความรักแก่เด็ก ๆ อย่างเพียงพอจะช่วยให้เด็กนั้นมีความมั่นคงต่อจิตใจ และสอนให้เป็นผู้ที่มีนิสัยและจิตใจที่ดีงาม สอนให้รู้ถึงถูกผิด คุณธรรมด้านความมีมารยาทปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ การให้ความรักความอบอุ่นกับเด็กอย่างเพียงพอ จะช่วยให้

เด็กมีความมั่นคงทางจิตใจ ไม่หลงไปกับสิ่งชั่วร้ายได้ง่ายและยิ่งครอบครัวใดมี ปู่ ย่า ตา ยาย คนหลาย ๆ รุ่น เด็กก็จะเรียนรู้และซึมซับในเรื่องมารยาทและกาลเทศะ ซึ่งการอยู่ร่วมกับคนหลายวัยเป็นประโยชน์กับเด็กในการเข้าสังคม เมื่อโตขึ้น” (สงขลา, 2561ก, ปกหลัง)

ข้อความสะท้อนว่า มีการแสดงถึงด้านการมีมารยาทของปองแปงว่าได้รับมาจากการสังเกตและเรียนรู้มาจากผู้ใหญ่หรือบุคคลที่โตกว่าปองแปง

7. ด้านความพอเพียง

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวละครนิทานได้ทั้งหมด 2 เล่มรวมทั้งหมด 4 ครั้ง เป็นดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องปองแปงทำบุญ

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ปองแปงนั้นนำเศษอาหารที่เหลือจากมื้ออาหาร เช่น เปลือกผักผลไม้ เศษผักผลไม้ที่กินเหลือ หรือใบไม้แห้งที่ร่วงหล่นตามต้นไม้ มาใช้ในการทำบุญอินทรี ซึ่งเป็นการช่วยลดขยะและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ โดยปองแปงได้ดูแลบุญอย่างเหมาะสม จนกระทั่งเศษอาหารเหล่านั้นกลายเป็นบุญอินทรีที่มีคุณค่าและนำไปใช้อย่างเกิดประโยชน์และไม่ต้องเสียเงินซื้อบุญ คุณธรรมด้านความพอเพียงปรากฏดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ปองแปงใช้เศษอาหารที่เหลือจากมื้ออาหาร เช่น เปลือกผลไม้ เศษผัก หรือใบไม้แห้ง มาใช้ในการทำบุญอินทรี ซึ่งเป็นวิธีที่ช่วยลดการทิ้งขยะและใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์” (สงขลา, 2563ง, น. 10-11)

ข้อความสะท้อนว่า มีการแสดงถึงด้านความพอเพียงของปองแปงกล่าวคือ การทำบุญเพื่อใช้เอง โดยนำเศษอาหารที่ดูเหมือนไม่มีค่า และเศษใบไม้ต่าง ๆ มาทำให้เกิดประโยชน์

“ดูแลเหมาะสมไม่ฉ้อฉล รวบรวมขยะ ยุบสลายอยู่เป็นบุญอินทรี”

(สงขลา, 2563ง, น. 18)

ข้อความสะท้อนว่า มีการแสดงถึงความพอเพียงของปองแปงคือการดูแลดิน ทำบุญและยังนำบุญที่ทำเองมาใช้ โดยที่ไม่ต้องเสียเงินซื้อ

8. ด้านความเมตตากรุณา

ข้อความที่แสดงถึงคุณธรรมภายในเนื้อหาของตัวละครนิทานได้ทั้งหมด 2 เล่มรวมทั้งหมด 3 ครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) นิทานเรื่องปองแปงช่วยลูกเต่า

นิทานเล่มนี้เล่าถึงเหตุการณ์ที่ปองแปงไปเที่ยวทะเลกับครอบครัว และได้พบเจอลูกเต่าที่โดนเศษขยะที่มนุษย์ทิ้งไว้ติดอยู่ที่จมูกของลูกเต่า ปองแปงเห็นจึงช่วยเหลือนลูกเต่าที่อยู่บน

ชายหาด ให้สามารถใช้ชีวิตในธรรมชาติได้อย่างปลอดภัย และมีอิสระในการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของลูกเต่า และได้ช่วยเหลือลูกเต่าอีกตัวที่โดนยางรัดกระดองทำให้ลูกเต่าอึดอัดนั้น จึงทำให้ลูกเต่าไม่สามารถดำรงชีวิตตามธรรมชาติได้อย่างปลอดภัย ป้องแปงเห็นจึงเข้าช่วยเหลือจนลูกเต่าถูกนำส่งลงทะเลได้อย่างปลอดภัย คุณธรรมด้านความเมตตาปรากฏชัดด้วยอย่างข้อความต่อไปนี้

“เมื่อป้องแปงพบลูกเต่าที่ตกอยู่บนชายหาดและเห็นว่าลูกเต่ากำลังมีปัญหาหรือ อาจได้รับอันตรายจากสิ่งรอบข้าง เขาจึงตัดสินใจช่วยลูกเต่ากลับไปทะเล เพื่อให้ลูกเต่าสามารถดำรงชีวิตในธรรมชาติได้” (สองขา, 2563ค, น. 5-8)

ข้อความสะท้อนถึงความเมตตาปรากฏของป้องแปงที่ไปเที่ยวทะเล แต่ต้องไปเจอกับลูกเต่าที่โดนเศษขยะที่มนุษย์นั้นทิ้งในทะเลทำให้ลูกเต่านั้นหายใจลำบาก

“อีกตัวยางรัด มัดกระดองคอด อึดอัดตลอด เต่าไม่ปลอดภัย”

(สองขา, 2563ค, น. 11)

ข้อความสะท้อนถึงความเมตตาปรากฏที่ป้องแปงมี เพราะในระหว่างการไปเที่ยวทะเล แต่ต้องไปเจอกับลูกเต่าที่ถูกยางรัดไว้ ทำให้ป้องแปงอยู่เฉยไม่ได้รับเข้าไปช่วยพวกลูกเต่าทันที ถือว่าป้องแปงนั้นเป็นเด็กที่มีความเมตตาเมื่อพบคนหรือสัตว์ต้องการความช่วยเหลือก็เข้าไปช่วยในทันที

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏอยู่ในนิทานเรื่องป้องแปง ผู้วิจัยพบว่า เนื้อหาในหนังสือนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเรื่องป้องแปง ทั้ง 29 เล่ม ปรากฏคุณธรรมสำหรับเด็กทั้งหมด 17 เล่ม มีคุณธรรมครบตามกรอบแนวคิดคุณธรรมของสมศรีพิศุทธิ์ ไกรอภัยวงศ์ และคณะ (2564, น. 325) โดยเนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ คุณธรรมด้านความมีวินัย จำนวน 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.97 รองลงมา คือ การมีจิตอาสา จำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.62 ต่อมา คือ ความกตัญญู จำนวน 14 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 18.91 การประหยัดและออม จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 13.51 ความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 6 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.10 ความมีมารยาท จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.40 ความพอเพียง จำนวน 4 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 5.40 สุดท้าย คือความเมตตาปรากฏ จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 4.05 แสดงให้เห็นว่าหนังสือนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในนิทานเรื่องป้องแปง มีการปลูกฝังคุณธรรมให้เด็กจดจำและนำคุณธรรมไปปรับใช้ได้ในอนาคต

ผู้วิจัยพบว่า คุณธรรมที่ปรากฏมากที่สุดในหนังสือนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเรื่องป้องกัน คือ คุณธรรมในด้านการมีวินัยเป็นอันดับหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งเน้นความสำคัญที่จะสร้างวินัย ให้แก่เด็กในช่วงวัยนี้เป็นอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชนิพรรณ จาติเสถียร และคณะ (2560, น. 2) ที่กล่าวว่า การสร้างวินัยสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้ ที่จะยับยั้งชั่งใจและควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามกฎ กติกา เห็นคุณค่าของสิ่งที่ทำ เพื่อให้สามารถอยู่ ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของเบญญาภา หลวงราช (2560, น. 1) ที่กล่าวว่า วินัยเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ เป็นอย่างมากเพราะวินัยช่วยให้คนเราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เกิดความสงบสุขขึ้น ในสังคม ส่วนคุณธรรมที่ปรากฏลำดับสอง คือ การมีจิตอาสาซึ่งก็เป็นคุณธรรมอีกด้านที่ควรที่จะ ถูกปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย ตามคำกล่าวของ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2558, น. 77 - 78) ที่กล่าว ว่า การปลูกฝังจิตใจให้เป็นบุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมเป็นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องจากภายใน “จิตสาธารณะ” จึงนับว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูก จิตสำนึกให้บุคคลมีน้ำใจ เอาใจใส่ต่อผู้อื่น รู้จักเสียสละ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และร่วมแรง ร่วมใจมีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

คุณธรรมรองลงมาอีกด้านก็คือ ความกตัญญู ที่ถือว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานต่อการนำมาใช้ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ดังคำกล่าวของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546, น. 2) ที่กล่าวว่า ความกตัญญูกตเวทีเป็นคุณธรรมที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้ มีความสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์และเป็นบ่อเกิดแห่งความรับผิดชอบต่อมนุษย์ และเป็นคุณธรรม เบื้องต้นของมนุษย์ทั้งหลาย ส่วนคุณธรรมลำดับต่อมาคือการประหยัดและอดออม ซึ่งถือว่าเป็น พฤติกรรมที่ควรจะถูกปลูกฝังไว้ให้แก่ตัวเด็ก เพราะเป็นคุณธรรมอีกด้านที่มีความสำคัญไม่แพ้ กับคุณธรรมในด้านอื่น ๆ ตามคำกล่าวของ เฉลียง ปานพรหมมาศ (2561, น. 6) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการประหยัดจัดเป็นพฤติกรรมที่สำคัญหนึ่งในเจ็ดด้านของคนไทยที่สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยผ่านทางโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัย และพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย การประหยัดอดออมยังถือว่าเป็น “อารยชน” เพราะถ้าประชาชนรู้จักที่จะใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สังคมและประเทศนั้นจะมีเศรษฐกิจที่ดี และมีความเป็นปึกแผ่น

คุณธรรมในด้านต่อมา คือ ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นคุณธรรมอีกด้านที่ควรค่าแก่การศึกษา และนำมาปลูกฝังให้แก่เด็ก ๆ เพื่อที่สังคมจะได้กลายเป็นสังคมที่มีความน่าอยู่เพิ่มมากขึ้น ดังคำกล่าวของ สุธาณี ศรีกิจ (2563, น. 1) ที่กล่าวว่า ความซื่อสัตย์เป็นจริยธรรมที่จำเป็นต้องมี

ในตัวบุคคล ถ้าคนในสังคมมีความซื่อสัตย์จะทำให้สังคมเป็นสังคมที่น่าอยู่ เนื่องจากคนในสังคมมีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีการแบ่งปัน มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนคุณธรรมด้านความมีมารยาท ถือเป็นคุณธรรมที่คนไทยทุกคนควรมี เพราะมารยาทไทยเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ ดังนั้นการสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมด้านความมีมารยาทลงไปในหนังสือนิทานเด็กปฐมวัยเรื่องปองแปง หรือสื่อการสอนต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่สมควร สอดคล้องกับคำกล่าวของ รุ่งฤทัย จตุรฤชพรพงศ์ (2555, น. 1) ที่กล่าวว่า มารยาทเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่ทุกคนจะต้องยึดเป็นหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ มารยาทเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เป็นมรดกทางวัฒนธรรม มารยาทของไทยเป็นส่วนหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามและแสดงความเป็นระเบียบแบบแผน โดยจะแสดงออกทางพฤติกรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ อิงอร รอดน้อย (2551, น. 1) ที่กล่าวว่า การพัฒนา มารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยนั้นควรจัดกิจกรรมโดยการสอดแทรกวิธีการอบรมสั่งสอน เพื่อให้เด็กรู้จักแสดงพฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยการสร้างความประพฤติที่ดีงาม

นอกจากนี้ยังมีคุณธรรมในด้านต่อมา คือ คุณธรรมด้านความพอเพียง เป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญพอ ๆ กับคุณธรรมในด้านอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากคุณธรรมในด้านนี้สามารถสอนให้เด็ก ๆ นั้นรู้จักถึงความพอประมาณ ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่อย่างประมาณตน ไม่ใช่จ่ายจนเกินตัว รู้จักที่จะรักษาสິงของและรู้ที่จะใช้สิ่งของนั้น ๆ อย่างคุ้มค่าที่สุด ดังคำกล่าวของ สุเมธ ตันติเวชกุล (2543, น. 2-4) ได้กล่าวว่า การดำเนินชีวิตตามแนวทางความเป็นอยู่อย่างพอเพียงนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสระเสรี ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ กาญจนา บุญเรือง (2542, น. 20 - 22) ที่กล่าวว่า ความพอเพียงเป็นความสามารถในการดำรงชีวิตเรียบง่ายตามฐานะ มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน รายจ่ายไม่เกินรายรับ รู้จักเก็บออม มีความสามัคคี รู้จักจัดซื้อจัดแย้งทางด้านอารมณ์โดยใช้การประนีประนอม ส่วนคุณธรรมในด้านสุดท้ายคือความมีเมตตา กรุณา คุณธรรมในด้านนี้ มีความสำคัญที่ต้องมีการปลูกฝังให้แก่เด็กปฐมวัย เพื่อเป็นรากฐานให้แก่ตัวเด็กเพื่อการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา และบุคลิกภาพ และเพื่อสอนให้เด็กรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตใจที่มีเมตตา ดังคำกล่าวของ อธิศรา บุญรุ่ง (2549, น. 2) ที่กล่าวว่า การพัฒนาความเมตตา กรุณาให้แก่เด็กปฐมวัย จะส่งผลสืบเนื่องต่อพฤติกรรมของเด็กเมื่อโตขึ้นนั้น ถ้าเราสนใจให้เด็กมีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมด้านความ

เมตตากรุณาแก่เด็กปฐมวัยจะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักช่วยเหลือ ให้อภัย แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น เป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีแก่เด็ก และเด็กจะเป็นวัยที่มีสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นระยะ เพื่อสร้างพื้นฐานของจิตใจในวัยผู้ใหญ่ให้พร้อมมีจิตใจที่เมตตากรุณาต่อสัตว์ ต่อเพื่อน และต่อผู้อื่น จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม และจากผลการวิจัยในครั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ปานทอง (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการเล่นนิทานคติธรรมประกอบการเล่นบทบาทสมมุติที่มีต่อพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า ก่อนจัดกิจกรรมและระหว่างจัดกิจกรรมการเล่านิทานในแต่ละสัปดาห์ เด็กมีคะแนนพฤติกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยแยกเป็นด้าน ๆ ได้แก่ การยอมรับผู้อื่น การช่วยเหลือ และการแบ่งปัน พบว่าคะแนนพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เพิ่มขึ้นไปในทางที่ดีทั้งหมด นอกจากนี้นิทานป้องกันยังมีการสอดแทรกทักษะชีวิตด้านอื่น ๆ อีก เช่น นิทานเรื่อง ป้องกันรักโลก สะท้อนการส่งเสริมทักษะโลกสมัยใหม่ (global citizenship skill) ในด้านจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับล่าสุด

จากการศึกษาผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กปฐมวัยนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่เริ่มมีความอยากรู้อยากเห็นค่อนข้างสูง และเป็นช่วงที่เด็กกำลังเริ่มที่จะเติบโตเพื่อไปเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต จึงเหมาะที่จะเป็นวัยที่ควรแก่การปลูกฝังคุณธรรมมากที่สุดและเพื่อผลสำเร็จการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กในช่วงวัยนี้ จึงทำได้ด้วยการสอดแทรกผ่านการเล่านิทานหรือสื่อการสอน ดังผลการวิจัย ภัทรลักษณ์ ปัญญาเมือง (2563) ที่ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมประเภทนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการรับรางวัลจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า เนื้อเรื่องนิทานแต่ละเรื่องที่มักให้แนวคิดที่ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดี มีคุณธรรม การประเมินคุณค่าของวรรณกรรมประเภทนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย จะมีคุณค่าทั้งทางด้านความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ด้านสติปัญญา มีความสามารถในการคิดทั้งทางด้านความคิดเชิงคุณธรรมและการคิดเชิงเหตุผล เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กนั้นรู้จักถึงคุณธรรม เมื่อเด็กได้รู้และเข้าใจถึงคุณธรรม เด็กที่เติบโตมาก็จะได้นำความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตหรือนำมาพัฒนาตนเอง เพื่อให้เด็กได้เติบโตกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมากขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาคุณธรรมที่ปรากฏในนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยเล่มอื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงการสอดแทรกคุณธรรมในด้านต่าง ๆ สำหรับเด็กปฐมวัย
2. ควรศึกษาโครงสร้างของนิทานปอแงเพื่อให้ทราบวิธีการแตงนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย
3. นิทานเรื่องปอแงสามารถนำไปเป็นสื่อการสอนเสริมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ด้านคุณธรรม) ได้ โดยผู้สอนอาจออกแบบกิจกรรมซักถามหรือการเล่นบทบาทสมมติ เพื่อกระตุ้นการวิเคราะห์และการปลูกฝังคุณธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541). *การเล่านิทาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2547). *การเล่านิทาน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- กาญจนา บุญเรือง. (2542). *การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมโน้ตคนด้านเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- เฉลียง ปานพรหมมาศ. (2561). *การส่งเสริมด้านคุณธรรม เรื่องการประหยัดต่อออกมา*.
สุพรรณบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วิทยา เขตสุพรรณบุรี.
- ชนิพรรณ จาติเสถียร, กันตวรรณ มีสมสาร และ อภิรดี ไชยกาล. (2560). *วิกฤตปฐมวัย และแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: พลัสเพลส.
- ชาญชัย อินทรประวัตติ. (2547). *การพัฒนาคุณภาพชีวิต*. นครราชสีมา: เอเชียสาส์น.
- ธีรศรา บุญรุ่ง. (2549). *คู่มือพัฒนาความเมตตากรุณาของเด็กปฐมวัย*. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร).
- เบญญาภา หลวงราช. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

- เปรมฤดี คฤหเดช. (2540). *การพัฒนาชุดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อพัฒนาการทำงาน เป็นทีมสำหรับนักศึกษาพยาบาล*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต, สาขาการ ศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรลักษณ์ ปัญญาเมือง. (2563). *การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมประเภทนิทานสำหรับเด็ก ปฐมวัยที่ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- ภูริณัฐ เบ็ญจขันธ์. (2564). *การพัฒนาแบบวัดพัฒนาการทางจิตสังคมตามแนวคิดอีริคสันในกลุ่ม วัยรุ่นไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ยสินทร กลิ่นจำปา. (2567). *คุยเรื่องหนังสือเด็กกับศรีสมร โซเฟียร์ หรือ “สองขา” ผู้ร่วมก่อตั้ง วาดหวังหนังสือ*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/1IOqS>
- รุ่งฤทัย จตุรฤชพรพงศ์. (2555). *ปัจจัยที่ส่งเสริมการแสดงมารยาทไทยของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมี บุคส์พับลิเคชั่น.
- วราภรณ์ ปานทอง. (2548). *ผลของการเล่านิทานคติธรรมประกอบการเล่นบทบาทสมมุติที่มีต่อ พฤติกรรม ทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร).
- วาโร เฟิงส์สวัสดิ์. (2542). *การวิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย*. สกลนคร : สถาบันราชภัฏ สกลนคร.
- สมศรีพิศุทธิ์ ไกรอภัยวงษ์, นวมินทร์ ประชานันท์ และ โกวิท วัชรินทรางกูร. (2564). รูปแบบ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กปฐมวัยในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาสารคาม*, 27(2), 317-335.
- สมศักดิ์ ปริบูรณ์. (2542). *นิทาน ความสำคัญและประโยชน์*. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึง.

- สิริมา ภัฏโณณันตพงษ์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ*, 16(1)77-78.
- สุธาศินี ศิริกิจ. (2563). *การพัฒนาคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ของนักเรียนโรงเรียนเวียงสะอาดพิทยาคม ตำบลเวียงสะอาด อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สุมามาลย์ พงษ์ไพบูลย์. (2542). *คดีชนวิทยา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สุเมธ ต้นติเวชกุล. (2543). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. *วารสารข้าราชการ*, 45(2), 1-6.
- สองขา. (2561ก). *ป้องกันแม่ครับ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2561ข). *ป้องกันตัวลาย*. กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2561ค). *นายช่างป้องกัน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2561ง). *ป้องกันทำงานบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2563ก). *ป้องกันแย่งของ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2563ข). *ขยะของป้องกัน*. กรุงเทพฯ : พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2563ค). *ป้องกันช่วยลูกเต่า*. กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2563ง). *ป้องกันทำป่วย*. กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- _____. (2563จ). *ป้องกันรักโลก*. กรุงเทพฯ: พาส เอ็ดดูเคชั่น.
- อิงอร รอดน้อย. (2551). *พฤติกรรมการแสดงมารยาทไทยที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบการฝึกปฏิบัติจริง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

บทความวิจัย (Research Article)

Thai EFL Undergraduate Students' English Collocational Knowledge: Receptive and Productive Competence and Acquisition Processes

Asama Tasanameelarp^{1*} and Tuna Girgin¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้คำปรากฏร่วมภาษาอังกฤษและกระบวนการเรียนรู้คำปรากฏร่วมของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ จำนวน 104 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบ 4 ชุด เพื่อวัดความรู้เชิงรับ (collex และ collmatch) และความรู้เชิงสร้าง (recall และ conrix) ของคำปรากฏร่วมประเภท lexical และ grammatical และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับนักศึกษา 30 คน ผลการวิจัยพบว่า มีช่องว่างระหว่างความรู้เชิงรับและเชิงสร้างอย่างมีนัยสำคัญ โดยคำปรากฏร่วมประเภท lexical มีช่องว่างมากกว่าประเภท grammatical ผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่เรียนรู้จากในชั้นเรียนเป็นหลัก และมีวิธีการเรียนรู้คำปรากฏร่วมที่หลากหลาย เช่น การใช้ AI ในการแปล การดูภาพยนตร์และการใช้แอปพลิเคชัน ผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่รายงานว่าไม่เคยรู้จักคำปรากฏร่วมก่อนเรียนในมหาวิทยาลัย ซึ่งชี้ให้เห็นช่องว่างในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้จากสื่อที่หลากหลายและกลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุกส่งผลต่อความสามารถในการใช้คำปรากฏร่วมได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: คำปรากฏร่วม ความรู้เชิงรับ ความรู้เชิงสร้าง

¹ Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Prince of Songkla University, Surat Thani Campus

*Corresponding author; email: asama.ta@psu.ac.th

(Received: 15 June 2025 ; Revised: 29 August 2025; Accepted: 29 November 2025)

Abstract

This study investigated the collocational knowledge of 104 Thai undergraduate students studying English for Business Communication and examined their approaches to acquiring this knowledge during their English learning experience. Data were collected by four tests measuring receptive (COLLEX and COLLMATCH) and productive (Recall and CONTRIX) knowledge of lexical and grammatical collocations, as well as semi-structured interviews with 30 participants. The results revealed a significant receptive–productive gap, which was larger for lexical collocations than for grammatical collocations. Classroom instruction was reported as the primary learning approach by most participants, although they also used additional methods such as AI-assisted translation, movies, and learning applications. Most participants indicated that they had no prior knowledge of collocations before learning in the university, highlighting a gap in the secondary school curriculum. The findings also show that experience with diverse authentic materials and the use of active learning approaches can enhance productive collocational competence.

Keywords: collocations, receptive knowledge, productive knowledge

Introduction

English collocations are considered pairs of words that frequently occur together in ordinary language and are fundamental to fluent communication (Lewis, 2000; McCarthy & O'Dell, 2017). Word combinations, for instance, "heavy rain" rather than "strong rain", or "make a decision" instead of "do a decision", help to distinguish confident users of English from those still working towards proficiency. For Thai learners of English, developing this kind of knowledge is not easy. The difficulty comes from the fact that many word pairings are unpredictable, and there are no simple rules learners may rely on (El-Dakhs, 2015; Lewis, 2000).

Studies have shown that EFL learners exhibit better receptive knowledge (being able to identify collocations when they hear or read them) than productive

knowledge (being able to actively produce collocations in speaking and writing) (Bueraheng & Laohawiriyanon, 2014; Jeensuk & Sukying, 2021). This difference has significant pedagogical implications since it indicates that learners are able to comprehend collocations in context but cannot replicate them in their own production (Nguyen & Webb, 2017).

In Thailand, few studies have looked closely at how collocational knowledge links with the ways learners try to improve their vocabulary (Phoocharoensil, 2014). Therefore, investigating how Thai learners approach collocation acquisition is crucial for developing pedagogical strategies that match their specific learning behaviors and preferences. Earlier work has pointed out that learners tend to handle lexical collocations (such as adjective-noun combinations like "heavy rain") differently from grammatical collocations (such as verb-preposition combinations like "depend on"), and that these types are not equally easy to learn (Benson et al., 2010). Based on this understanding, it is important to consider how these distinctions relate to the broader pattern of receptive and productive vocabulary development. Therefore, the specific factors contributing to this receptive - productive gap in the Thai context - including L1 transfer effects, instructional approaches, and individual learning preferences - need to be more closely examined.

Research Objectives

This study aims to achieve the following objectives:

1. To evaluate Thai EFL undergraduate students' receptive understanding of English collocations
2. To assess Thai EFL undergraduate students' productive understanding of English collocations
3. To investigate how Thai EFL undergraduate students acquire collocational knowledge in their English learning experience

Scope of the Study

The study focused on 104 second-year undergraduate students who were majoring in English for Business Communication at a public university in southern Thailand. These participants were enrolled in the Strategic and Critical Reading Course during the second semester of the academic year 2024.

The investigation encompassed six types of collocations, divided into lexical and grammatical categories. Lexical collocations included adjective + noun combinations (e.g., heavy rain), verb + adverb patterns (e.g., speak fluently), and verb + noun structures (e.g., make a decision). Grammatical collocations comprised preposition + noun constructions (e.g., on time), noun + preposition patterns (e.g., interest in), and verb patterns (e.g., agree to do something). These collocation types were selected to provide a comprehensive assessment of students' understanding of both lexical and grammatical word partnerships in English.

Methods

Research Design

An explanatory sequential mixed-methods design was used in this investigation (Creswell, 2012), beginning with quantitative data collection through collocational tests, followed by qualitative inquiry through semi-structured interviews to explain and elaborate on the quantitative findings.

Population and Sampling

The study focused on second-year students in the English for Business Communication programme at a public university in southern Thailand. Participants were drawn from those enrolled in the required *Strategic and Critical Reading* course, chosen because they formed a relatively homogeneous group in terms of academic level and English exposure. The course itself was also relevant, since it places heavy demands on collocation knowledge for understanding academic material. In the quantitative phase, 110 students initially took part, selected through convenience sampling based on course enrolment. After accounting for withdrawals

and incomplete responses on the four assessment instruments, full data were available for 104 students (79 females, 75.96%; 25 males, 24.04%). Ages ranged from 19 to 21.

For the qualitative phase, students were stratified into three performance groups according to their combined scores on four collocation tests (COLLEX, COLLMATCH, Collocation Recall, and CONTRIX). Predetermined cut-off points were used to identify a high-performance group ($\geq 60\%$, $M = 72.5\%$), a moderate group (45–59%, $M = 52.0\%$), and a low group ($< 45\%$, $M = 35.2\%$). From these, 30 participants were purposively selected for semi-structured interviews, with ten students drawn from each performance level to ensure balanced representation. All of the participants had studied English as a compulsory subject throughout secondary school (grades 7–12). Participation in both phases of the study was voluntary, and informed consent was obtained from every student.

Research Instruments

Quantitative Instruments

Four collocational tests were employed to assess participants' collocation knowledge across both receptive and productive dimensions. The COLLEX Test (Collocation Lexis Test), based on Gyllstad's (2009) design, comprised 60 multiple-choice items that assessed receptive lexical collocations across three categories: adjective-noun, verb-adverb, and verb-noun combinations, with 20 items in each category and a maximum score of 60 points. The COLLMATCH Test (Collocate Matching Test), adapted from Gyllstad (2009), contained 60 binary-choice items (Yes/No format) designed to evaluate receptive grammatical collocations such as preposition-noun, noun-preposition, and verb pattern constructions, with 20 items per category and a maximum score of 60 points.

For productive collocation assessment, the Collocation Recall Test, adapted from Szudarski (2012), presented 45 Thai-to-English translation items distributed equally across adjective-noun, verb-adverb, and verb-noun categories (15 items each), with a maximum score of 45 points. Finally, the CONTRIX Test (Constituent

Matrix Test), based on Revier (2009), featured 45 fill-in-the-blank items targeting productive grammatical collocations across preposition-noun, noun-preposition, and verb pattern categories, with 15 items per category and a maximum score of 45 points. All instruments employed a scoring system of one point per correct answer, providing comprehensive coverage of both lexical and grammatical collocations in receptive and productive modalities.

Qualitative Instrument

Semi-structured Interview Protocol

To gain deeper insight into how students experienced collocation learning, the individual semi-structured interviews with 30 participants were conducted. These were drawn from the three performance groups (10 from each) and reflected the overall gender balance of the sample (22 females, 8 males). Individual interviews were selected rather than focus groups, since this format was more likely to reduce social desirability bias and allow students to speak openly about their difficulties (Creswell & Poth, 2018). This seemed particularly important in the Thai context, where hierarchical classroom cultures can make students reluctant to admit problems in front of peers (Patton, 2022). Each interview lasted around 20 minutes and was conducted in Thai, allowing participants to share their experiences clearly and without language difficulties.

The interview guide contained 12 open-ended questions, arranged around four broad areas: students' strategies for learning collocations, their awareness of collocation patterns, the challenges they encountered in both learning and use, and their suggestions for improving collocation instruction. To check validity, the questions were reviewed by three experts in Applied Linguistics. They used Item-Objective Congruence Index (IOC) analysis, and the overall IOC score was 0.85, which indicates the items were suitable and relevant for addressing the study's aims.

Data Collection Procedures

Data collection was conducted in two sequential phases. In Phase 1, quantitative data were collected after participants were fully informed about the

research purpose and assured of their voluntary participation rights. The four collocation tests (COLLEX, COLLMATCH, Collocation Recall, and CONTRIX) were administered without time constraints to ensure the focus on knowledge assessment rather than the processing speed, with the total testing procedure taking approximately three hours to complete. To maintain anonymity, all the data were collected using numerical coding systems rather than participant names.

The qualitative data collection was conducted two weeks after the completion of Phase 1 to allow sufficient time for test scoring and participant categorization. Based on their overall test performance, participants were stratified into three proficiency groups: high-performance ($\geq 70\%$), moderate-performance (50-69%), and low-performance ($< 50\%$). Semi-structured interviews were conducted with willing volunteers from each group, with all sessions audio-recorded upon participant consent. Additionally, detailed notes were taken during each interview to serve as backup documentation and to capture non-verbal cues and contextual information that might not be evident in audio recordings alone. This dual-phase approach ensured comprehensive data collection while maintaining ethical standards and participant comfort throughout the research process.

Data Analysis

A mixed-methods approach was used to analyse the data, following Creswell and Plano Clark's (2018) convergent parallel design. On the quantitative side, the descriptive statistics; means, percentages, and standard deviations were calculated to give a picture of students' overall collocation performance. Then, the comparative analyses were used to look at differences between receptive and productive collocation knowledge. Based on these results, participants were grouped into high, moderate, and low performance categories, which in turn provided the basis for selecting interviewees and guiding the qualitative stage of the study. For the qualitative part of the study, the interview transcripts were analysed by using Braun and Clarke's (2006) six-phase thematic approach. This provided the opportunity to work through the data step by step and identify recurring patterns,

themes, and insights into how participants described their collocation learning experiences and the ways they acquired them.

Findings

Quantitative Findings

For the overall performance, analysis of 104 complete datasets revealed the following performance patterns across all four collocational knowledge tests.

Table 1 Descriptive Statistics for Collocational Knowledge Tests

Test	(n=104)		
	Percentage	\bar{x}	S.D.
Receptive Knowledge			
Lexical Collocations COLLEX (60)	55.82%	33.50	7.66
Grammatical Collocations COLLMATCH (60)	57.92%	34.71	4.94
Overall Receptive Knowledge	56.84%	34.12	6.30
Productive Knowledge			
Lexical Collocations Collocation recall test (45)	36.53%	16.44	6.86
Grammatical Collocations CONTRIX (45)	48.81%	21.96	9.00
Overall Productive Knowledge	42.67%	19.20	7.93

Table 1 presents the descriptive statistics for participants' performance across all four collocation tests. The results reveal a clear distinction between receptive and productive collocation knowledge among the 104 participants. Overall, the participants demonstrated significantly higher proficiency in receptive collocation knowledge (\bar{x} = 34.12, S.D. = 6.30, 56.84%) compared to productive knowledge (\bar{x} = 19.20, S.D. = 7.93, 42.67%), indicating a substantial gap of approximately 14 percentage between these two dimensions of collocation competence.

Within receptive knowledge, participants performed slightly better on grammatical collocations through the COLLMATCH test (\bar{x} = 34.71, S.D. = 4.94, 57.92%) than on lexical collocations via the COLLEX test (\bar{x} = 33.50, S.D. = 7.66, 55.82%), though the difference was relatively modest. In contrast, productive knowledge showed a more pronounced disparity between collocation types.

Participants achieved higher scores on grammatical collocations using the CONTRIX test (\bar{x} = 21.96, S.D. = 9.00, 48.81%) compared to lexical collocations on the recall test (\bar{x} = 16.44, S.D. = 6.86, 36.53%), representing a gap of over 12 percentage. These findings highlight the challenging nature of productive collocation knowledge for Thai EFL learners and underscore the need for targeted pedagogical interventions to bridge the receptive-productive knowledge gap.

Qualitative Findings

Collocation Acquisition Methods Among Thai EFL Students

Thematic analysis of the 30 interviews pointed to six main ways in which participants reported picking up collocations. These methods did not work in isolation. In many cases, they overlapped and seemed to complement each other in students' daily learning.

Theme 1 Teacher-centred formal instruction

Almost every student (28 out of 30) said that the classroom was still their main source of collocation knowledge. This was true across all performance groups. Teachers were described as the most reliable and accessible source. As Participant 15 reported; *“Teachers are still our main source for learning collocations. We depend on what they teach us in class because we trust their knowledge.”*

Several students also admitted uncertainty about independent learning. Participant 7 explained; *“If teachers don't teach it, we don't know where else to learn from. We're not sure which books or websites are reliable.”*

This reliance suggests that while formal teaching is valued, it may also restrict students' development of autonomous strategies.

Theme 2 Assessment-driven memorisation

Twenty-six participants said they memorised collocations mainly for exams, reflecting the strong test-oriented culture of Thai education. Participant 22 described: *“I memorize collocations mainly for tests and exams. I write them down and repeat them until I remember, but after exams, I often forget them.”*

This led to a cycle of temporary learning rather than long-term acquisition. Participant 11 commented: *“We study collocations hard before tests, but since we don’t use them regularly, they disappear from our memory quickly.”*

Theme 3 Technology-Mediated Learning

More than twenty students mentioned using technology to help them with collocations. Google Translate was the most common tool, but some also talked about other apps, and a few even brought up ChatGPT. Participant 19 explained: *“I use Google Translate and other apps to check if word combinations sound natural. Sometimes I ask ChatGPT about collocations too.”* Participants, on the other hand, reported varying levels of confidence in technological reliability. Participant 4 admitted: *“These tools are convenient, but sometimes I’m not sure if they’re giving me the right collocations for academic writing.”*

Theme 4 Social Media Engagement

Social media also came up often. Ninety students reported that they picked up collocations from platforms like Instagram, TikTok, or YouTube. Participant 12 described *“I follow English learning accounts on Instagram. They post daily collocations with examples, and it’s easier to remember because of the images and short videos.”* Also Participant 8 reflected that *“Social media makes learning easy. I don’t feel like I’m learning when I watch English videos on TikTok.”*

Theme 5 Gaming-Based Incidental Learning

Some students, more often male, said they learned collocations while gaming online with international players. They felt this gave them a chance to use English in a fast and authentic way. Participant 26 explained: *“When I play online games with international players, I pick up phrases and word combinations naturally. I learn them without trying.”* Participant 30 noted *“In games, you have to communicate quickly, so you learn which words go together because they work in real situations.”*

Theme 6 Entertainment Media Exposure

Twelve participants reported that they noticed collocations in films or TV. Participant 5 explained; *“I sometimes notice repeated phrases in movies, especially in dialogues. But I don't write them down or study them formally.”* This mean of acquiring collocations tended to be more passive. As Participant 17 mentioned; *“I hear collocations in movies, but since I don't practice using them, I don't remember most of them.”*

The data reveals that successful collocation learners employ multiple acquisition methods simultaneously. High-performing participants typically combined formal instruction with technology tools and entertainment media, while lower-performing students relied primarily on classroom teaching and memorization. This suggests that diversified acquisition strategies contribute to more effective collocation learning outcomes.

Discussion and Conclusions

The overall gap between receptive and productive collocational knowledge aligns with established second language acquisition theory and previous research in the Thai context (Bueraheng & Laohawiriyanon, 2014; Jeensuk & Sukying, 2021). This finding supports the developmental hypothesis that receptive knowledge typically precedes productive competence in vocabulary acquisition (Nation, 2013; Schmitt, 2014). At the same time, the interviews showed that nearly all of the students reported that they had never come across the idea of collocations before entering university, as reported by participant 2:

“I never learned about collocations in high school. We only studied individual words.”

This absence of early exposure seems to play a part in the difficulties students now face, and may even help explain why challenges persist for those who otherwise perform strongly.

The substantially larger gap in lexical collocations (19.3%) compared to grammatical collocations (9.1%) confirms Nation and Shin's (2007) assertion about their relative difficulty. Lexical collocations' arbitrary nature, as demonstrated through participants' production errors and interview responses regarding word combination difficulties requires extensive exposure to authentic usage patterns rather than rule-based learning (Lewis, 2000). This finding has important pedagogical implications, suggesting that lexical collocations require more intensive and varied instructional approaches, particularly through authentic materials that provide natural usage contexts.

The qualitative analysis of interviews with thirty participants identified three key themes related to collocation learning experiences among Thai EFL students. These findings provide insights into both the difficulties students face and the strategies they employ when learning collocations, showing that collocation acquisition patterns extend beyond simple proficiency level differences.

Firstly, the data from the interviews shows that most of participants lack of prior collocation awareness. They reported they had no knowledge of collocations before university study, as reported by participant 2:

“I had never heard the word 'collocation' until I came to university. Only when taking this course did I understand what it was. In high school, we learned vocabulary and grammar separately.” (participant 2)

Unlike other aspects of language learning where students build upon previous knowledge, collocation learning begins from zero at the university level. This late introduction explains why even advanced students struggle with productive collocational competence - they lack the extensive exposure time that Nation (2013) identifies as crucial for deep vocabulary knowledge.

Secondly, the majority of participants (23 out of 30) demonstrated excessive reliance on teacher-provided instruction, showing reluctance to seek independent learning opportunities. Participant 28 reported the following:

“If teachers don't teach it, we don't know where to learn from. It's easier to wait for teachers to provide everything. We don't know which sources are reliable.”
(participant 28)

This reliance on teachers shows what Holec (1981) described as weak learner autonomy - students struggle to manage their own learning independently. For collocations, this dependence creates real problems because students need far more exposure to natural language than any classroom can provide. The educational system itself encourages this dependency by rewarding students who follow instructions and repeat what they learn, rather than those who explore and take initiative. Students get used to being told what to do, which makes them even more dependent on teachers over time. This becomes a serious limitation for language learning that needs to continue long after formal classes end. This pattern was evident in interview responses, where 25 out of 30 participants indicated they rarely sought collocation learning opportunities outside formal instruction.

The last theme is curriculum integration needs. The data from the interviews showed that the majority of the participants expressed the need for structured collocation teaching across all their English courses, rather than treating it as an isolated topic. One of the participants reported in the following quotes:

“We want every course to emphasize collocations, not just vocabulary classes, because some subjects barely focus on this at all. It's important for writing and speaking too.” (participant 10)

This student recommendations support the principles of Content and Language Integrated Learning (CLIL) as well as Ellis' (2003) Focus on Form approach. Students tend to understand naturally that collocations are not individual grammatical points to memorise, but rather important elements of how English functions in all aspects of communication. However, successful integration will require an integrated changes in institutions - teacher training, curriculum redesign, and evaluation modification - that reaches far beyond individual classroom innovations. Students viewpoints provide tremendous encouragement for such revisions, demonstrating that learners recognise the need for more comprehensive methods to collocational instruction.

Suggestions

Suggestions for application

The findings of this study point to several practical ways to improve how collocations are taught in Thai EFL classrooms. Rather than treating collocations as isolated vocabulary, teachers should build students' awareness of them across all language skills. This can be done by using authentic materials like films, apps, and other modern media into lessons in a regular and meaningful way. Teachers also need to show students how to pick out collocations in real texts and give them simple, practical strategies for noting and revising them. Additionally, tasks should help students move from just recognizing collocations to actually using them, through communicative activities that focus on getting collocations right, not just grammar.

Curriculum planners and school leaders also have a key role in creating the right conditions for collocation learning. In secondary schools, it is important to raise collocation awareness early, using age-appropriate materials and proper teacher training. At university, collocational work should run through all English courses, so students can build up their knowledge gradually. Educational technologists can help by designing tools that offer rich contexts and gradually increase the challenge. At

the same time, administrators need to back this up by investing in technology, supporting ongoing teacher development, and making sure students have access to up-to-date, authentic materials. Finally, assessment needs to reflect the importance of collocations as part of language proficiency, supported by policies that allow collocation teaching to become part of everyday practice

Suggestions for further studies

1. Longitudinal studies should follow students' collocation development from secondary school through to university graduation to build a clearer picture of how collocational knowledge grows, where difficulties tend to persist, and how learning strategies change over time. These studies should also look at what helps students retain collocations in the long term, particularly after formal instruction ends.

2. Comparative research should replicate these findings across different institutional contexts to establish the generalizability of the receptive-productive gap and learning strategy patterns identified in this study. Cross-cultural studies would help distinguish universal collocation acquisition challenges from Thailand-specific educational factors, potentially informing pedagogical approaches across similar EFL contexts in Southeast Asia.

Acknowledgement

This research was financially supported by Prince of Songkla University, Surat Thani Campus, 2024 Grant No. LAM6803048S. The researchers would like to thank all the students who participated in this study.

References

- Benson, M., Benson, E., & Ilson, R. (2010). *The BBI combinatory dictionary of English*. Amsterdam: John Benjamins.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

- Bueraheng, M., & Laohawiriyanon, C. (2014). Collocational competence of Thai EFL undergraduate students. *3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 20(3), 55-68.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). London: Pearson Education.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). New York: Sage.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). New York: Sage.
- El-Dakhs, D. A. S. (2015). Collocational competence in English language teaching: An overview. *Arab World English Journal*, 6(1), 292-306.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford University Press.
- Gyllstad, H. (2009). Designing and evaluating tests of receptive collocation knowledge: COLLEX and COLLMATCH. In A. Barfield & H. Gyllstad (Eds.), *Researching collocations in another language: Multiple Interpretations* (pp. 153-170). London: Palgrave Macmillan.
- Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Oxford: Pergamon Press.
- Jeensuk, K., & Sukying, A. (2021). Receptive and productive knowledge of English collocations among Thai high school learners. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 14(1), 256-274.
- Lewis, M. (2000). *Teaching collocations: Further developments in the lexical approach*. England: Language Teaching Publications.
- McCarthy, M., & O'Dell, F. (2017). *English collocations in use: Advanced*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nation, I. S. P. (2013). *Learning vocabulary in another language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

- Nation, I. S. P., & Shin, D. (2007). Beyond single words: The most frequent collocations in spoken English. *ELT Journal*, 61(4), 339-348.
- Nguyen, C. D., & Webb, S. (2017). Examining second language receptive knowledge of collocation and factors that affect learning. *Language Teaching Research*, 21(3), 298-320.
- Patton, M. Q. (2022). *Qualitative research and evaluation methods: Integrating theory and practice* (5th ed.). New York: Sage.
- Phoocharoensil, S. (2014). Collocational errors in EFL learners' interlanguage. *3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 20(3), 99-114.
- Revier, R. L. (2009). Evaluating a new test of whole English collocations. In A. Barfield, & H. Gyllstad (Eds.), *Researching collocations in another language: Multiple Interpretations* (pp. 125-138). London: Palgrave Macmillan.
- Schmitt, N. (2014). Size and depth of vocabulary knowledge: What the research shows. *Language Learning*, 64(4), 913-951.
- Szudarski, P. (2012). Effects of meaning- and form-focused instruction on the acquisition of verb-noun collocations in L2 English. *Journal of Second Language Teaching and Research*, 1(2), 3-37.

วจนกรรบบนโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2566

Speech Acts in Campaign Posters of the 2023 Chiang Mai University
Student Representative Electionไพบึง หลง¹ และชยานิน บุญส่งศักดิ์^{2*}Haining Long¹ and Chayanin Boonsongsak^{2*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกประเภทวจนกรรบบนโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ. 2566 จากข้อมูลจำนวน 38 ข้อความที่เผยแพร่ผ่านโปสเตอร์ในเพจทางการของสภานักศึกษาในเฟซบุ๊ก โดยใช้แนวคิดวจนกรรบบนโปสเตอร์ของจอห์น เซิร์ส (John R. Searle, 1969) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สมัครใช้วจนกรรบบนโปสเตอร์ 4 ประเภท ได้แก่ 1) วจนกรรบบนโปสเตอร์ (commissives) จำนวน 27 ครั้ง (ร้อยละ 71.06) เช่น การให้คำมั่นสัญญาและการเสนอชื่อ 2) วจนกรรบบนโปสเตอร์ (representatives) จำนวน 7 ครั้ง (ร้อยละ 18.42) เช่น การรายงานข้อเท็จจริง 3) วจนกรรบบนโปสเตอร์ (expressives) จำนวน 3 ครั้ง (ร้อยละ 7.89) เช่น การเตือนใจ 4) วจนกรรบบนโปสเตอร์ (directives) จำนวน 1 ครั้ง (ร้อยละ 2.63) เช่น การเชิญชวน ไม่พบวจนกรรบบนโปสเตอร์ (declarations) ในชุดข้อมูล นอกจากนี้ยังพบว่า วจนกรรบบนโปสเตอร์ส่วนใหญ่ปรากฏในรูปแบบที่ไม่แสดงเจตนาอย่างชัดเจนหรือเป็นการสื่อสารเชิงอ้อม ผู้วิจัยจึงต้องพิจารณาบริบทและความหมายอย่างรอบคอบ การใช้ภาษาลักษณะนี้สะท้อนแนวโน้มการสื่อสารทางการเมืองของนักศึกษายุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการใช้ภาษา มากกว่าการใช้ถ้อยคำชี้แจงโดยตรง

คำสำคัญ: วจนกรรบบนโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัย

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Master of Arts Program in Thai, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

² หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Bachelor of Arts Program in Thai as a Foreign Language, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

*Corresponding author; email: cchayanine@gmail.com

(Received: 16 June 2025 ; Revised: 20 July 2025; Accepted: 26 November 2025)

Abstract

This research aimed to classify the types of speech acts and examine language use in the campaign messages of candidates for the Chiang Mai University Student Representative Election in 2023. A total of 38 campaign statements were collected from posters published on the official Facebook page of the Student Council. The study applied John R. Searle's (1969) Speech Act Theory as the analytical framework. The findings revealed that the candidates used four types of speech acts: 1) commissives (27 occurrences, 71.06%), such as promises and self-nomination statements 2) representatives (7 occurrences, 18.42%), such as factual descriptions 3) expressives (3 occurrences, 7.89%), such as expressions of caution 4) directives (1 occurrence, 2.63%), such as invitations. No declarations were found in the data. Moreover, most speech acts appeared in an indirect form, lacking explicit expressions of illocutionary intent. The researcher thus carefully interpreted the acts based on contextual and theoretical cues. This pattern reflects the political communication style of the new generation of students, who favor flexible and indirect language use over overt persuasion.

Keywords: speech acts, campaign posters, university students, student elections

บทนำ

ภาษาในฐานะเครื่องมือของการสื่อสารมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดข้อมูลหรือแสดงอารมณ์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนโลกทัศน์ ความเชื่อ และค่านิยมของผู้ใช้ภาษาในแต่ละบริบท ทั้งนี้ ข้อความที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำปราศรัย คำโฆษณา หรือข้อความในสื่อสังคมออนไลน์ ล้วนมีบทบาทในการสะท้อนภาพรวมของสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลานั้น ๆ (ชญานิน บุญส่งศักดิ์ และคณะ, 2566)

หนึ่งในรูปแบบของการสื่อสารที่เน้นการโน้มน้าวใจอย่างชัดเจนคือการโฆษณา ซึ่งผู้ส่งสารมักใช้ทั้งถ้อยคำและภาพเพื่อถ่ายทอดสารอย่างมีเป้าหมาย ภายใต้กรอบของภาษาศาสตร์ การโฆษณาสามารถวิเคราะห์ผ่านแนวคิดวัจนกรรม (Speech Acts) ของ Searle (1969) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคำพูดของมนุษย์ไม่เพียงแต่สื่อสารข้อมูล แต่ยังเป็นการกระทำในตัวเอง เช่น

การเชิญชวนการสัญญา หรือการแสดงความรู้สึก โดยสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสาร

ในบริบทของการเมือง การโฆษณาถูกใช้เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของผู้สมัครในช่วงหาเสียง โดยเฉพาะการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนความมุ่งมั่น ความใส่ใจต่อปัญหาสังคม และความปรารถนาที่จะเป็นตัวแทนของประชาชน (Kotler & Armstrong, 2018) โปสเตอร์หาเสียงจึงถือเป็นสื่อสำคัญที่กระชับ ชัดเจน และมีพลังในการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ สถานศึกษาไทยในปัจจุบันมีการส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยผ่านกระบวนการเลือกตั้งผู้แทนนักเรียนและนักศึกษา ซึ่งจำลองขั้นตอนจากการเลือกตั้งทั่วไป ทั้งในด้านการสมัคร การนำเสนอ นโยบาย และการหาเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้โปสเตอร์หาเสียงซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับโปสเตอร์ในแวดวงการเมืองระดับประเทศ ทั้งในด้านโครงสร้างข้อความ เจตนา และถ้อยคำที่ใช้สะท้อนภาพของกลุ่มเยาวชนในช่วงเวลานั้นสำหรับการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2566 ซึ่งจัดขึ้นภายใต้หัวข้อ “New Gen’s Voice: Debate” ผู้สมัครใช้ถ้อยคำที่ตรงประเด็น สื่อสารได้ชัดเจน และมีลักษณะเชิงโน้มน้าวเพื่อสร้างการจดจำ โดยเฉพาะวาทกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจและอุดมการณ์ ซึ่งมีความน่าสนใจในการวิเคราะห์ด้านภาษาศาสตร์

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยในประเด็นวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับการหาเสียงเลือกตั้งในระดับประเทศมีอยู่บ้าง เช่น งานของบุญโชค เขียวมา (2547) ที่วิเคราะห์วาทกรรมบนป้ายหาเสียงผู้ว่าฯ กทม. และของอิงอร พิงจะงาม (2554) ที่ศึกษาวาทกรรมในการเลือกตั้งระดับชาติ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มุ่งศึกษาบริบทของนักศึกษามหาวิทยาลัยซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาที่เฉพาะตัวและสะท้อนพลวัตของยุคสมัยยังมีไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาประเภทและหน้าที่ของวาทกรรมที่ปรากฏในโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี 2566 เพื่อให้เห็นภาพของการสื่อสารทางการเมืองในกลุ่มเยาวชน และเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ด้านวาทปฏิบัติศาสตร์ร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อจำแนกประเภทวาทกรรมตามแนวคิดของ Searle ที่ปรากฏในถ้อยคำบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2566
2. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาที่ผู้สมัครใช้ในการโน้มน้าวใจผ่านโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2566

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้กรอบแนวคิดเรื่องวัจนกรรม (speech act theory) ของ Searle เป็นกรอบหลัก เนื่องจากมีการจำแนกวัจนกรรมออกเป็นประเภทต่าง ๆ อย่างเป็นระบบตามเจตนาทางภาษาของผู้พูด และเน้นการพิจารณาวัจนกรรมในฐานะ “การกระทำผ่านถ้อยคำ” (doing things with words) ที่ปรากฏใช้จริงในสังคมมนุษย์ โดยการวิเคราะห์ภาษาในการหาเสียงเลือกตั้งมักสะท้อนให้เห็นถึงภาษาที่มีการใช้วัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม (direct and indirect speech acts) เพื่อแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ไปพร้อมกับการโน้มน้าวผู้รับสาร ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจวัจนกรรมที่ปรากฏบนโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของวัจนกรรมกับรูปแบบการใช้ภาษาในบริบทการเมืองนี้อย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถอธิบายลักษณะและบทบาทของวัจนกรรมในสื่อหาเสียงได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ

วัจนกรรม

วัจนกรรม (speech act) เป็นแนวคิดสำคัญในศาสตร์วัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาการกระทำที่เกิดจากการใช้ภาษาภายใต้บริบทที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้พูดหรือผู้เขียนกระทำบางสิ่งผ่านถ้อยคำที่ใช้ต่อผู้ฟังหรือผู้อ่าน (สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, 2552, น. 61) กล่าวคือ วัจนกรรมสะท้อนความหมายและเจตนาของผู้สื่อสาร แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยมี John L. Austin (1975) เป็นผู้บุกเบิก โดยเสนอว่าการใช้ภาษาไม่เพียงเพื่อสื่อความหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการ “กระทำผ่านคำพูด” ซึ่งไม่เกี่ยวกับความจริงหรือเท็จของข้อความ หากแต่เป็นผลของการกระทำนั้น ๆ ทั้งนี้ Austin แบ่งวัจนกรรมออกเป็นสองประเภท ได้แก่ (1) วัจนกรรมแบบชัดเจน (explicit performative) ที่ผู้พูดแสดงเจตนาผ่านถ้อยคำอย่างชัดเจน และ (2) วัจนกรรมแบบไม่ชัดเจน (implicit performative) ที่เจตนาถูกแฝงอยู่ในถ้อยคำและต้องอาศัยบริบทในการตีความต่อมา John R. Searle (1969) ซึ่งเป็นศิษย์ของ Austin ได้ขยายแนวคิดนี้ โดยเสนอว่าการใช้ภาษาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ (1) การกล่าวถ้อยคำ (utterance act) หมายถึงการเปล่งเสียงหรือสร้างคำพูด (2) การนำเสนอความ (propositional act) คือการอ้างอิงถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในโลกความเป็นจริง และ (3) การแสดงเจตนา (illocutionary act) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของวัจนกรรมโดยผู้พูดใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงเจตนารมณ์บางอย่าง

ในปี Searle (1979) ยังได้จัดประเภทวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ (representatives) เช่น การยืนยัน รายงาน หรือสรุปข้อเท็จจริง (2) วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (directives) เช่น การสั่ง ขอร้อง หรือแนะนำ (3) วัจนกรรมผูกมัด (commissives) เช่น การสัญญา การอาสา หรือการประกาศเจตนาทำสิ่งใดในอนาคต (4) วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expressives) เช่น การขอโทษ ต้อนรับ หรือแสดงความยินดี (5) วัจนกรรมประกาศ (declaratives) เช่น การไล่ออก การตัดสิน หรือการตั้งชื่อ ซึ่งคำพูดนั้นส่งผลโดยตรงต่อสถานะของบุคคลหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ Searle (1975) ได้ระบุเพิ่มเติมว่าสามารถจัดกลุ่มเพื่อแยกความแตกต่างวัจนกรรมได้โดยแบ่งออกเป็น ความแตกต่างเรื่องจุดมุ่งหมายวัจนกรรม ความแตกต่างเรื่องทิศทางความลงตัว และความแตกต่างเรื่องสภาพจิตใจ จากมุมมองทั้ง 3 ประเภทนี้สามารถเข้าใจลักษณะถ้อยคำของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน เช่น จากมุมมองทิศทางความลงตัว วัจนกรรมในกลุ่มชี้แนะและกลุ่มผูกมัดเป็นลักษณะการกระทำที่ทำให้โลกรอบข้างเปลี่ยนแปลงไปตามถ้อยคำ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังดำเนินการหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามเจตนารมณ์และความประสงค์ของผู้พูด เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการในทางตรงกันข้าม วัจนกรรมกลุ่มบอกเล่าเป็นการกระทำที่ทำให้ถ้อยคำสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกรอบข้าง กล่าวคือ ผู้พูดมีเจตนาให้ผู้ฟังรับทราบข้อมูลข้อเท็จจริง หรือเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจและความรับรู้ร่วมกันในบริบททางสังคมนั้น ๆ แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์และวัจนกรรม ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์ถ้อยคำในบริบทต่าง ๆ สามารถตีความเจตนาและผลกระทบของการสื่อสารได้อย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ

การโฆษณาเสียงเลือกตั้ง

การหาเสียงเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่มีการเตรียมการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชักจูงประชาชนให้เกิดความคล้อยตามต่อนโยบายหรือแนวคิดของผู้สมัคร เพื่อสร้างการยอมรับและนำไปสู่การได้รับคะแนนเสียงสูงสุด (เสถียร เขยประทับ, 2551, น. 123 - 124)

งานวิจัยในอดีตจำนวนหนึ่งได้วิเคราะห์วัจนกรรมที่ใช้ในการหาเสียงผ่านสื่อ เช่น ป้ายโฆษณา โดยพบว่ามีการใช้วัจนกรรมหลากหลายประเภท ทั้งในรูปแบบตรงและอ้อม อาทิ วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด เช่น การสัญญาและการเสนอตัว วัจนกรรมชี้แนะ เช่น การขอร้องหรือแนะนำ ตลอดจนวัจนกรรมที่แสดงอารมณ์หรือเจตนา ซึ่งบางครั้งอาจปรากฏในลักษณะที่ต้องพิจารณา

ร่วมกับบริบทเพื่อเข้าใจความหมายที่แท้จริง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่ใช้ให้เห็นถึงการใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ เช่น การเลือกถ้อยคำที่สร้างความเป็นหนึ่งเดียวกับประชาชน การเน้นจุดเด่นของพรรค และการใช้คำขวัญที่จดจำง่าย กลวิธีเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับประเภทของวาทกรรมที่ใช้ในข้อความหาเสียง โดยมักปรากฏควบคู่กันอย่างมีแบบแผนและมีเป้าหมายทางการสื่อสารที่ชัดเจน

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นปรากฏให้เห็นชัดเจนถึงความเกี่ยวข้องของวาทกรรมบนถ้อยคำโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างยิ่ง โดยมีบทบาทสำคัญที่สามารถแสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงหรือเจตนาของผู้สมัครหาเสียงเลือกตั้งได้อย่างชัดเจน ตลอดจนการแสดงให้เห็นถึงค่านิยมของกลุ่มวัยรุ่นต่อการเลือกตั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์การใช้วาทกรรมบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2566 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนเอกสารทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหาเสียงเลือกตั้ง วาทกรรม และวาทปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดและกรอบการวิเคราะห์ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ โดยเฉพาะกรอบจำแนกวาทกรรมของ Searle (1975)

2. แหล่งข้อมูลและการเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือถ้อยคำบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษาของผู้สมัครสมาชิกสภานักศึกษาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2566 โดยผู้วิจัยรวบรวมจากภาพโปสเตอร์ที่โพสต์ในเฟซบุ๊ก (Facebook) เพจทางการของ “สภานักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่” บนเฟซบุ๊ก ถอดข้อความจากโปสเตอร์รวมทั้งสิ้น 38 ถ้อยคำ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะถ้อยคำที่เป็นวจนภาษา (verbal language) ที่ปรากฏบนโปสเตอร์ เช่น ชื่อผู้สมัคร คณะ และข้อความที่ใช้ในการหาเสียง โดยไม่พิจารณาถึงส่วนอื่น เช่น ถ้อยคำบอกเวลา วิธีลงคะแนน หัวข้อการเลือกตั้ง (“NEW GEN’S VOICE: DEBATE”) และองค์ประกอบวจนภาษา เช่น ภาพ สี หรือขนาดตัวอักษร

3. นิยามปฏิบัติการ

เพื่อให้การวิเคราะห์ถ้อยคำมีความชัดเจนและเป็นระบบ ผู้วิจัยกำหนดนิยามปฏิบัติการของวาทกรรมแต่ละประเภทตามแนวคิดของ Searle (1975) ดังนี้

1) วจนกรรณบรยายเหตุการณ (representatives) หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้สมัครใช้เพื่อให้ข้อมูลหรือแสดงข้อเท็จจริง เช่น “...สำคัญ” หรือ “เรามีสิทธิ์....”

2) วจนกรรณกำหนดให้ทำ (directives) หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้สมัครใช้กระตุ้นให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น “อย่าลืมเลือก...” หรือ “...ไปด้วยกัน”

3) วจนกรรณผูกมัด (commissives) หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้สมัครแสดงเจตนาให้คำมั่นสัญญาต่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เช่น “จะพัฒนา...” หรือ “เราจะผลักดัน...”

4) วจนกรรณแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expressives) หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้สมัครแสดงความรู้สึก ความเชื่อ หรือทัศนคติ เช่น “เบื่อใหม่กับระบบเดิม ๆ” หรือ “พวกเราทุกคนสมควรได้รับสิ่งที่ดีกว่า”

5) วจนกรรณประกาศ (declaratives) หมายถึง ถ้อยคำที่มีผลเปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคมหรือการเมืองทันทีเมื่อเปล่งออกมา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาไม่พบวจนกรรณกลุ่มนี้ในข้อมูลที่ใช้

นอกจากนี้ ยังพิจารณาลักษณะของวจนกรรณอ้อม (indirect speech acts) ที่ถ้อยคำไม่ได้ปรากฏในรูปแบบตรงตามวัตถุประสงค์ เช่น การใช้คำถามวากรรมแทนคำชี้แนะ หรือการเปรียบเปรยแทนการให้สัญญา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจำแนกประเภทของวจนกรรณที่ปรากฏในถ้อยคำบนโปสเตอร์ตามกรอบแนวคิดเรื่องวจนปฏิบัติศาสตร์ Searle (1975) โดยอิงหลักการที่มองว่าการใช้ภาษาเป็นการกระทำอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยเริ่มจากการวิเคราะห์ประเภทของวจนกรรณตามการจำแนกของ Searle ได้แก่ วจนกรรณบรยายเหตุการณ (representatives) วจนกรรณผูกมัด (commissives) วจนกรรณแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expressives) วจนกรรณกำหนดให้ทำ (directives) และวจนกรรณประกาศ (declaratives) จากนั้นจึงวิเคราะห์ลักษณะการใช้วจนกรรณในแต่ละประเภท โดยพิจารณาทั้งการใช้วจนกรรณตรง (direct speech acts) และวจนกรรณอ้อม (indirect speech acts) เพื่อให้เห็นแนวโน้มการใช้ภาษาและรูปแบบการสื่อสารของผู้สมัครสมาชิกสภานักศึกษา อันสะท้อนถึงกลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจและแสดงจุดยืนทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาในบริบทของการเลือกตั้ง

5. การสรุปผล

ผู้วิจัยดำเนินการสรุปผลและอภิปรายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) เพื่อเสนอข้อค้นพบที่สำคัญ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต เช่น แนวทางการออกแบบสื่อหาเสียงให้สอดคล้องกับค่านิยมและภาษาของเยาวชนยุคใหม่

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำถ้อยคำทั้งหมด 38 ถ้อยคำมาวิเคราะห์ประเภทของวัจนกรรม โดยอาศัยกรอบแนวคิดเรื่องวัจนกรรมและเงื่อนไขวัจนกรรมของ Searle (1969) ผลการศึกษาพบว่า การใช้วัจนกรรมบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2566 มีทั้งหมดจำนวน 4 ประเภท ได้แก่ อันดับที่ 1 วัจนกรรมผูกมัด (commissives) จำนวน 27 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 71.06 อันดับที่ 2 วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ (representatives) จำนวน 7 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 18.42 อันดับที่ 3 วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (expressives) จำนวน 3 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 7.89 อันดับที่ 4 วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (directives) จำนวน 1 ถ้อยคำ คิดเป็นร้อยละ 2.63 โดยไม่พบวัจนกรรมประกาศแต่อย่างใด ประเภทวัจนกรรมที่พบบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2566

ตาราง 1 ประเภทวัจนกรรมที่พบบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ.2566

ประเภทวัจนกรรม	จำนวน	ร้อยละ
วัจนกรรมผูกมัด	27	71.06
วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์	7	18.42
วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก	3	7.89
วัจนกรรมกำหนดให้ทำ	1	2.63
วัจนกรรมประกาศ	-	-
รวม	38	100

ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะการใช้วจนกรรมภายใต้กลุ่มวจนกรรมแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

1. วจนกรรมผูกมัด (commissive) หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้สมัครตั้งใจที่จะแสดงให้เห็นว่าจะกระทำการบางสิ่งบางอย่างเพื่อผู้รับสารในอนาคต ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าม้วจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวจนกรรมผูกมัด 2 วจนกรรม ได้แก่ วจนกรรมการสัญญา และวจนกรรมเสนอตัว

1.1 วจนกรรมการสัญญา เป็นถ้อยคำที่แสดงเจตนาของผู้สมัครสมาชิกสถานักศึกษา เพื่อให้คำมั่นว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่นักศึกษาที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง เช่น ผู้สมัครให้คำสัญญาว่าจะทำให้ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง มีกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาทักษะหลายด้านของนักศึกษา หรือรีบแก้ปัญหาที่อยู่ในมหาวิทยาลัย เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 1 “ตัวแทนนักศึกษาจะพยายามรักษาสีทธิของนักศึกษา”

จากถ้อยคำบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาคนหนึ่ง ที่ให้คำสัญญาว่าเมื่อเข้ามาเป็นตัวแทนนักศึกษาในสถานักศึกษา ผู้สมัครจะพยายามทำงานเพื่อ สีทธิของนักศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าสิ่งที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาคนนี้จะทำเพื่อ ผู้รับสารในอนาคตคือ รักษาสิทธิของนักศึกษา

ตัวอย่างที่ 2 “เราต้องรักษาสีทธิที่นักศึกษาควรจะมี รวมถึงการเพิ่มเติมสีทธิที่ควรจะได้”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาอีกคนหนึ่ง ที่ให้คำสัญญาไม่ได้โดยตรงว่าจะทำอะไร แต่จากมุมมองหน้าที่ของผู้แทนนักศึกษา เมื่อมีโอกาสเข้า ทำงานที่สถานักศึกษา ผู้สมัครจะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้แทนนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีสีทธิที่ควรจะมี ถ้อยคำนี้ไม่ได้ปรากฏคำว่า “สัญญา” แต่ยังสามารถตีความเจตนาของผู้สมัคร ได้อย่างชัดเจน เป็นการใช้วจนกรรมสัญญาแบบอ้อม

ตัวอย่างที่ 3 “ผลักดันการมีส่วนร่วมของนักศึกษาให้มากในกิจกรรม ไม่ว่าจะกิจกรรม ความรู้หรือกิจกรรมกระชับความสัมพันธ์”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาอีกคนหนึ่ง ที่ให้คำสัญญาว่า เมื่อเข้ามาเป็นผู้แทนนักศึกษา ผู้สมัครจะพยายามให้นักศึกษามีส่วนรวม

ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ได้ใช้คำว่า สัญญา แต่สามารถตีความว่าเป็นคำสัญญาจะทำอะไรต่อผู้รับสารในอนาคต

ตัวอย่างที่ 4 “เมื่อเราเป็นสภานักศึกษา กระบอกเสียงของเราก็จะใหญ่ขึ้น เมื่อมีช่องทางใดที่นักศึกษาไม่สามารถไปถึงได้ เราจะเป็นมือต่อไปและให้เค้า”

ถ้อยคำตัวอย่างข้างต้นจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาที่ให้คำสัญญาว่า เมื่อเข้ามาเป็นผู้แทนนักศึกษา เขาจะเป็นมือของนักศึกษาเพื่อเข้าถึงสิ่งที่นักศึกษาทำไม่ได้ ค้นหาผลประโยชน์ต่อนักศึกษาทุกคนในอนาคต

1.2 วัจนกรรมการเสนอตัว เป็นถ้อยคำที่แสดงบุคลิกภาพของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวเองมีความสามารถหรือคุณสมบัติเป็นผู้แทนนักศึกษา ให้ผลประโยชน์ต่อผู้รับสาร

ตัวอย่างที่ 1 “ผู้แทนที่ดี ต้องเห็นความคิดเห็นของทุกคน แต่ละคนก็จะมีความคิดเห็นหลากหลาย ต้องเป็นกลางที่สุด เอาผลประโยชน์ของเขาเป็นที่ตั้ง ต้องแก้ไขปัญหาให้ตรงสุด”

จากตัวอย่างเป็นการใช้ถ้อยคำบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาที่พูดถึงผู้แทนนักศึกษาที่ดีเป็นอย่างไร เพื่อบอกผู้รับสารว่าตัวเองก็เป็นคนแบบนี้ เป็นคนกลางที่สุด รับฟังความคิดเห็นหลากหลาย มีความสามารถค้นหาประโยชน์แก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัย

ตัวอย่างที่ 2 “เรามาเพื่อพัฒนา และจะไม่ปิดกั้นคำวิพากษ์วิจารณ์”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาอีกคนหนึ่ง ที่บอกว่าจะไม่ปิดกั้นคำวิพากษ์วิจารณ์ หมายถึงตัวเองเป็นคนที่ยอมรับความผิดของตัวเอง หรือคำวิพากษ์วิจารณ์จากคนอื่น และเป้าหมายของเขาก็คือเพื่อการพัฒนาของสภานักศึกษา

2. วัจนกรรมบรรยายเหตุการณ์ (representatives) เป็นถ้อยคำที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษามีจุดมุ่งหมายบรรยายหรือบอกเล่าข้อมูลแท้จริงต่าง ๆ กับผู้รับสารที่ยังไม่ทราบและ

เข้าใจถึงประโยชน์ที่ผู้รับสารจะได้รับ ในการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวัจนกรรม บรรยายเหตุการณ์ 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมการบรรยาย

วัจนกรรมการบรรยาย เป็นถ้อยคำที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาแสดงเจตนา บรรยายเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไม ต้องมีนโยบายแบบนั้นที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาเสนอมา

ตัวอย่างที่ 1 “มหาวิทยาลัยเรากำลังเข้าสู่ *Active Learning* คือ การเรียนที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากขึ้น และเน้นการแลกเปลี่ยน อย่างการทำงานกลุ่ม ซึ่งนักศึกษายังไม่เข้าถึงพื้นที่ที่อำนวยความสะดวกขึ้น การผลักดันพื้นที่ *Co-Working* จึงสำคัญและเราอยากเข้ามาพัฒนา”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาคนหนึ่ง ที่พูดถึง สภาพ *active learning* ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นอย่างไร และยังมีปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ *co-working* ดังนั้นทำให้ผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาคนนี้เสนอว่าอยากเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ประเด็นนี้

ตัวอย่างที่ 2 “การพัฒนาทักษะในห้องเรียนเป็นสิ่งที่นักศึกษาควรได้รับอยู่แล้ว... การทำงานเริ่มเปลี่ยนเป็น *Active Learning* แล้ว การเพิ่ม *Soft Skill* ที่จำเป็น ก็สำคัญต่อนักศึกษาเช่นกัน”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาคนหนึ่ง ที่พูดถึงสภาพ *active learning* ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นอย่างไรเช่นกัน และสิ่งที่ต้องเปลี่ยนคือ *soft skill*

3) วัจนกรรมแสดงอารมณ์ความรู้สึก (*expressives*) เป็นถ้อยคำที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาบ่งบอกอารมณ์และความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนมุมมองของผู้รับสารที่มีต่อผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาหรือสิ่งที่อยู่รอบข้าง ในการศึกษาพบว่าวัจนกรรมการเตือน ปรากฏในวัจนกรรมที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก

วัจนกรรมการเตือน เป็นถ้อยคำที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสถานักศึกษาแสดงเจตนากล่าวให้ผู้รับสารทราบว่า การเข้าร่วมลงคะแนนผู้แทนนักศึกษามีความสำคัญอย่างไร มีความเกี่ยวข้องกับ การเมืองอย่างไร มีผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับอย่างไร

ตัวอย่างที่ 1 “การเมืองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเรา มันเป็นเรื่องที่ต้องตระหนักถึง...”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาที่แจ้งเตือนต่อผู้รับสารว่าการเข้าร่วมการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษาถือเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตเรา ผู้สมัครใช้วัจนกรรมเตือนเพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารตระหนักถึงสิทธิและบทบาททางการเมืองของตน

ตัวอย่างที่ 2 “การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน ไม่เพียงแต่นักศึกษา หรือการเป็นสภา หรือไม่เราก็มีเสียงของเราในการขับเคลื่อนการเมือง”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาอีกคนหนึ่ง ที่เตือนผู้รับสารว่าการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับทุกคน ผู้รับสารต้องตระหนักถึงประเด็นนี้เพื่อรักษาสิทธิหรือผลประโยชน์ของตัวเอง

4. วัจนกรรมกำหนดให้ทำ (directives) เป็นถ้อยคำที่แสดงถึงความพยายามของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาที่ต้องการให้ผู้รับสารกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มวัจนกรรมกำหนดให้ทำ 1 วัจนกรรม คือ วัจนกรรมเชิญชวน

วัจนกรรมเชิญชวน เป็นถ้อยคำที่ผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาแสดงเจตนาชักชวนให้ผู้รับสารกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกับผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาเพื่อสิทธิหรือผลประโยชน์ของตัวเอง

ตัวอย่างที่ 1 “อยากชวนเชิญคน. ออกมาพูดเรียกร้องสิทธิให้มากขึ้น”

เป็นถ้อยคำจากโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงของผู้ที่สมัครสมาชิกสภานักศึกษาที่ชักชวนให้ผู้รับสารออกมาขอร้องสิทธิของตัวเองมากขึ้น จะได้ทำให้สภานักศึกษารู้ว่าจะทำอะไรบ้างเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของผู้รับสาร

จากลักษณะการใช้วัจนกรรมบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2566 พบว่าผู้สมัครส่วนใหญ่เลือกใช้วัจนกรรมอ้อมเป็นหลัก กล่าวคือ มักหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำตรงไปตรงมาที่สามารถจำแนกประเภทวัจนกรรมได้อย่าง

ชัดเจน แต่ต้องอาศัยการตีความเชิงบริบทและการอ้างอิงตามกรอบนิยามของแต่ละประเภทวัจนกรรมอย่างละเอียด ผลการศึกษานี้สะท้อนแนวโน้มทางภาษาของเยาวชนยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบระมัดระวัง อ้อมค้อม และแฝงนัย พร้อมทั้งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสื่อหาเสียงที่สอดคล้องกับค่านิยมและรูปแบบการสื่อสารของนักศึกษาในปัจจุบัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ประเภทของวัจนกรรมในถ้อยคำทั้งหมด 38 ชิ้นบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2566 โดยใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมและเงื่อนไขวัจนกรรมของ John R. Searle (1969) พบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอิงอร (2554) ที่พบวัจนกรรมการสัญญาในบริบทการหาเสียงเป็นกลวิธีหลัก แต่แตกต่างกันที่บริบทของนักศึกษาเน้นการแสดงออกทางอารมณ์มากขึ้น อาจเป็นเพราะนักศึกษามหาวิทยาลัยรุ่นใหม่มองว่าการขอร้องไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการดึงดูดคะแนนเสียงในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม วัจนกรรมเชิญชวนยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่องในหลายถ้อยคำแสดงถึงธรรมเนียมการหาเสียงที่เน้นการจูงใจผู้รับสารให้เกิดความคล้อยตาม นอกจากนี้ วัจนกรรมแสดงอารมณ์ในลักษณะการเตือนมีบทบาทสำคัญบนโปสเตอร์หาเสียง ซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและข้อจำกัดของสิทธิที่นักศึกษาควรได้รับ วัจนกรรมการเตือนดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือสร้างความตระหนักแก่ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังสะท้อนอุดมการณ์ของผู้สมัครที่เน้นความสำคัญของการเมืองในชีวิตประจำวันของนักศึกษา นอกจากนี้การปรากฏของวัจนกรรมอ้อม (indirect speech acts) ในถ้อยคำบางกลุ่ม ผู้สมัครไม่ได้ใช้ถ้อยคำแบบตรงไปตรงมา แต่เลือกใช้ภาษาที่แฝงนัยหรือการใช้การตั้งคำถามเชิงวาทกรรม การเปรียบเทียบ หรือการเสนอข้อเท็จจริงในลักษณะที่แฝงเจตนาเชิญชวนหรือกระตุ้นให้ตัดสินใจเลือกผู้สมัคร วัจนกรรมอ้อมเหล่านี้ อาจสะท้อนค่านิยมของเยาวชนในยุคดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับการเคารพเสรีภาพทางความคิด ไม่ใช่การขึ้นนำอย่างเด็ดขาดโดยผู้พูด ทั้งยังแสดงถึงความระมัดระวังในการแสดงออกทางการเมืองซึ่งอาจมีผลกระทบในเชิงภาพลักษณ์หรือการถูกวิพากษ์ในพื้นที่สาธารณะ การเลือกใช้วัจนกรรมอ้อมจึงเป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความนุ่มนวล และการเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านมีอิสระในการตัดสินใจ ดังนั้นการใช้วัจนกรรมอ้อมอาจเป็นกลยุทธ์เพื่อรักษาภาพลักษณ์ให้เหมาะสมกับบริบทของการหาเสียงในหมู่นักศึกษา และยังคงแสดงถึงความรู้สึกไม่ไว้วางใจอย่างแฝงเร้นต่อระบบการเมืองหรือโครงสร้างอำนาจที่กดทับอยู่เบื้องหลัง

ในขณะเดียวกัน วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด เช่น การเสนอตัวและการให้คำมั่นสัญญา ยังคงเป็นกลวิธีสำคัญที่ผู้สมัครเลือกใช้ ซึ่งสะท้อนถึงธรรมเนียมปฏิบัติที่ยังคงอยู่ในกระบวนการหาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครจำเป็นต้องสร้างพันธะสัญญาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความสามารถและความตั้งใจของตนต่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ที่น่าสังเกตคือผลการวิจัยไม่พบวัจนกรรมประกาศ ซึ่งสอดคล้องกับการหาเสียงในบริบทอื่น อาจกล่าวได้ว่า วัจนกรรมประกาศคือถ้อยคำที่ผู้พูดประกาศออกมาเพื่อกระทำการบางสิ่งบางอย่าง อันมีผลทำให้สภาพสิ่งของ บุคคล หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปทันที มักใช้ในบริบทที่เป็นทางการสูง การใช้วัจนกรรมประกาศในบริบทการหาเสียงเลือกตั้งอาจไม่เหมาะสมและไม่ได้ผลในการสร้างคะแนนเสียง ไม่ว่าจะการหาเสียงเลือกตั้งระดับชาติหรือภายในสถาบันอุดมศึกษา

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มการใช้ภาษาในการหาเสียงของกลุ่มวัยรุ่น โดยเน้นความสำคัญของการแสดงอารมณ์ ความจริงใจ และการเชิญชวนที่เปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้พิจารณาตัดสินใจอย่างอิสระ ตลอดจนการใช้วัจนกรรมอ้อมยังเป็นสัญญาณของความตื่นตัวทางการเมืองที่อยู่ภายใต้บริบทของการระงับภัยหรือการพยายามรักษาสมดุลระหว่างการวิพากษ์และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ สิ่งนี้สะท้อนถึงพฤติกรรมและค่านิยมของคนรุ่นใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม การมีส่วนร่วม และการเคารพในเสรีภาพทางความคิดมากกว่าการปฏิบัติตามคำขึ้นานอย่างเคร่งครัด ดังนั้นงานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่ทำให้เข้าใจรูปแบบการใช้ภาษาในการหาเสียงของนักศึกษา แต่ยังเป็นตัวชี้วัดถึงความเปลี่ยนแปลงในมิติทางสังคมและการเมืองของกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบัน ซึ่งสามารถนำไปพัฒนากลยุทธ์ในการสื่อสารที่เหมาะสมในบริบทของการหาเสียงในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดด้านพื้นที่การศึกษา เนื่องจากเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยเพียงแห่งเดียว ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนรูปแบบการใช้ภาษาของนักศึกษาทั่วประเทศได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นหากมีการนำผลไปประยุกต์ใช้ในวงกว้างควรพิจารณาข้อจำกัดนี้ประกอบ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยบูรณาการแนวคิดจากศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐศาสตร์ วาทกรรมการเมือง จิตวิทยาการสื่อสาร หรือการสื่อสารมวลชน เพื่อให้เข้าใจมิติทางสังคมและเจตนาทางการเมืองของผู้สมัครได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ควรขยายขอบเขตการเก็บข้อมูลไปยังมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของกลยุทธ์ทางภาษาในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น อันจะช่วยให้เข้าใจภาพรวมของการใช้ภาษาทางการเมืองในหมู่นักศึกษาไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชญานิน บุญส่งศักดิ์, ชนิษฐา ใจโมน, บุญเหลือ ใจโมน และ สุชาดา เจียพงษ์. (2566). กลวิธีการใช้ภาษาไทยในการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาไทย: การศึกษาตามแนววจนปฏิบัติศาสตร์. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(4), 475–489.
- บุญโชค เขียวมา. (2550). *การศึกษาวจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครฯ ปี 2547*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาภาษาศาสตร์การศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2552). *วจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท.
- เสถียร เขยประทับ. (2551). *การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิงอร พึ่งจะงาม. (2554). *การใช้วจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนโปสเตอร์โฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2544*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- Austin, J. L. (1975). *How to do things with words*. Oxford: Oxford University Press.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of Marketing* (17th ed.). Minnesota: The University of Minnesota Libraries Publishing.
- Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- _____. (1975). A taxonomy of illocutionary acts. In *Language, mind and knowledge* (K. Gunderson, Ed.) (Vol. 7, pp. 344–369). Minnesota: University of Minnesota Press.
- _____. (1979). *Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.

บทความวิชาการ (Academic Article)

แก่นบแม่ยาย : คุณค่าของเพลงพื้นบ้านกับการนำเสนอเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์
จากผลงานของ ป.ปากควาย

Kae Bon Mae Yai: Cultural Value and Creative Expression

in Thai Folk Song by Por Pak Khwai

ศรวุธ สุดงูเหลือม^{1*}

Sarawut Sudnguluum^{1*}

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เพลงแก่นบแม่ยายใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ป.ปากควาย ผู้สร้างสรรค์เพลงแก่นบแม่ยาย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายในบทเพลงแก่นบแม่ยาย และ 3) บทบาทของเพลงแก่นบแม่ยายในฐานะเครื่องมือระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ในสังคม ผลการศึกษาพบว่าบทเพลงแก่นบแม่ยายเป็นผลงานสร้างสรรค์ ของ ป.ปากควาย หรือนายมณฑล อโหสิ เป็นการสร้างสรรค์เพลงด้วยการดัดแปลงมาจากเพลงจำใจจาก มุ่งนำเสนอภาพความสัมพันธ์อันตึงเครียดระหว่างลูกเขยกับแม่ยายสะท้อนบทบาทของเพลงในฐานะเครื่องมือระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ในสังคม แสดงให้เห็นคุณค่าและปฏิภาณกวีของ ป.ปากควาย

คำสำคัญ: แก่นบแม่ยาย คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน การนำเสนอเนื้อหาอย่างสร้างสรรค์

Abstract

This article explores three key aspects of the folk song Kaebon Mae Yai: (1) the role of Por Pak Khwai (Mr. Monthon Ahosi) as its creator; (2) the depiction of the son-in-law and mother-in-law relationship within the song; and (3) the song's function as a cultural medium for expressing underlying sexual tension and subtly challenging established social norms. The study argues that Kaebon Mae Yai,

¹ นักวิชาการอิสระและนักแสดงเพลงพื้นบ้านภาคกลางจังหวัดพิษณุโลก

Independent scholar and central thai folk song of Phitsanulok province

*Corresponding author; email: manunsree55@gmail.com

(Received: 23 April 2025; Revised: 29 October 2025; Accepted: 29 November 2025)

adapted from the original song Jam Jai Jak, serves not only as a humorous and artistic performance but also as a reflection of the improvisational skill and cultural commentary of its composer. Through lyrical analysis and contextual interpretation, the song is shown to contribute to the evolving discourse on family roles and personal expression in Thai folk music.

Keywords: Kaebon Mae Yai, Thai Folk Song Por Pak Khwai,
Cultural Expression Social Norms

บทนำ

เพลง แก่บนแม่ยาย

(ประพันธ์โดยนายมณฑล อโหสิ หรือ ป.ปากควาย)

สุดระกำข้า้ตรมระทมอุรา	นิทานเล่ามาฟังเถาะหนาคุณนาย
นานแล้วเหวี่ยงเรื่องลูกเขยกับแม่ยาย	ลูกเขยเลี้ยงควายเลี้ยงกันมากมายฝูงควายมากมี
คำคืนหนึ่งฝูงโจรหลายคนมากมาย	ขโมยต้อนควายลูกเขยไปทันที
แจ้จั้นมาลูกเขยหาควายไม่มี	ลูกเขยโศกก็แม่ยายใจดีก็พลอยเสียใจ
แม่ยายเปรยลูกเอยลูกเขยอย่าเศร้า	ตามควายของเราขโมยมันเอาควายไป
หมดเรี่ยวแรงไม่พบแหล่งของโจรไพร	ลูกเขยเสียใจก็เดินร้องไห้หาควายไม่มี
กลับมาบ้านบนบานขอให้ฉันทได้ควาย	จะล่อแม่ยายเพื่อถวายเป็นเจ้าที่
สมตั้งใจเขยได้ควายคืนทันที	ลูกเขยยินดีฝูงควายมากมีได้คืนกลับมา
เสื่อกบนบานเอาเคล็ดว่าจะ ี๊ตแม่ยาย	ลูกเขยวุ่นวายจะทำอะไรดีหว่า
ไม่ได้แก่บนลูกเขยต้องทนทรมาน	ตัดใจปรึกษาขอความเมตตาผู้เป็นแม่ยาย
แม่ยายฟังร้องโหว่า “ปิดโถ่ลูกเขย”	แม้อยังไม่เคยไ้ลูกเขยฉิบหาย
ลูกเขยร้องนั้นลูกต้องถึงที่ตาย	กราบลาแม่ยายเขยคงต้องตายถ้าไม่ได้แก่บน
ฝ่ายแม่ยายตื่นตันสงสารลูกเขย	ร้องว่าลูกเอยให้ลูกเขยเตรียมตน
แม่จะนอนเฉยให้ลูกเขยแก่บน	แม่ยายยอมตนเขยเลยแก่บนเสียจนอย่างดี
เขยแม่ยายสองคนแก่บนผ่านไป	แม่ยายติดใจลูกเขยบนไปที่ที่
สะกิดลูกเขยว่า “ลูกเอยนึกดีดี	แก่บนอีกสิ สามที่สี่ที่เจ้าที่ขอบใจ”

ต้นฉบับ “แก๊บนแม่ยาย” ผลงานจากปลายปากกา
ของตลก นาย ป.ปากควาย (เฉลาโฟโต้ เมืองเหลือ,
2565)

บทประพันธ์ข้างต้นคือเนื้อเพลง “แก๊บนแม่ยาย” งานสร้างสรรค์ของนายมณฑล อโหสิ หรือในฉายาวงการลิเกว่า “ป.ปากควาย” เกิดเป็นกระแสนิยม (viral) บนสื่อสังคมออนไลน์ ในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2567 เนื่องจากในงานประเพณีแข่งเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานฯ จังหวัดนครสวรรค์ มีนักการเมืองท้องถิ่นท่านหนึ่งได้ต่อว่าทีมนักพากย์เรือเรื่องความไม่เหมาะสม ในการนำเพลง “แก๊บนแม่ยาย” มาร้องเล่นระหว่างที่กำลังพากย์เรือ (เดลินิวส์ออนไลน์, 2567) เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดกระแสส่วนใหญ่ในสื่อสังคมออนไลน์ให้ความสนใจและชื่นชอบการร้อง เล่นเพลง “แก๊บนแม่ยาย” เป็นอย่างยิ่งในฐานะบทเพลงที่สื่อสารความตลกขบขันต่อผู้ชม

ป.ปากควาย หรือนายมณฑล อโหสิ เป็นศิลปินลิเกตัวตลกในคณะหยาดนภาดาวรุ่ง จังหวัดพิจิตร เกิดและเติบโตที่อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร สืบเชื้อสายศิลปินจากบิดาคือ นายอภิรักษ์ อโหสิ ซึ่งเป็นศิลปินลิเกฉายา “ขุน ปากครก” (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554) ป.ปากควายเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานเพลงแก๊บนแม่ยายขึ้น และขับร้องเพลงนี้เพื่อสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม เป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับ นับถือจากศิลปินในวงการตลกมากมาย สังเกตได้จากในช่วงที่มีข่าวว่า ป.ปากควายถึงแก่กรรม นำโย่ง เชิญยิ้ม หรือ นายพิเชษฐ์ เอี่ยมชาวนา ศิลปินในรุ่นใหญ่ในวงการตลกได้เขียนข้อความผ่านสื่อเฟซบุ๊กส่วนตัว ความว่า “อาลัย ป.ปากควาย ตลกลิเกคนเก่ง แต่งเพลงดี ขอให้พี่ไปสู่ภพภูมิที่ดีนะครับ ขอแสดงความเสียใจกับครอบครัวของ ป.ปากควายด้วยนะครับ” (มติชนออนไลน์, 2565) ปัจจุบันแม้ ป.ปากควาย ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว แต่ผลงานเพลงแก๊บนแม่ยายก็ยังถูกนำเสนอและนักร้องต่าง ๆ นำมาขับร้อง เล่นกันโอกาสต่าง ๆ อยู่เสมอ

เนื้อหาของเพลงแก๊บนแม่ยายกล่าวถึงตัวละคร 2 คน ได้แก่ ลูกเขยและแม่ยายในสังคมเกษตรกรรม ฝ่ายตัวละครลูกเขยมีฐานะค่อนข้างร่ำรวย สังเกตได้จากเนื้อเพลงว่า “ลูกเขยเลี้ยงควายเลี้ยงกันมากมายฝูงควายมากมี” และฝ่ายตัวละครแม่ยายที่ใจดี มีความเห็นอกเห็นใจลูกเขย จากนั้นจุดวิกฤตของเรื่องกล่าวถึงตอนที่ลูกเขยจำเป็นต้องแก้บนต่อเจ้าที่ด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับแม่ยาย เนื่องจากลูกเขยได้ฝูงควายกลับคืนมา จากนั้นจบเรื่องแบบหักมุมด้วยการสอดแทรกอารมณ์ขัน คือการเล่าถึงแม่ยายซึ่งมีที่ทำแต่แรกเหมือนต้องการปฏิเสธ แต่กลับจำยอมตกลงที่จะ

แก่นและเกิดติดใจการมีเพศสัมพันธ์ครั้งนั้นโดยสังเกตจากความว่า “แม่ยายติดใจลูกเขยบนไปที่”

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในเนื้อเพลง “แก่นบนแม่ยาย” ต่อไปอีกจะพบว่าเนื้อหาของเพลงดังกล่าวนอกจากจะสร้างความขบขันด้วยการกล่าวถึงเรื่องทางเพศแล้ว ยังสามารถวิเคราะห์ในเชิงหน้าที่ของเพลงที่ส่งผลและเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคน ครอบครัว และชุมชนได้อีกด้วย บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์เพลง “แก่นบนแม่ยาย” ใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ป.ปากควาย ผู้สร้างสรรค์เพลงแก่นบนแม่ยาย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายในบทเพลงแก่นบนแม่ยาย และ 3) บทบาทของเพลงแก่นบนแม่ยายในฐานะเครื่องมือระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ในสังคม

เนื้อเรื่อง

บทเพลงแก่นบนแม่ยายมีความเกี่ยวข้องกับคน ครอบครัว และชุมชน ยิ่งไปกว่านั้นเพลงดังกล่าวยังสะท้อนคุณค่าทั้งในด้านการใช้ภาษาและการสร้างสรรค์เนื้อหาอย่างมีศิลปะจากการสร้างสรรค์ของ ป.ปากควาย บทความนี้มุ่งนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเพลงแก่นบนแม่ยาย ใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ป.ปากควาย ผู้สร้างสรรค์เพลงแก่นบนแม่ยาย

ป.ปากควาย หรือนายมณฑล อโหสิ ผู้สร้างสรรค์ผลงานเพลง “แก่นบนแม่ยาย” เกิดเมื่อวันพุธ (ไม่ปรากฏวันที่) เดือนกันยายน พ.ศ. 2498 มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลจิวราย อำเภอดะพานหิน จังหวัดพิจิตร เป็นนักแสดงตลกลิเกคณะ ป.ปากควาย หรือคณะหยาดนภาดาวรุ่ง (กระทรวงวัฒนธรรม, 2554) ได้รับฉายาว่าเป็น “ราชาดาวตลกลิเกเพลงแปลงแห่งเมืองพิจิตร” ในรายการตามติดชีวิตตลก (Nui Chernyim, 2562) ของนายชูเกียรติ เอี่ยมสุข หรือน้อย เชิญยิ้ม จากการสัมภาษณ์ในรายการดังกล่าวทำให้ทราบถึงความสามารถในด้านการใช้ปฏิภาณในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงแปลงต่าง ๆ ของ ป.ปากควาย เช่น เพลงตั้งนะโมมันโก้งจริง ๆ ที่ดัดแปลงจากเพลงสาวบางโพธิ์ เพลงหม้อแม่ครัว ที่ดัดแปลงจากเพลงเล็กเมียบอมา เป็นต้น

ป.ปากควาย หรือนายมณฑล อโหสิ ยังเป็นศิลปินที่ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติศิลปินท้องถิ่น 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง “รางวัลศรีสุวรรณภิงคาร” สาขาดนตรีและศิลปะการแสดง จังหวัดพิจิตร จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 ณ อาคารอุทยานองค์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มหาวิทยาลัยนเรศวร นับเป็นศิลปินที่มีผลงานอันเป็นที่ประจักษ์และคงคุณค่าของการจรรโลงศิลปวัฒนธรรมต่อสังคม

ภาพ 1 นายมนทล โอโหสิ รับรางวัลเชิดชูเกียรติเกียรติ
ศิลปินท้องถิ่น 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
“รางวัลศรีสุวรรณภิงคาร” สาขาดนตรีและศิลปะการแสดง จังหวัดพิจิตร
จากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ที่มา: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Faculty of Humanities NU (2565)

บทเพลงแก่นแม่ยายเป็นหนึ่งในผลงานสร้างสรรค์รูปแบบเพลงแปลงของ ป.ปากควาย เมื่อพิจารณาบทเพลงดังกล่าวจะพบว่าเป็นการดัดแปลงมาจากบทเพลง “จำใจจาก” ผลงานประพันธ์ของบุญสม อยุธยา หรือบุญสม มีสมวงษ์ หรือพร ภิรมย์ ที่มีทั้งทำนองเพลงและการขึ้นต้นเนื้อเพลงด้วยความว่า “สุตระกำข้า้ตรมระทมอร่า” เช่นเดียวกัน

ตัวอย่าง เนื้อเพลงจำใจจาก

สุตระกำข้า้ตรมระทมอร่า	หนีเมียจากมาด้วยระอาแม่ยาย
เราเป็นเขยถูกแม่ซังตั้งเป็นควาย	ออกลูกผู้ชายแสนอายยามอับอากัพยาจน
แม่ยายเราเข้าเฝ้าเฝ้าเฝ้าออกเอ๋ย	ข้า้ยังไม่เคยจะทำบุญสักหน
อบายมุขเข้าคลุกในดวงกมล	ไม่มีมิงคลเหลือทนเหลือทานผลาญเราหมดตัว
อกเราเอยแสนอายแม่ยายประจาน	ยุเมียให้พาลด่าประจานญาติฟัว
ลูกสาวเฉยกลับคิดเลยว่าไม่กลัว	กลับด่าทูนหัวรักฟัวทนอยู่ฟัวรู้จิตใจ

ไอ้แม่ยายสากลเขยจนไม่ดี	รักเขยมั่งมีประเพณีอะไร
โลกปนหลงไม่คิดปลงยามสิ้นใจ	ไม่ว่าใคร ๆ พันตายเมื่อไหร่จนหรือมั่งมี
ก่อนเป็นเขยคิดมีเมียแนบแอบกาย	คัดเลือกแม่ยายที่ไม่หมายภาษี
เราลูกเขยต้องหาแต่แม่ยายดี	แม่ยายผมนี้ชื่อลาภกันที่เขยจนจากลา
	จำใจจาก-พร ภิรมย์
	(แม่ไม้เพลงไทย Original, 2559)

ในด้านคำร้องของเพลงจำใจจากเป็นการใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนตลาด แต่ละวรรคมีจำนวนคำตั้งแต่ 9 – 14 คำ มีทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน มีเนื้อหากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่ยายกับลูกเขยในทางที่เป็นปฏิปักษ์กัน (เอื้ออมพร รักษาวงศ์, 2552, น. 74-75) กล่าวคือการกล่าวถึงแม่ยายที่มีพฤติกรรมชอบด่าทูลูกเขยเป็นประจำ ไม่นิยมเข้าวัดทำบุญ อีกทั้งยังแสดงความรังเกียจลูกเขยโดยมักมีผรุสวาทต่อลูกเขย ยุยงปลุกปั่นให้ลูกสาวของตนเกลียดชังลูกเขยและเกลียดชังครอบครัวของลูกเขย จุดจบของเรื่องคือฝ่ายลูกเขยจำใจต้องแยกครอบครัวกันกับภรรยา ส่วนเนื้อหาของเพลงแก่นแม่ยายที่ ป.ปากควายสร้างสรรค์ขึ้นเป็นการกล่าวถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกเขยกับแม่ยาย

ความคิดสร้างสรรค์และปฏิภาณกวีดังกล่าวของ ป.ปากควาย นับเป็นการสร้างสรรค์เพลงแปลงด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องเพศเชิงสองแง่สองง่าม มีการใช้ถ้อยคำด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายตรงไปตรงมา สามารถสื่อสารความสนุกสนานขึ้นไปยังผู้ชมได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย มีความสามารถในการเลือกเพลงต้นแบบซึ่งเป็นเพลงที่มีจังหวะทำนองหรือแม้กระทั่งจำนวนคำที่สอดคล้องเหมาะสมมานำเสนอ เนื่องจากเพลงจำใจจากเป็นเพลงที่นิยมอย่างมากตั้งแต่ช่วงแรกที่พร ภิรมย์ สร้างสรรค์ขึ้น ต่อมาบทเพลงดังกล่าวยังถูกนักร้องชายที่มีชื่อเสียงนำมาขับร้องเผยแพร่ต่อ อาทิ สายัณห์ สัญญา ยอดรัก สลักใจ เป็นต้น ผลงานสร้างสรรค์ผ่านบทเพลงแปลงดังกล่าวจึงยังถูกนำมาใช้ในโอกาสต่าง ๆ อยู่มากมาย แม้ในบรรยากาศของการขับร้องโดยทีมงานพากย์เรือที่งานแข่งเรือยาวซึ่งเป็นกระแสนิยมและกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสื่อสังคมออนไลน์ จึงนับได้ว่าการสร้างสรรค์บทเพลงดังกล่าวเป็นคุณค่าของวรรณกรรมสร้างสรรค์ในรูปแบบบทเพลงแปลงที่สามารถสะท้อนใจผู้ฟังผู้ชมและส่งผลกระทบต่อสังคมได้อยู่น้อย

ภาพ 2 ป. ปากควายขับร้องบทเพลง “แก้งบนแม่ยาย” ในการแสดงลิเก
ที่มา: เฉลาโพไต้ เมืองเหลือ (2565)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายในบทเพลงแก้งบนแม่ยาย

เมื่อพิจารณาบริบทของสังคมไทยในอดีต สังคมไทยส่วนใหญ่แต่ละ “เรือน” หรือบ้านที่มีลูกสาวมักเป็นสังคมครอบครัวขยาย หากฝ่ายชายมีฐานะที่ร่ำรวยกว่าฝ่ายหญิงก็อาจจะมาอยู่กับฝ่ายชาย (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2558, น. 129) เมื่อฝ่ายชายแต่งงานกับฝ่ายหญิงแล้วฝ่ายชายหรือเจ้าบ่าวจำเป็นต้องไปอยู่ที่บ้านฝ่ายหญิงหรือฝ่ายเจ้าสาวเนื่องจากเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ดังกวีนิพนธ์ในภาคอีสานที่กล่าวว่า “เอาลูกเขยมาเลี้ยงพ่อเฒ่า ปานได้ข้าวมาใส่ไล่ใส่เสีย” หากฝ่ายหญิงไปอยู่บ้านฝ่ายชายจะกล่าวว่า “เอาลูกเฒ่ามาเลี้ยงปู่เลี้ยงย่า ปานเอาผีเอาหามาใส่เรือนใส่ขาน” (เสฐียรโกเศศ, 2515, น. 6) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสังคมไทยจะนิยมให้ฝ่ายชายแต่งงานแล้วเข้าไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ขณะเดียวกันหากฝ่ายหญิงเข้าไปอยู่บ้านของฝ่ายชายแล้ว ก็มักจะเกิดปัญหาตามมา หรือหากพิจารณาในเชิงคุณโลบายของคนสมัยนั้นอาจเป็นเพราะต้องการแรงงานจากฝ่ายชายไว้ช่วยเหลือกิจการงานต่าง ๆ ของครอบครัวในสังคมเกษตรกรรมไทย สอดคล้องกับฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2558, น. 129) ที่กล่าวถึงความหมายของคำว่า “เขยอาสา” คือฝ่ายลูกเขยจะเป็นแรงงานสำคัญที่ช่วยงานพ่อแม่ของฝ่ายหญิงในบริบทของสังคมเกษตรกรรม

เมื่อพิจารณาเนื้อหาในบทเพลงแก้งบนแม่ยาย นอกจากจะพบนัยแฝงที่นอกเหนือจากการสื่อสารความสนุกขบขันแล้ว เนื้อหาของบทเพลงยังสื่อสารประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายในแง่ความสัมพันธ์เชิงบวกหรือความสัมพันธ์อันดี ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ที่ลูกเขยแสดงความเคารพต่อแม่ยาย ฝ่ายแม่ยายที่แสดงความรักความเมตตาต่อลูกเขยที่ถึงแม้ว่าจะผิดประเวณี

แต่ผู้ฟังก็ยังเข้าใจถึงเหตุผลของแม่ยายและลูกเขยว่าเป็นเช่นนั้นเพราะลูกเขยต้องการรักษา สัญญาจากการบนบานกับเจ้าที่ การนำเสนอลักษณะนี้จึงทำให้ภาพลักษณ์ของแม่ยายและลูกเขย ดูไม่เสียหายมากนัก

ความสัมพันธ์เชิงบวกนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ลูกเขยมีความขยันหมั่นเพียร ไม่เกียจคร้านการทำงาน ทำให้มีฐานะร่ำรวย อันสังเกตได้จากการที่ลูกเขยมีฝูงควายจำนวนมาก จึงทำให้เป็น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อครอบครัวของฝ่ายหญิง อันเป็นค่านิยมของคนในสังคมเกษตรกรรม ทั้งนี้เสฐียรโกเศศ (2515, น. 7) ยังกล่าวถึงสถานะลูกเขยในฐานะผู้ที่จะถูกยอมรับจากครอบครัว ฝ่ายหญิงว่าต้องเป็น “เขยอาสา” กล่าวคือฝ่ายชายไปอาสารับใช้อยู่ในบ้านฝ่ายหญิง หากผู้ใหญ่ ฝ่ายหญิงเห็นว่าลูกเขยเป็นคนดี มีท่วงทีและอัธยาศัยเป็นที่น่าพอใจ ผู้ใหญ่จากฝ่ายหญิงก็จะ ชื่นชอบลูกเขย

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาบทเพลง “จำใจจาก” ที่นับเป็นเพลงต้นแบบก่อนที่ ป.ปากควาย จะสร้างสรรค์เพลง “แก้บนแม่ยาย” ขึ้นภายหลัง จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยาย ในเพลงจำใจจากปรากฏภาพของลูกเขยที่มีความขัดแย้งกับแม่ยาย ดังเนื้อเพลงส่วนหนึ่งที่ว่า “โอ้แม่ยายสากลเขยจนไม่ดี รักเขยมั่งมีประเพณีอะไร ... แม่ยายผมนี้ขอลากันที่เขยจนจากลา” ความสัมพันธ์เชิงลบหรือการเป็นปฏิปักษ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายนี้สอดคล้องกับความคิดของ นาดตา อยู่คง (2542, น. 144 – 145) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายว่า แม่ยายหรือแม่ของฝ่ายหญิงส่วนใหญ่มักไม่ชอบหรือไม่ถูกกับลูกเขย เมื่อลูกเขยทำสิ่งใดก็ไม่ถูกใจ มักจะต่อว่าคำทอลูกเขยโดยไม่มีสาเหตุ แต่หากลูกเขยมีฐานะร่ำรวยก็มักจะเป็นที่นิยมจากพ่อตา และแม่ยายมากกว่าลูกเขยที่มีฐานะยากจน ดังนั้นปัจจัยสำคัญของความสัมพันธ์อันดีระหว่าง ลูกเขยกับแม่ยายในบทเพลงแก้บนแม่ยายน่าจะเป็นเรื่องฐานะที่ร่ำรวยของฝ่ายลูกเขย และหาก ลูกเขยมีฐานะยากจนก็มักจะเป็นปฏิปักษ์กับฝ่ายแม่ยายอย่างเนื้อหาในบทเพลงจำใจจาก

3. บทบาทของเพลงแก้บนแม่ยายในฐานะเครื่องมือระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ในสังคม

บทบาทสำคัญของนิทานพื้นบ้านสามารถแบ่งได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ การให้ความบันเทิง การระบายอารมณ์แก้บกดขี่ขังใจ การช่วยให้วัฒนธรรมมั่นคง การให้การศึกษา และการรักษา แบบแผนของสังคม (อรัญญา แสนสระ, 2561, น. 14) เมื่อพิจารณาบทเพลงแก้บนแม่ยายจะเห็น ได้ว่าเนื้อหาของเพลงมีลักษณะเด่นที่นับเป็นบทบาทของวรรณกรรมมุขปาฐะในฐานะเครื่องมือ ระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ของสังคม ทั้งนี้ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2525, น. 74–75) ยังได้กล่าวถึงกฎระเบียบของสังคมว่าสิ่งนี้สร้างความกดดันให้กับคนในสังคม จึงมัก

ผู้เขียนบทความตั้งข้อสังเกตประการหนึ่งว่าเนื้อหาของบทเพลงแก่นบนแม่ยายมีเนื้อหาใกล้เคียงกับเนื้อหาในวรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน เรื่อง “แม่เฒ่ากับลูกเขย” ดังที่อรัญญา แสนสระ (2561, น. 108) ได้นำเสนอนิทานท้องถิ่นอีสาน เรื่องที่ 99 “แม่เฒ่ากับลูกเขย” ไว้ในส่วนหนึ่งของงานวิจัยซึ่งเนื้อหาของนิทานดังกล่าว กล่าวถึงควายที่บ้านแม่ยายหาย ลูกเขยจึงไปบนฝันว่า ถ้าหาควายพบจะแก่นบนด้วยการนอนกับแม่ยาย สิ่งนี้อาจจะเป็นเพราะเหตุแห่งความบังเอิญหรืออาจเป็นอิทธิพลของวรรณกรรมก็นับเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาต่อไป

บทเพลงแก่นบนแม่ยายสะท้อนภาพความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกเขยกับแม่ยายในสังคมเกษตรกรรม สาเหตุอาจมาจากการที่ลูกเขยมีคุณลักษณะอันเป็นที่พึงพอใจสำหรับแม่ยาย คือ เป็นลูกเขยที่ขยันทำงานจนมีฐานะร่ำรวย มีฝูงควายจำนวนมาก ตรงกันข้ามกับเนื้อหาจากเพลงต้นแบบอย่างเพลงจำใจจากที่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างลูกเขยกับแม่ยาย สาเหตุอันเนื่องมาจากแม่ยายที่รังเกียจลูกเขยที่มีฐานะยากจนและด้อยต่ำ บทเพลงที่มีเนื้อหาแนวเดียวกับบทเพลงจำใจจากยังปรากฏอยู่ไม่น้อยในสังคมไทย ตัวอย่างเช่น เพลงสืบทอดที่ข้าแท้ ที่กล่าวถึงพ่อตาและแม่ยายผู้รังเกียจลูกเขยที่มีฐานะด้อยต่ำและจบเรื่องด้วยการที่ลูกเขยต้องเลิกกราบภรรยา เป็นต้น ความขัดแย้งระหว่างแม่ยายกับลูกเขยยังเป็นความขัดแย้งส่วนใหญ่ที่นิยมเกิดได้กับสังคมครอบครัวขยายถึงแม้จะไม่มีสาเหตุแห่งความขัดแย้งก็ตาม

บทเพลงแก่นบนแม่ยายนอกจากจะมีเนื้อหาสร้างความขบขันแล้ว บทเพลงดังกล่าวยังมีบทบาทในฐานะเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะต่อรองอำนาจในสังคม เป็นเครื่องมือระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ในสังคม เนื่องจากสังคมครอบครัวเกษตรกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวขยายที่ฝ่ายลูกเขยต้องเข้ามาเป็นแรงงานให้แก่บ้านของพ่อตาและแม่ยาย ลูกเขยจำเป็นต้องขยันทำงาน หรือไม่ก็ต้องมีฐานะร่ำรวย หากไม่เป็นไปตามลักษณะที่พ่อตาและแม่ยายพึงประสงค์ก็จะได้รับแรงกดดัน ดังนั้นบทเพลงแก่นบนแม่ยายจึงมีฐานะเป็นเครื่องมือช่วยระบายความกดดันจากการถูกกฎระเบียบ จารีต ประเพณีของสังคมที่กดทับลูกเขยผู้มีหรืออาจมีประสบการณ์ร่วม อีกทั้งเป็นการแสดงออกของจิตสำนึกซึ่งตามปกติไม่สามารถกระทำได้ กล่าวคือ การที่ลูกเขยจะมีเพศสัมพันธ์กับแม่ยาย

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันยังปรากฏบทเพลงอื่นที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายในฐานะวรรณกรรมมุขปาฐะที่ช่วยระบายความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ทางสังคมลักษณะคล้ายคลึงกับบทเพลงแก่นบนแม่ยาย ตัวอย่างเช่น เพลงชาละวันของบุญสม อยุธยา (พรภิรมย์) ที่ท่อนหนึ่งของเพลงกล่าวว่า “ข้าพ่อตาให้ตาย แล้วเอาแม่ยายทำเมีย” เพลงอยากรักแม่ยายงานประพันธ์ของจรินทร์ เกตุแดง (ฮ็อต โฟร์เอส) ที่ท่อนหนึ่งกล่าวว่า “แม่ยายใจดีควรมี

เมตตาลูกเขยนี้มารำพัน ขอเป็นแฟนแม่ไม่แคร์สังขารแม่จำสงสารลูกหน่อย” หรือแม่ในเพลงวัยรุ่น
ยุคนี้ที่ชื่อเพลง “จิบเธอไม่ได้ (ก็เลยจิบแม่เธอแทน)” ของ Trumsey ft. K-YU ซึ่งกล่าวถึง
ความสัมพันธ์ระหว่างชายที่จะไปขอคบหาหญิงแต่กลับถูกแม่ของฝ่ายหญิงกีดกัน จากนั้นจบเรื่อง
ด้วยการที่ฝ่ายชายกลับต้องการคบหากับแม่ของฝ่ายหญิงแทน ดังเนื้อเพลงที่ว่า

“จิบเธอไม่ได้แม่ไม่ยอมให้มีแฟนก็เลยจิบแม่เธอแทน
จิบเธอไม่ได้แม่เธอบอกว่าผม BAD เลยอยากได้แม่เป็นแฟน
จิบเธอไม่ได้แม่ไม่ยอมให้มีแฟนก็เลยจิบแม่เธอแทน
จิบเธอไม่ได้ (แม่งเฮ้ย!) เลยอยากได้แม่เป็นแฟน.. แทน”

(เพลงจิบเธอไม่ได้ (ก็เลยจิบแม่เธอแทน) ศิลปิน
Trumsey feat. K-YU (SANOOK, 2567)

จะเห็นได้ว่าแม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บทเพลงยังคงเป็นวรรณกรรม
มุขปาฐะอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งต่อสังคม บทเพลงแก่นแม่ยายยังคงหน้าที่ระบายน
ความกดดันทางเพศและการโต้ตอบกฎเกณฑ์ในสังคมแก่ฝ่ายชายที่เป็นเขย แม้บริบททางสังคม
ปัจจุบันที่เป็นสังคมเมืองซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมในอดีตก็ตาม ความขัดแย้ง
ระหว่างลูกเขยกับแม่ยายก็ยังคงอยู่ สังเกตได้จากในปัจจุบันที่ปรากฏเพลงที่ช่วยระบายนความกดดัน
ดังกล่าวขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ ในฐานะผู้ฟังจึงควรเปิดใจและปรับทัศนคติให้กว้างขวางเพื่อยอมรับ
แนวเพลงต่าง ๆ ด้วยหลักคิดทางวิชาการด้านคติชนวิทยา และอาจก่อให้เกิดประโยชน์ในแวดวง
วิชาการสาขาอื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม, ศูนย์ข้อมูลทางวัฒนธรรม. (2554). *ลิเก คณะคุณ ป.ปากควาย หรือคณะ
หยาดนภา ดาวรุ่ง*. สืบค้นจาก <http://www.m-culture.in.th/album/view/79468/>
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Faculty of Humanities NU. (2565). *คณะ
มนุษยศาสตร์ ได้จัดพิธีมอบรางวัลเชิดชูเกียรติศิลปินท้องถิ่น ๙ จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง
“รางวัลศรีสุวรรณหิงคาร”*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/HumanitiesNU>
คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2556). *ขุนช้างขุนแผน ฉบับวัดเกาะ*. กรุงเทพฯ: ซิลค์
เวอร์ม.

- ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2558). *ถกเถียงวัฒนธรรมในงานวิจัยภาคกลาง*. เชียงใหม่: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เฉลาโพโต้ เมืองเหลือ. (2565). *ต้นฉบับ “แก้บนแม่ยาย” ผลงานจากปลายปากกาของ ตลก ป.ปากควาย*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=29m7kB-YyYs>
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2567). *ดราม่าแข่งเรือยาว! นักการเมืองฉุนนักพากย์ จัดมา 2 วัน ไม่เอ่ยถึงชื่อตนสักคำ*. สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/news/4026132/>
- นาคยา อยู่คง. (2542). *การเปลี่ยนแปลงสภาพและบทบาทของลูกเขยในสังคมอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2525). *มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มติชนออนไลน์. (2565). *อาลัย “ป.ปากควาย” บรมครูโลก ตัวโจ๊กระดับตำนานเมืองพิจิตร*. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/entertainment/news_3735668
- แม่ไม้เพลงไทย Original. (2559). *จำใจจาก-พร ภิรมย์*. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=M0Vl_7x8UVc
- เสฐียรโกเศศ. (2515). *ประเพณีเรื่องการแต่งงานบ่าวสาวของไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ.
- อรัญญา แสนสระ. (2561). *นิทานพื้นบ้านกับการสืบสารภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ*. (ดุชนิพนธ์ปริญญาดุชนิพนธ์บัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- เอี่ยมพร รักชาวงศ์. (2552). *ศึกษาบทเพลงพร ภิรมย์*. (ปริญญาานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- Nui Chernyim. (2562). *ตามติดชีวิตตลก EP.9 | อาจารย์ป.ปากควาย โจ๊กโลกแห่งเมืองชาละวัน*. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=_4PF_-1kPyE
- SANOOK. (2567). *"จีบเธอไม่ได้ ก็เลยจีบแม่เธอแทน" ร้องได้ยัง? เพลงฮิตเนื้อหาชวนอึ้ง ยิ่งฟังยิ่งเพราะ*. สืบค้นจาก <https://www.sanook.com/music/2472781/>

บทความวิชาการ (Academic Article)

กลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อตอนข่าวของรายการ “โหนกระแส”

: การวิเคราะห์เชิงวาทกรรมในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย

linguistic strategies in episode titles of “Hone-Krasae”

: a discourse analysis of a thai television news

talk show in contemporary cultural context

บุษกร แก้วอำ^{1*}Butsakon Kaeo-am^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อตอนข่าวของรายการ “โหนกระแส” โดยใช้กรอบแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม วาทกรรมศึกษา และวัฒนธรรมศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือชื่อตอนข่าวจำนวน 60 ตอน ที่ออกอากาศระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568 ผลการวิเคราะห์พบว่า การตั้งชื่อตอนข่าวมิใช่ การสื่อสารข้อมูลอย่างเป็นกลาง หากแต่เป็นการสร้างวาทกรรมเชิงอำนาจผ่านกลวิธีทางภาษา 3 ประการ ได้แก่ 1) การใช้วาทกรรมตราฆ่าเพื่อกระตุ้นอารมณ์ เช่น การใช้ถ้อยคำรุนแรง คำอุทาน หรือการกล่าวเกินจริง 2) การวางคู่ตรงข้ามเพื่อชี้นำการตัดสินทางศีลธรรม เช่น เหี้ยอ - ผู้กระทำ ดี - เลว หรือคนธรรมดา - ผู้มีอำนาจ และ 3) การผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางสังคม ผ่านภาพแทนที่คุ้นเคย เช่น แม่ผู้เสียสละ พลเมืองดี หรือหญิงใสชื่อ ข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นว่า ภาษาในสื่อมิได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความจริงเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบความคิดของผู้ชม การศึกษานี้จึงมีคุณูปการต่อการวิพากษ์บทบาทของภาษาในพื้นที่สื่อ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาที่ตระหนักรู้เท่าทันสื่อในระดับการศึกษาและสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: วาทกรรม กลวิธีทางภาษา โหนกระแส การตั้งชื่อ วัฒนธรรมร่วมสมัย

¹ นักวิชาการอิสระ

Independent scholar

*Corresponding author; email: butsakonka67@nu.ac.th

(Received: 5 June 2025; Revised: 21 August 2025; Accepted: 29 November 2025)

Abstract

This article analyzes the linguistic strategies used in titling news episodes for the show “Hone Krasae,” based on post-structuralism and discourse studies. The study examined 60 episode titles from January 2023 to May 2025.

The findings reveal that news titles are not neutral. They create powerful discourse through three key linguistic strategies 1) using drama to evoke emotion (e.g., violent language, hyperbole) 2) employing binary oppositions to guide moral judgment (e.g., victim vs. perpetrator) and 3) reproducing social ideologies through familiar images (e.g., the self-sacrificing mother). These results indicate that language in the media does not just convey information but acts as a crucial tool for shaping audience perception. This study contributes to the critique of media language and can be applied to developing media literacy in contemporary Thai society.

Keywords: discourse, linguistic strategies, Hone-Krasae, Naming, contemporary culture

บทนำ

ในยุคที่สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทครอบคลุมทุกมิติของชีวิตประจำวัน รายการข่าวแนว “พูดคุยเชิงวิเคราะห์” กลายเป็นพื้นที่สื่อสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางการรับรู้ของสังคม หนึ่งในรายการที่ได้รับความนิยมสูงสุดในประเทศไทยคือ “โหนกระแส” ซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวคือการนำเสนอข่าวในเชิงพาดพิง วาทกรรมดราม่า และการปะทะทางความคิดเห็นแบบเปิดเผย รายการนี้มีได้เพียงแค่รายงานเหตุการณ์ แต่ยังทำหน้าที่ผลิต “ความจริงรูปแบบหนึ่ง” ให้กับผู้ชมผ่านการใช้อย่างมีชั้นเชิง การตั้งชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดกรอบการตีความของผู้ชมแต่ละตอนอย่างชัดเจน คำหรือวลีที่เลือกใช้มักมีลักษณะกระตุ้นอารมณ์ สร้างข้อขัดแย้ง หรือย้ำประเด็นเหล่านี้สามารถวิเคราะห์ได้ในฐานะ “วาทกรรม” (discourse) ที่ทำงานเชิงอำนาจ ตามแนวคิดของ Michel Foucault (1972, p.49) ที่มองว่าภาษามีใช้เพียงสื่อกลาง แต่เป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบและควบคุมการรับรู้ของสังคม

จากกรอบแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม วาทกรรมศึกษา และวัฒนธรรมศึกษา ผู้วิจัยคิดว่า การเสนอชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” คือพื้นที่ของการต่อรองอำนาจผ่านภาษาเป็น กระบวนการที่สะท้อนโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไทยร่วมสมัย อีกทั้งยังมีฐานะเป็น “ตัวบททางวาทกรรม” ที่เชื่อมโยงกับอุดมการณ์และบรรทัดฐานทางสังคม ข้อเสนอี่สอดคล้อง กับแนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (9 กุมภาพันธ์ 2561) ที่เสนอให้ขยายขอบเขตการศึกษา วรรณคดีไปสู่การอ่านตัวบทสมัยใหม่ในฐานะพื้นที่การต่อรองทางความหมายและอำนาจ ซึ่งรวมถึง สื่อโทรทัศน์ และรายการข่าว เช่น “โหนกระแส” ที่ควรนำมาวิเคราะห์อย่างจริงจังในฐานะ วรรณกรรมร่วมสมัยประเภทหนึ่ง

บทความนี้มุ่งศึกษาทวิทางภาษาในการตั้งชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” ซึ่งเป็น รายการข่าวเชิงสนทนาในสื่อโทรทัศน์ไทยร่วมสมัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ชื่อรายการจำนวน 60 ตอน ที่ออกอากาศระหว่างปี 2566 - 2568 โดยเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ด้านสื่อและความสนใจสาธารณะ ศึกษาผ่านกรอบแนวคิดวาทกรรมศึกษาและแนวคิด หลังโครงสร้างนิยม

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ทวิทางภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของภาษาในฐานะกลไกการผลิตซ้ำอำนาจ ความเชื่อ และภาพแทน ในสังคมไทยร่วมสมัย โดยอิงกรอบทฤษฎีวาทกรรมศึกษาแนววิพากษ์และหลังโครงสร้างนิยม

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

บทความนี้ตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Poststructuralism) ร่วมกับ วาทกรรมศึกษา และวัฒนธรรมศึกษา โดยอ้างอิงแนวคิดของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (9 กุมภาพันธ์ 2561) ที่เสนอให้ขยายขอบเขตการอ่านตัวบทวรรณกรรมไปสู่สื่อร่วมสมัย เช่น รายการโทรทัศน์ ในฐานะพื้นที่ของการต่อรองทางอำนาจและความหมาย แนวคิดนี้ช่วยเปิดทางให้การมองภาษาสื่อ เป็นวาทกรรมที่มีพลังในการผลิตซ้ำอุดมการณ์และศีลธรรมของสังคม

ภายใต้แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม แนวคิดนี้ Foucault (1972 p. 52) เสนอว่า “วาทกรรม” ไม่ใช่ เพียงระบบภาษาเพื่อการสื่อสาร แต่เป็นกลไกที่กำหนดว่าประเด็นใดสามารถถูกพูดถึงได้ และควร พูดอย่างไร วาทกรรมจึงทำหน้าที่ควบคุมการรับรู้ในสังคม โดยอาศัยความสัมพันธ์กับโครงสร้าง อำนาจที่แฝงอยู่ในความรู้และสถาบันต่าง ๆ

Baudrillard (1994 , p. 1-2) เสนอแนวคิด “ภาพแทน” (simulacra) ว่าเป็นสิ่งที่สื่อสร้างขึ้นเพื่อเลียนแบบความจริง และเมื่อถูกนำเสนอซ้ำ ๆ ภาพแทนเหล่านี้จะกลายเป็นสิ่งที่ผู้รับรู้เข้าใจว่าเป็นความจริง จนไม่สามารถแยกจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงได้

ขณะเดียวกัน Jacques Derrida (1976, p.158) เสนอว่า “ไม่มีสิ่งใดอยู่นอกตัวบท” (there is nothing outside the text) ซึ่งสะท้อนความเชื่อว่า ความหมายไม่ได้แน่นอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับบริบทและความสัมพันธ์กับตัวบทอื่น ๆ

ในทำนองเดียวกัน Barthes (1977, p. 142-148) ให้ความสำคัญกับกระบวนการทำให้วาทกรรมดูเป็นธรรมชาติ ผ่านการซ้ำถ้อยคำ ภาพ หรือความหมายในสื่อ จนทำให้ผู้รับรู้อย่างหนึ่งนั้นเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจตั้งคำถามได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว เป็นผลลัพธ์ของอุดมการณ์ทางสังคมที่แฝงอยู่

นอกจากนี้ ยังนำกรอบวาทกรรมศึกษาแนววิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของ Norman Fairclough (1995, p.13) เสนอว่าวาทกรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำทางสังคม และสะท้อนโครงสร้างอำนาจในบริบทของผู้พูด ผู้ฟัง และสถาบันที่เกี่ยวข้อง มาใช้ศึกษาวิเคราะห์ด้วย ในส่วนของวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) Stuart Hall (1980, p. 128 - 138) เสนอว่าสื่อเป็นพื้นที่ของการต่อรองความหมายระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้ชมมีบทบาทในการตีความด้วยประสบการณ์ส่วนตัวและบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้เปิดทางให้การวิเคราะห์ภาษาสื่อในเชิงวัฒนธรรม ไม่จำกัดอยู่เพียงแง่มุมด้านสาระ แต่รวมถึงอารมณ์ ภาพแทน และการสร้างตัวตนผ่านภาษา

ผู้วิจัยมุ่งประยุกต์ใช้แนวคิดทั้งหมดที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ เพื่ออ่านวรรณกรรมและสื่อร่วมสมัยในฐานะ “ตัวบททางวาทกรรม” โดยนำมาวิเคราะห์รายการ “โหนกระแส” ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ การประกอบสร้างอุดมการณ์ การทำงานของอำนาจ และการกำหนดกรอบศีลธรรมที่สะท้อนผ่านการตั้งชื่อ อันเป็นการตอกย้ำว่าสื่อโทรทัศน์ร่วมสมัยสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางวาทกรรมที่ควรได้รับการพิจารณา และวิเคราะห์ในเชิงวิชาการอย่างจริงจังไม่น้อยกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น

วาทกรรมดราม่าและแรงปะทะ: การกระตุ้นอารมณ์ในช็อตตอนข่าว

หนึ่งในกลวิธีหลักของรายการ “โหนกระแส” คือการเลือกใช้ภาษาที่มีพลังในการกระตุ้นอารมณ์ เช่น คำว่า “แฉยับ!”, “ร้องไห้กลางรายการ!”, “เดือดจัด!”, “โปะแตก!” หรือ “น้ำตาท่วมจอ!” คำเหล่านี้มีใช้เพียงถ้อยคำบรรยายเหตุการณ์ แต่ทำหน้าที่เชิงวาทศิลป์ (rhetorical function) ตามที่ Barthes (1977, p. 142-148) อธิบายว่าเป็น “ภาษาที่ทำให้ผู้รับสารรู้สึกไม่ใช่แค่เข้าใจ” การใช้ภาษาดังกล่าวสามารถจัดอยู่ในกลุ่มของวาทกรรมแบบ “ดราม่า” (dramatized discourse) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นอารมณ์อย่างรุนแรง กระชับ และทันที ผลที่เกิดขึ้นคือการสร้างความรู้สึกคล้อยตาม สงสาร หรือแม้แต่ “สะใจ” ต่อเหตุการณ์ โดยไม่จำเป็นต้องรับรู้ข้อเท็จจริงเชิงลึกมาก่อน

แนวโน้มนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการไทย เช่น ชีรยุทธ บุญมี (2551, น.107-108) ที่ชี้ว่า ภาษาในสื่อไทยไม่ได้มีหน้าที่ถ่ายทอดความจริง แต่ “ทำให้สิ่งที่สื่อเลือกเป็นจริง” ผ่านการใช้ถ้อยคำเร้าอารมณ์ซ้ำๆ อย่างมีเจตนา และตามแนวคิดของ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547, น. 23) สื่อในระบบทุนนิยมต้องพึ่งพารายได้จากโฆษณา ส่งผลให้การผลิตเนื้อหามุ่งเน้นความบันเทิงเพื่อดึงดูดผู้ชม และทำให้สื่อไม่สามารถทำหน้าที่ในการนำเสนอความจริงเชิงวิพากษ์ได้อย่างเต็มที่ หากเปรียบเทียบกับแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม เช่นของ Michel Foucault (1972, p.131) ที่ชี้ว่า ภาษาคือกลไกของอำนาจ กลวิธีนี้จึงมีใช้เพียงกลยุทธ์การตลาดหรือเรตติ้ง หากเป็นการปฏิบัติการทางวาทกรรมที่มุ่ง “จัดระเบียบความรู้สึก” ของผู้ชม ซึ่งแนบเนียนและทรงพลังอย่างยิ่ง

การสร้างสิ่งที่ไม่มีความจริงดั้งเดิมเป็นต้นแบบ ซึ่งเป็นผลให้ “ความจริงกลายเป็นสิ่งที่ผลิตขึ้นมา” (Baudrillard, 1994, p. 2) เขาเห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการผลิตภาวะเหนือจริงนี้ ทำให้เส้นแบ่งระหว่างของจริงและสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเลือนหายไป คำกล่าวนี้สอดคล้องกับภาษาดราม่าในรายการ “โหนกระแส” ซึ่งแม้เนื้อหาจะซับซ้อน แต่ชื่อรายการกลับทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้ชมตีความล่วงหน้า (per-forming) ทันที กลวิธีนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Foucault (1977, p. 48) ว่า ภาษาในฐานะวาทกรรม มีอำนาจในการจัดระบบการรับรู้ของผู้คน วาทกรรมดราม่าจึงเป็น “รูปแบบของอำนาจ” ที่ทำให้เรื่องราวหนึ่งๆ กลายเป็นกระแสในสังคม ทั้งที่อาจไม่มีคุณค่าข่าวสารในเชิงข้อมูลมากนัก ในแง่ของวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) กลวิธีนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการ “แสดงอารมณ์แบบมวลชน” (mass emotionalism)

Stuart Hall (1980, p.136) อธิบายว่าสื่อมีบทบาทในการ “เข้ารหัส” (encoding) สารโดยใส่รหัสทางอุดมการณ์เข้าไป เพื่อชี้นำให้ผู้ชมตีความไปในทิศทางเดียวกัน การทำเช่นนี้จึงมีส่วนช่วยสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มผู้ชม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ชุมชน

จินตกรรม” (imagined community) ของ Benedict Anderson (1983 p.48) ที่ชี้ให้เห็นว่าสื่อมีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้คนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ใหญ่กว่าตัวเองผ่านประสบการณ์ร่วมที่คล้ายคลึงกัน

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางท่าน เช่น ตามแนวคิดของ Thompson (1995, p.154) การวิเคราะห์ภาษาในมิติอำนาจเพียงด้านเดียวอาจไม่สะท้อนเจตนาของผู้ผลิตสื่อที่มุ่งดึงดูดผู้ชมเป็นสำคัญภายใต้สภาพการแข่งขันทางการค้า นักวิชาการสายวารสารศาสตร์บางกลุ่มเสนอว่า ความตรามาในพาดหัวข่าวเป็นกลวิธีปกติของสื่อที่ต้องดิ้นรนอยู่ในตลาด ไม่ใช่เพียงวาทกรรมแบบอุดมการณ์เสมอไป

วาทกรรมตรามาในชื่อรายการ “โหนกระแส” ไม่ใช่เพียงการตั้งชื่อเพื่อความน่าติดตาม แต่เป็นกลไกที่มีพลังทางอารมณ์และอำนาจในการกำกับทิศทางของสังคมไทยร่วมสมัยอย่างมีนัยสำคัญ

เพิ่มเติมประกอบการวิเคราะห์: ตัวอย่างตอนจากรายการ “โหนกระแส” ปี 2566–2568

1. EP.1881– “บอสแดนเซอร์เอวหวาน กับสัมพันธ์นักร้องสาวเบอร์ 1 ‘ลำไย ไททองคำ’” (5 มี.ค.2568)

- ชื่อตอนใช้ถ้อยคำเร้าอารมณ์สูง เช่น คำว่า “เอวหวาน” และ “สัมพันธ์นักร้องสาวเบอร์ 1” สื่อถึงความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนและน่าสนใจ

2. EP.1898– ตีกันแล้ว! “เอ๋ มิรา” “นายเก่ง” เตือดทิ้งเรื่องงานและแฟนหนุ่ม หลังมีมือที่สาม? (31 มี.ค.2568)

- มีการใช้อัตถเจรีย์ “ตีกันแล้ว!” นำหน้า สร้างแรงสะดุดและชวนให้คลิกดูทันที ถือเป็นภาษากระแทกอารมณ์

3. EP.1901– เข้าตำราแม่ผิวลูกสะใจ! แม่ผิว-อดีตสามี รวมหัวกันวางแผนขโมยลูก (3 เม.ย.2568)

- ชื่อตอนสร้างอารมณ์สงสารและโกรธผ่านคำว่า “ขโมยลูก” ซึ่งเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับครอบครัวและศีลธรรม

4. EP.1935 – อ้าวแม่! ลูกร้องแม่ไปอยู่กับพระ กลับมาบุญไม่ได้แต่ได้หนี้ แถมเอาพวกมา รมตี (21 พ.ค.2568)

- สร้างภาพความย้อนแย้งและช็อกอารมณ์ด้วยการนำ “แม่-พระ-หนี้-รมตี” มาอยู่ในบรรทัดเดียวกัน

5. EP.1940- ผัวเมียสุดซวย ซ้อรลไม่ไ้รถ กระจโตคขวาง สุตห้ายจ้วลล (28 พ.ค.2568)

• คำว่า “สุดซวย”, “จ้วลล” เป็นภาษาพูดเร้าอารมณ์ ซึ่งสะท้อนการใช้วาทกรรมดราม่าแบบเข้าถึงง่าย

ชื่อตอนเหล่านี้จึงทำหน้าที่เป็น “กลไกควบคุมอารมณ์” ของผู้ชมในลักษณะที่มีทั้งความบันเทิง ความสะใจ และการชี้นำคุณค่าเชิงศีลธรรม ซึ่งล้วนแสดงให้เห็นว่า ภาษาสื่อไม่เพียงแต่เล่าเรื่อง แต่ยังทำงานเชิงอำนาจผ่านความรู้สึกลอยอย่างแนบเนียน

วาทกรรมแบบคู่ตรงข้าม: การผลิตความหมายเชิงขั้ว

อีกหนึ่งกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างชัดเจนในการตั้งชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” คือการสร้าง คู่ตรงข้าม (binary opposition) เช่น “เหยื่อ vs ผู้ต้องหา”, “แม่ผัวปะทะเมียหลวง”, หรือ “เด็กถูกหลอก vs ครูผู้ลวงโลก” การใช้โครงสร้างเชิงขั้วเช่นนี้ ไม่เพียงช่วยทำให้เนื้อหาเข้าใจง่ายในทันที แต่ยังแฝงอำนาจในการจัดวางบทบาททางศีลธรรมไว้ล่วงหน้า โดยมีกระบุ “ฝ่ายดี” และ “ฝ่ายร้าย” อย่างแนบเนียน

แนวคิดเรื่อง “คู่ตรงข้าม” เป็นแกนกลางของทฤษฎีโครงสร้างนิยม (Structuralism) โดย Lévi-Strauss อธิบายว่า “โครงสร้างทางวัฒนธรรมทั้งหมด... เป็นการแสดงออกถึงความขัดแย้งพื้นฐานในคู่ตรงข้าม” (Lévi-Strauss, 1963, p. 28) และ Ferdinand de Saussure (1983, p. 118) ชี้ว่าความหมายในภาษาถูกสร้างขึ้นผ่านความแตกต่าง เช่น ดี-เลว, ความจริง-ความเท็จ, หรือ เหยื่อ-ผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม Jacques Derrida (1976, p. 69) ได้วิพากษ์แนวคิดนี้ในฐานะนักคิดหลังโครงสร้างนิยม โดยเสนอว่า คู่ตรงข้ามเหล่านี้ไม่เป็นกลาง เพราะมักซ่อน “ลำดับคุณค่า” (hierarchical order) ที่ยกย่องด้านหนึ่งและกดทับอีกด้านหนึ่ง เช่น “เหยื่อ = บริสุทธ์” ขณะที่ “ผู้ต้องหา = ชั่วร้าย”

การจัดวางชื่อรายการในรูปแบบคู่ตรงข้าม ก็เท่ากับเป็นการสร้างกรอบการตีความล่วงหน้า (pre-framing) ซึ่งโน้มน้าวให้ผู้ชมรู้สึกเห็นใจหรือไม่ไว้วางใจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก่อนรับชมเนื้อหาจริง กลไกทางภาษานี้จึงทำหน้าที่เป็น “ปฏิบัติการเชิงวาทกรรม” ที่ทรงพลังในการควบคุมมุมมองของสาธารณชน

ในบริบทของสังคมไทย เจตนา นาควัชระ (2549, น.137-138) กล่าวถึงการตีความวรรณคดีผ่านกรอบศีลธรรมว่า มักยึดถือโครงสร้างคู่ตรงข้ามแบบดี-ชั่ว หรือบาป-บุญ อย่างแนบแน่น ซึ่งส่งผลต่อวิถีคิดและการรับรู้ในวงกว้าง ขณะที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2554, น. 197-248) เสนอในแนวรื้อสร้างว่า ความหมายเหล่านี้ไม่ตายตัว และควรถูกตั้งคำถามอย่าง

จริงจัง โดยเฉพาะเมื่อถูกนำเสนอผ่านสื่อที่มีอิทธิพล ธัญญา สังขพันธ์ (9 กุมภาพันธ์ 2561) ยังเสนอเพิ่มเติมในแวดวงวรรณคดีศึกษาว่า ถึงเวลาแล้วที่ต้อง “เปิดพื้นที่การอ่านแบบใหม่” ที่ไม่จำกัดอยู่ในกรอบคุณค่าแบบเดิม ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับสื่อโทรทัศน์ร่วมสมัยได้เช่นกัน เพราะรายการข่าวประเภทนี้มีบทบาทในการผลิตซ้ำบทบาทและศีลธรรมของบุคคลในสังคม โดยผู้ชมอาจไม่ทันรู้ตัว

Norman Fairclough (1995, p. 17) ชี้ว่า การวิเคราะห์วาทกรรมต้องมองทั้งระดับภาษาและบริบททางสังคม เพราะวาทกรรมไม่ใช่เพียงสิ่งที่พูด แต่เป็นสิ่งที่มีความอำนาจในการกำหนด “ความจริง” ที่สังคมจะยึดถือ ในขณะที่ Stuart Hall (1980, p. 129) มองว่า การจัดวางแบบคู่ตรงข้ามในสื่อมวลชน เป็นกลวิธีสำคัญในการสร้าง “ความหมายร่วม” (shared meaning) โดยเฉพาะในสภาพการแข่งขันที่สื่อจำเป็นต้องรื้ออารมณ์ผู้ชมอย่างเร่งด่วน

อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็ไม่ได้ปราศจากข้อโต้แย้ง นักวิชาการด้านนิเทศศาสตร์อย่าง Denis McQuail (2010, p. 505) อธิบายว่า สื่อมีบทบาทในการตีกรอบ (framing) ประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจได้ว่าเป็นระเบียบ แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับว่ากระบวนการดังกล่าวอาจแฝงไว้ด้วยอคติและชี้นำมุมมองของผู้ชม ในกรณีของรายการ “โหนกระแส” การจัดวางแบบคู่ตรงข้ามในช็อตตอนต่าง ๆ จึงทำหน้าที่มากกว่าการสร้างความน่าสนใจ แต่ยังเป็นเครื่องมือทางอุดมการณ์ที่กำกับทิศทางการตัดสินใจของผู้ชมอย่างมีนัยสำคัญ

เพิ่มเติมประกอบการวิเคราะห์: ตัวอย่างตอนจากรายการ “โหนกระแส” ปี 2566–2568

1. EP.1832- โคตรเหี้ยม! สองพ่อลูกไล่กระทืบญาติ ปมสร้างรั้วลำที่ดิน สุดท้ายจ่อยิงดับ
2 ศพ (26 ธ.ค.2567)

- แสดงการปะทะของฝ่ายต่าง ๆ ชัดเจน: พ่อลูก-ญาติ-ยิง สะท้อนวาทกรรมความขัดแย้งรุนแรง

2. EP.1892 - “มรสุมกระหน่ำ ‘ดิว อริสรา’ ล้นแทบไม่มีอากาศหายใจ!!!” (20 มี.ค. 2568)

- เปรียบเทียบตัวบุคคลกับ “มรสุม” สร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง “ผู้ถูกกระทำ” กับ “กระแสโซเชี่ยล”

3. EP.1897 - “อินฟลูฯดวงแตก! โดนบริษัทตั้งหลอกทำงานไม่จ่ายค่าตัว” (27 มี.ค. 2568)

- ใช้คำว่า “หลอก” ชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมระหว่าง “แรงงาน” กับ “ทุน” สะท้อนโครงสร้างคู่ตรงข้าม

4. EP.1941- แผ่นดินไหวยังพอเข้าใจ แต่นิติไม่ไหวนี้พอเลย ลูกบ้านคอนโดโดยใช้ชีวิตเหมือนคนรู (29 พ.ค. 2568)

- ใช้การเปรียบเทียบเพื่อเน้นความขัดแย้งระหว่างภัยธรรมชาติ vs ระบบจัดการมนุษย์ (นิติฯ)

5. EP.1942- จับโป๊ะผัวนอกใจ! ซ้ำชัดเมียท้องล้มหน้าลิปต์ - ปฏิเสธลูกไม่ใช่ของผม! (30 พ.ค.2568)

- จัดวางภาพของฝ่ายชายเป็นผู้กระทำ และฝ่ายหญิงเป็นผู้ถูกกระทำ สะท้อนคู่ตรงข้ามแบบ “ผู้กระทำ/เหยื่อ”

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า “คู่ตรงข้าม” ทำหน้าที่เป็นโครงสร้างทางวาทกรรมที่ทำให้ผู้ชมตั้งสมมติฐานหรือ “เลือกข้าง” โดยไม่รู้ตัว และชี้ให้เห็นถึงการทำงานของภาษาในฐานะเครื่องมือของอำนาจในบริบทสื่อร่วมสมัย

อำนาจและอุดมการณ์ในภาษา: การผลิตซ้ำ

การตั้งชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” ไม่เพียงสื่อความหมายของเหตุการณ์หรือบุคคล แต่ยังทำหน้าที่ เป็น ภาพแทน (representation) ที่สะท้อนอุดมการณ์ทางสังคมบางชุดอย่างแนบเนียน ตัวอย่างเช่น การตั้งชื่อว่า “แม่พระร้องไห้กลางรายการ”, “สาวบริสุทธิ์ถูกลวง”, “คนธรรมดาทางความยุติธรรม” หรือ “พลเมืองดีปะทะผู้มีอิทธิพล” ล้วนสะท้อนการมองโลกแบบอนุรักษ์นิยม ที่มีแนวโน้มแบ่งขั้วระหว่างความดี-ความชั่ว ความอ่อนแอ-ความเข้มแข็ง ผู้ถูกกระทำ-ผู้กระทำ

สุรเดช โชติอุดมพันธ์ (2560, น.112) ชี้ว่า การศึกษาวรรณกรรมควรพิจารณาวรรณกรรมและสื่อในฐานะ “ตัวบททางวัฒนธรรม” ที่มีอัตลักษณ์และอำนาจ ผ่านกระบวนการผลิตซ้ำภาพแทน โดยเฉพาะในสังคมที่กรอบคิออนุรักษนิยมฝังลึก ขณะเดียวกัน ดวงมน จิตต์จำนงค์ (2555, น.28) ก็เน้นว่าการวิเคราะห์วรรณคดีควรเปิดพื้นที่ให้การอ่านแบบวิพากษ์ ซึ่งไม่ใช่แค่เนื้อหา แต่รวมถึงภาษาที่ “ทำให้ความหมายบางอย่างกลายเป็นธรรมชาติ” อย่างแนบเนียน และ ชลธิรา สัตยวัฒน์ (2550) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ตัวบทที่เน้นการรื้อสร้าง เพื่อค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังความจริงที่ดูเหมือนธรรมดา (อ้างถึงใน พรรณราย ชาญศิริณ, 2554, น. 178)

ในทัศนะของ Michel Foucault (1972, p.36) นี้คือ “การทำงานของอำนาจผ่านภาษา” ซึ่งทำหน้าที่กล่อมเกลาสังคม (socialization) ให้ยอมรับกรอบคุณค่าที่สอดคล้องกับโครงสร้างอำนาจเดิม เช่น ความดีต้องอยู่ในรูปของความอ่อนหวาน อารมณ์อ่อนไหว หรือการเสียสละ ในขณะที่ความเข้มแข็งหรือการตั้งคำถามมักถูกตีตราเชิงลบว่า “หัวรุนแรง” หรือ “ปั่นกระแส” “สื่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างสิ่งที่ Baudrillard เรียกว่า “ภาพจำลอง” (simulacra) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ได้สะท้อนความจริง แต่เป็นสิ่งที่เลียนแบบความจริงซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนกลายเป็นความจริงชนิดใหม่ที่ผู้ชมยึดถือ (Baudrillard, 1994, p. 1-2) การทำงานของสื่อในลักษณะนี้สามารถทำความเข้าใจได้จากแนวคิด “วาทกรรม” (discourse) ของ Foucault (1972) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบสื่อสาร แต่เป็นกลไกทรงอำนาจที่ผลิตความจริงและกำหนดว่าอะไรเป็นที่ยอมรับในสังคม ด้วยเหตุนี้ การนำเสนอซ้ำ ๆ ผ่านวาทกรรมสื่อจึงสามารถทำให้ความจริงที่ถูกสร้างขึ้นกลายเป็นสามัญสำนึกโดยไม่รู้ตัว” Roland Barthes (1972, p. 109) เรียกปรากฏการณ์เช่นนี้ว่าเป็น “วาทกรรมที่ถูกทำให้เป็นธรรมชาติ” (naturalized discourse) ซึ่งส่งผลให้ผู้ชมมองว่า “หญิงร้องไห้ = ผู้บริสุทธิ์” หรือ “คนมีเงิน = ตัวร้าย” เป็นเรื่องธรรมดา ทั้งที่เป็นเพียงการเลือกนำเสนอของภาษาและบริบทเท่านั้น

ความเข้าใจเรื่อง “ภาพแทน” ดังกล่าว ในบริบทของสังคมชายเป็นใหญ่ ภาพแทนของผู้หญิงมักถูกสถาปนาให้มีบทบาทเป็นเพียงผู้ดูแลบ้านเรือน อ่อนหวาน และอยู่ภายใต้อำนาจของบุรุษ ภาพแทนลักษณะนี้มิได้ “เป็นจริง” หากเกิดจากการซ้ำเติม (iteration) และการผลิตซ้ำของวาทกรรมผ่านสื่อต่างๆ เช่น ละคร โฆษณา และวรรณกรรม โดยที่ภาพแทนดังกล่าวเป็นเพียงผลลัพธ์ของอำนาจในการควบคุมความหมายที่อยู่ในมือของผู้ผลิตวาทกรรม (ภัทรศศิริ ช้างเจิม, 2559, น. 34)

เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) เห็นได้ว่าการตั้งชื่อตอนเหล่านี้เป็นการสร้าง “โครงเรื่องแบบแม่แบบ” (narrative archetype) ที่สะท้อนรากวัฒนธรรมไทย เช่น “ความเห็นอกเห็นใจเหยื่อ”, “การให้อภัยผู้สารภาพผิด” หรือ “การยกย่องผู้ต่ำต้อยที่กล้าหาญ” ซึ่งแม้จะดูเป็นคุณค่าบวก แต่ก็อาจมีผลข้างเคียงในการตอกย้ำแบบแผนทางเพศ ชนชั้น และสถานะทางสังคมโดยไม่รู้ตัว ชื่อรายการที่สะท้อนภาพ “แม่พระร้องไห้”, “สาวบริสุทธิ์ถูกล่วง”, หรือ “พลเมืองดีปะทะผู้มีอิทธิพล” สะท้อนวาทกรรมแบบธรรมชาติที่ผลิตซ้ำกรอบคิดทางอุดมการณ์ในสังคมไทย ดังแนวคิดของ Michel Foucault และ Roland Barthes ที่มองว่าภาษาทำให้ความหมายบางแบบกลายเป็นเรื่อง “ธรรมดา” โดยไม่ต้องคำถาม

อย่างไรก็ตาม นักสื่อสารร่วมสมัยอย่าง Jenkins (2006, p. 3) เสนอว่าผู้ชมในยุคดิจิทัลมิได้เป็นเพียงผู้รับสารแบบนิ่งเฉย แต่มีพฤติกรรม “อ่านตลบหลัง” (counter-reading) และสามารถโต้กลับกับวาทกรรมผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น การล้อเลียนพาดหัวรายการในทวิตเตอร์ หรือการตั้งคำถามในคอมเมนต์เฟซบุ๊ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาพแทนแบบอุดมการณ์อาจถูกท้าทายได้ในบริบทผู้ชมร่วมสมัย ดังนั้นแม้ว่าภาษาจะมีพลังในการผลิตซ้ำอุดมการณ์ แต่พลังดังกล่าวไม่ได้แน่นอนตายตัว หากยังต้องต่อรองกับผู้ชมที่มีความสามารถในการตีความอย่างหลากหลายเช่นกัน วาทกรรมที่แฝงอยู่ในชื่อรายการ “โหนกระแส” ทำหน้าที่ผลิตซ้ำภาพแทนทางสังคมในลักษณะที่กล่อมเกล่าและเสริมสร้างอุดมการณ์เดิมอย่างแนบเนียน โดยอาศัยพลังของภาษาและสื่อในการจัดวางความหมายให้กลายเป็นเรื่อง “ธรรมชาติ” ซึ่งผู้ชมยอมรับโดยไม่ตั้งคำถาม

เพิ่มเติมประกอบการวิเคราะห์: ตัวอย่างตอนจากรายการ “โหนกระแส” ปี 2566–2568

1. EP.1454- ศาล รธน. สั่ง!! พิธาหยุดปฏิบัติหน้าที่ ส.ส. (19 ก.ค.2566)
 - การเลือกใช้คำว่า “สั่ง!!” และ “หยุดปฏิบัติหน้าที่” สะท้อนถึงการใช้ภาษาในการสื่อสารอำนาจของศาลและการควบคุมทางการเมือง
2. EP.1502- ตำรวจตัดตำรวจ!!! (25 ก.ย. 2566)
 - สร้างภาพ “อำนาจทำหั่นกันเอง” ซึ่งบั่นทอนภาพลักษณ์ความศักดิ์สิทธิ์ของระบบรัฐ
3. EP.1784- เปิดโลกธรรมกับ “แพรรี่” และ “คนตื่นธรรม” (21 ต.ค.2567)
 - ภาพแทนของคนข้ามเพศที่ “ตื่นรู้ธรรม” เป็นการสั่นคลอนภาพแทนดั้งเดิมของศาสนาและเพศภาวะ
4. EP.1846- “ซีแฉพระ” เคยระเริงรักในลานพญานาค เจ้าตัวลั่นไม่ใช่เรื่องจริงอาตมาโดนใส่ร้าย (15 ม.ค.2568)
 - ผลิตซ้ำภาพพระสงฆ์ในฐานะผู้มีศีลธรรมสูง และสตรีในฐานะผู้เปิดโปง ซึ่งสะท้อนกรอบอุดมการณ์เรื่องศาสนาและเพศในสังคมไทย
5. EP.1934- มาช้าแต่มานะ สายลับจับบ้านแย้ม ยัน งานนี้มีมหกรรมลากไส้ (20 พ.ค. 2568)
 - ใช้คำว่า “สายลับ”, “ลากไส้” สะท้อนภาพแทนของการเปิดโปง - แฉ - เปิดเผยในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

ตัวอย่างชื่อบทเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าภาษาทำหน้าที่ “ผลิตซ้ำ” อย่างแนบเนียนตามแนวคิดของ Foucault ว่าภาษาคือเครื่องมือในการจัดการและควบคุมความคิด และตาม Barthes ที่ชี้ว่าภาษาสร้างความหมายให้ดูเหมือนเป็น “ธรรมชาติ” โดยแท้จริงแล้วคือวาทกรรมที่แฝงอุดมการณ์

ไว้ การใช้คำอย่าง “เปิดโลกธรรม”, “ลากไส้”, “พระ”, “สั่ง” หรือ “แฉ” ล้วนสะท้อนการกำหนดกรอบทางคุณค่า ศีลธรรม และเพศในแบบที่สังคมไทยยอมรับหรือโต้แย้ง ตัวบทและบริบททางวัฒนธรรมจึงถูกทำให้เป็นจริงผ่านภาษา

ทั้งสามหัวข้อที่กล่าวมานี้ทำงานร่วมกันในการ ประกอบสร้างความจริงแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อสอดรับกับบริบทของสื่อร่วมสมัยที่แข่งขันสูง และสังคมไทยที่ยังยึดถือกรอบคุณค่าบางประการอย่างแน่นแฟ้น กล่าวคือ ชื่อตอนใน “โหนกระแส” ทำหน้าที่ “บอกให้คนรู้สึก”, “ชี้ให้คนตัดสินใจ”, และ “ทำให้บางภาพกลายเป็นจริง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษานั้นทรงพลังในการจัดการความรู้ ความเชื่อ และความจริงในสังคม

บทสรุป

การตั้งชื่อตอนข่าวของรายการ “โหนกระแส” ไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการตั้งชื่อเพื่อระบุประเด็นข่าว หากแต่เป็นการใช้ภาษาอย่างมีนัยสำคัญในการสร้างและควบคุมความหมายในระดับวัฒนธรรม สื่อโทรทัศน์ในบริบทไทยร่วมสมัยไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือส่งต่อข้อมูล แต่เป็นกลไกสำคัญที่ประกอบสร้างวาทกรรม ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ ความรู้สึก และการตัดสินใจของผู้ชมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่การรับสื่อถูกหล่อหลอมด้วยอารมณ์ ศีลธรรม และความนิยมแบบฉับพลัน

กลยุทธ์ทางภาษาที่ปรากฏในชื่อตอนของรายการ เช่น การใช้ถ้อยคำตราหมา การจัดวางคู่ตรงข้ามทางคุณค่า และการผลิตซ้ำภาพแทนทางสังคม มิได้เป็นเพียงลูกเล่นทางภาษาสำหรับสร้างความสนใจ หากแต่เป็นการจัดระเบียบความจริงตามแนวคิดของวาทกรรมศึกษาในสายหลังโครงสร้างนิยม ซึ่งชี้ให้เห็นว่า “ภาษาไม่เพียงทำหน้าที่สื่อความหมาย แต่ยังมีอำนาจในการกำกับความเป็นจริง” รายการโทรทัศน์จึงไม่ใช่พื้นที่รายงานข้อเท็จจริงอย่างเป็นกลาง หากเป็นเวทีของการขึ้นอำนาจอุดมการณ์ ความหมาย และคุณค่าทางสังคมอย่างลึกซึ้ง

บทความนี้ช่วยขยายความเข้าใจเรื่องบทบาทของภาษาในสื่อ ให้ครอบคลุมถึงมิติของอำนาจ อุดมการณ์ และการสร้างความรู้ โดยอิงจากแนวคิดของนักคิดหลังสมัยใหม่ อาทิ Foucault, Barthes และ Baudrillard ที่มองว่าสื่อไม่ได้สะท้อนความจริง หากแต่สร้างความจริงใหม่ขึ้นมาด้วยภาษาและภาพแทน ทั้งยังเชื่อมโยงกับข้อเสนอของ ธัญญา สังขพันธานนท์ (9 กุมภาพันธ์ 2561) ที่เรียกร้องให้การศึกษาวัฒนธรรมไทยขยับออกจากกรอบวรรณกรรมคลาสสิกสู่การอ่านตัวบทในโลกจริง ไม่ว่าจะเป็นสื่อ ข่าว หรือรายการโทรทัศน์ ในฐานะพื้นที่ที่อุดมด้วยวาทกรรมอันทรงอิทธิพล

ในทางปฏิบัติ บทความนี้อาจมีส่วนในการสนับสนุนการพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ภาษาสื่อที่สามารถตอบสนองต่อพลวัตของวัฒนธรรมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งในระดับสถานศึกษาและในหมู่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับปรากฏการณ์ข้อมูลท่วมท้น ความจริงเสมือนที่เลื่อนรางจากข้อเท็จจริง และภาวะอารมณ์นิยมที่เข้ามาครอบงำการตัดสินใจ จนอาจขัดขวางกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ การศึกษารุ่นนี้จึงมีคุณค่าไม่เพียงในเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงสังคมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่สามารถอ่านและตีความภาษาในสื่อได้อย่างมีสติและรู้เท่าทันมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยตระหนักว่าการตั้งชื่อตอนข่าวในรายการ “โหนกระแส” มิใช่การกระทำที่เป็นกลางหรือปราศจากเจตนา หากแต่เป็นการเลือกใช้ภาษาอย่างมีกลยุทธ์ในการจัดวางข้อความค่าความรู้สึก และกรอบการมองโลกของผู้ชมโดยไม่รู้ตัว ภาษาในสื่อโทรทัศน์จึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นวาทกรรมที่ช่วยกล่อมเกล้า ชื่นนำ และการควบคุมความจริงให้ผู้ชมเชื่อว่า “เป็นความจริง” โดยปราศจากการตรวจสอบ

ข้อพิจารณาเชิงวิพากษ์

แม้ว่าบทความนี้จะมุ่งวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาจากการตั้งชื่อตอนของรายการ “โหนกระแส” อย่างรอบด้าน โดยยึดกรอบแนวคิดของวาทกรรมศึกษาในสายหลังโครงสร้างนิยมเป็นหลัก ผู้วิจัยตระหนักดีว่างานศึกษานี้ยังมีข้อจำกัดบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในภาพรวมของวาทกรรมสื่อ

แม้ว่างานวิจัยฉบับนี้จะมุ่งวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อตอนของรายการโหนกระแสโดยยึดกรอบแนวคิดวาทกรรมศึกษาในสายหลังโครงสร้างนิยมเป็นหลัก ทว่าผู้วิจัยตระหนักดีถึงข้อจำกัดบางประการ โดยเฉพาะการวิเคราะห์เฉพาะ “ชื่อตอน” ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนพลวัตของวาทกรรมในรายการได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ยังสามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนข้อค้นพบของ ดาราน้อย แสงศรี และคณะ (2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าลักษณะถ้อยคำและข้อความในการตั้งชื่อคลิปรายการทำหน้าที่สร้างความน่าสนใจแก่ผู้บริโภคและสะท้อนธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงทางภาษา งานวิจัยปัจจุบันจึงเป็นการต่อยอดจากผลดังกล่าว โดยมิได้พิจารณาเพียงมิติเชิงถ้อยคำหรือโครงสร้างเท่านั้น หากแต่ยังขยายขอบเขตการวิเคราะห์ไปสู่การทำงานเชิงวาทกรรมที่ประกอบสร้างอุดมการณ์ อำนาจ และกรอบศีลธรรมในพื้นที่สื่อร่วมสมัยในทำนองเดียวกัน ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดของ วชิราภรณ์ ช่างหัวหน้า และคณะ

(2560) ที่ยืนยันว่าการตั้งชื่อเรื่องมิได้เป็นเพียงการบอกเล่าเนื้อหา หากแต่ยังพึ่งพากลวิธีทางภาษา ที่มีศักยภาพในการกำหนดกรอบการตีความของผู้อ่าน งานวิจัยฉบับนี้จึงนับเป็นการขยายขอบเขต การวิเคราะห์จากระดับ “กลวิธีการตั้งชื่อ” สู่ระดับ “วาทกรรมทางสังคม” ที่สัมพันธ์กับพลวัต ของอำนาจและอุดมการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้แม้จะมีข้อจำกัดด้านขอบเขตข้อมูลและกรอบการวิเคราะห์ แต่ก็มีคุณูปการในการเชื่อมโยงและต่อยอดจากงานศึกษาก่อนหน้า ทำให้สามารถชี้ให้เห็นมิติใหม่ ว่า การตั้งชื่อตอนข่าวในรายการโทรทัศน์กระแสมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางภาษาเพื่อดึงดูดความสนใจ ผู้ชม หากแต่ยังทำหน้าที่เป็นกลไกที่กำกับการรับรู้และจัดระเบียบความคิดของสังคมไทย ในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

เจตนา นาควัชระ. (2549). *วิถีแห่งการวิจารณ์: ประสบการณ์จากสามทศวรรษ*.

กรุงเทพฯ: ชมนาด.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2554). *แนะนำสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม*. กรุงเทพฯ:

สมมติ.

ดาราน้อย แสงศรี, พลกฤษณ์ หมื่นเพชร, อลิสา คู่มเคี่ยม และ ปริญญา ชูแก้ว. (2563).

ลักษณะการใช้ภาษาในการตั้งชื่อคลิปรายการโทรทัศน์. *วารสารดอกแก้วปริทัศน์*

มหาวิทยาลัยนเรศวร, (2)1, 27-41. สืบค้นจาก [https://www.human.nu.ac.th/wp-](https://www.human.nu.ac.th/wp-content/uploads/2024/10/DK-21-pp.-27-41.pdf)

[content/uploads/2024/10/DK-21-pp.-27-41.pdf](https://www.human.nu.ac.th/wp-content/uploads/2024/10/DK-21-pp.-27-41.pdf)

ดวงมน จิตต์จางงศ์. (2555). *การวิจารณ์บนเส้นทางวรรณคดีศึกษา*. กรุงเทพฯ:

โอเพ่นบุ๊กส์.

ัญญา สังขพันธานนท์. (2561). *ทิศทางใหม่ในวรรณคดีศึกษา: ข้อเสนอเบื้องต้น*. ใน *โครงการ*

บริการวิชาการสู่สังคมและการนำเสนอผลงานทางวิชาการของนิสิตปริญญาโท/เอก

(น. 1-15). พิษณุโลก: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *ภาษากับวาทกรรมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์.

พรรณราย ชาญหิรัญ. (2553). *ปมเอติปัสไนนิทานแปร์โรต์*. *วารสารมนุษยศาสตร์*

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 18(1), 163-172. สืบค้นจาก [https://so04.tci-](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/54270/45050)

[thaijo.org/index.php/abc/article/view/54270/45050](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/abc/article/view/54270/45050)

- ภัทรศศิริ ช่างเจิม. (2559). *ภาพตัวแทนผู้หญิงในการ์ตูน Disney princess*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
วารสารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วชิราภรณ์ ช่างหัวหน้า, สุภาพร คงศิริรัตน์ และ วนิดา บำรุงไทย. (2560). กลวิธีการตั้งชื่อ
เรื่องสารคดีชีวประวัติในคอลัมน์ เรื่องจาก ปกของนิตยสาร ค.คน Magazine. *ลักทอง :*
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 23(3), 166-174.
- สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2560). *ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 20*
(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โหนกระแส [Hone-Krasae]. (2568ก). *บอสแดนเซอร์เอวหวาน กับสัมพันธ์นักร้องสาวเบอร์ 1*
“ลำไย ไททองคำ”. สืบค้นจาก <https://youtu.be/n6dolknocU?si=StLF3P-RwFgTuxE>
- _____. (2568ข). *ติ๊กันแล้ว! “เอ๋ มิรา” “นายเก่ง” เดือดทั้งเรื่องงานและแฟนหนุ่ม หลังมีมือ*
ที่สาม?. สืบค้นจาก <https://youtu.be/p0RCmMhGjFo?si=LpwNfudVShBZOxHL>
- _____. (2568ค). *เข้าตำราแม่ผิวลูกสะใจ! แม่ผิว-อดีตสามี รวมหัวกันวางแผนขโมยลูก*.
สืบค้นจาก <https://youtu.be/elwCuVv0ZCk?si=X5Q42HRTAA6Ewh51>
- _____. (2568ง). *อ้าวแม่! ลูกร้องแม่ไปอยู่กับพระ กลับมาบุญไม่ได้แต่ได้หนี้ แคมเอาพวกมา*
รุมตี. สืบค้นจาก <https://youtu.be/LN8gLNlwGhg?si=mJo3juD5jeWgDvHV>
- _____. (2568จ). *ผิวเมียสุดขวย ซื่อรธไม่ได้รถกระโดดขวาง สุดท้ายจั่วลม*.
สืบค้นจาก https://youtu.be/GnAmB3EX_PY?si=rWjVzU9Kb0kCz-DC
- _____. (2568ฉ). *โคตรเหี้ยม! สองพ่อลูกไล่กระที่ปัญญาดี ปมสร้างรั้วลำที่ดิน สุดท้ายจ่อยิงดับ*
2 ศพ. สืบค้นจาก https://youtu.be/klq-m5dZOVw?si=_Lpbk3vZbOMqceiV
- _____. (2568ช). *มรสุมกระหน่ำ “ดิวิ อริสรา” ลั่น! แทบไม่มีอากาศหายใจ*. สืบค้นจาก
<https://youtu.be/fKhAh3MFpoA?si=W6sYw-gI3CMRvejg>
- _____. (2568ซ). *อินฟลูตายแตก! โดนบริษัทตั้งหลอกทำงานไม่จ่ายค่าตัว*. สืบค้นจาก
<https://youtu.be/LXS5wTlFqoc?si=K5F2NW6ms32PBL6a>
- _____. (2568ฅ). *แผ่นดินไหวยังพอเข้าใจ แต่นิติไม่ไหวนี่พอเลย ลูกบ้านคอนโดไวใช้ชีวิต*
เหมือนคนรู. สืบค้นจาก https://youtu.be/sC-W4HY_LS8?si=LYEc4Uj_eMXVW-5a
- _____. (2568ญ). *จับโป๊ะผ่วนอกใจ! ซ้ำซัดเมียท้องล้มหน้าลิปต์ – ปฏิเสธลูก*
ไม่ใช่ของผม!. สืบค้นจาก <https://youtu.be/vP-lhOQ0uL8?si=E6mzkvlhV9ZgQ3Av>
- _____. (2568ฎ). *EP.1454 – ศาล รธน. ลั่น!! พิธาหยุดปฏิบัติหน้าที่ ส.ส.*

- สืบค้นจาก https://youtu.be/VroEOm4meBQ?si=t3FpVW_J5DBui1Ml
 _____ . (2568ฎ). EP.1502 – ตำรวจตัดตำรวจ!!! สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=nS30U98j2VI>
- โหนดกระแส [Hone-Krasae]. (2568ฐ). EP.1784 – เปิดโลกธรรมกับ "แพรรี่" และ "คนตื่นธรรม"
 สืบค้นจาก <https://youtu.be/5FvamZEKIRc?si=v-dc0UWPN2rK6gEV>
 _____ . (2568ท). EP.1846 – "ซีแฉพระ" เคยระเริงรักในลานพญานาค เจ้าตัวลั่นไม่ใช่เรื่องจริง
 อวดมาโดนใส่ร้าย. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=9uiEWMjSK_k
 _____ . (2568ฒ). EP.1934 – มาช้าแต่มาชนะ สายลับจับบ้านแยม ยัน งานนี้มีมหรรมลากไส้ .
 สืบค้นจาก <https://youtu.be/-ArlmzSZwwg?si=0fLP5luvaOaB2WXL>
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2547). *สื่อมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Barthes, R. (1972). *Mythologies* (A. Lavers, Trans.). New York: Hill and Wang.
 _____ . (1977). The death of the author (S. Heath, Trans.). In S. Heath (Ed.), *Image, Music, Text* (pp. 142-148). London: Fontana.
- Baudrillard, J. (1994). *Simulacra and simulation* (S. F. Glaser, Trans.). Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Derrida, J. (1976). *Of grammatology* (G. C. Spivak, Trans.). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.
- Foucault, M. (1972). *The archaeology of knowledge* (A. M. Sheridan Smith, Trans.). New York: Pantheon Books.
 _____ . (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison* (A. Sheridan, Trans.). New York: Vintage Books.
- Hall, S. (1980). Encoding/decoding. In S. Hall, D. Hobson, A. Lowe, & P. Willis (Eds.), *Culture, media, language* (pp. 128–138). London: Hutchinson.

Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*.

New York: New York University Press.

Lévi-Strauss, C. (1963). *Structural anthropology* (C. Jacobson, & B. G. Schoepf,

Trans.). New York: Basic Books.

McQuail, D. (2010). *McQuail's mass communication theory* (6th ed.). London:

Sage.

Saussure, F. de. (1983). *Course in general linguistics* (R. Harris, Trans.). London:

Duckworth.

Thompson, J. B. (1995). *The media and modernity: A social theory of the media*.

Redwood City: Stanford University Press.

บทความวิชาการ (Academic Article)

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก”
ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”The Grammatical Meanings of the Word /caak/
in Thai Children’s literature book “The Happiness of Kati”กฤตกร สารกิจ^{1*}Krittakorn Sarakit^{1*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในภาษาไทย โดยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” (พิมพ์ครั้งที่ 105) ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “จาก” เป็นคำไวยากรณ์ อยู่ใน 2 หมวดคำ คือ คำบุพบทและคำเชื่อมนาม เมื่อทำหน้าที่เป็นคำบุพบท จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 7 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางวัสดุเดิม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด ขณะที่คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 4 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด

คำสำคัญ: ความหมายทางไวยากรณ์ คำบุพบท คำเชื่อมนาม

^{1*} โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะวิทยาการเรียนและศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat Secondary School, Faculty of Learning Sciences and Education, Thammasat University

*Corresponding author; email: krittakorn.sa@lsted.tu.ac.th

(Received: 13 June 2025; Revised: 1 August 2025; Accepted: 29 November 2025)

Abstract

This article aims to study the grammatical meanings of the Thai word *caak* through an analysis of data drawn from the 105th edition of the children's literature book *The Happiness of Kati*. The study finds that *caak* functions in two grammatical categories: as a preposition and as a noun phrase connector. When used as a preposition, *caak* conveys seven distinct grammatical meanings: spatial relation, interpersonal relation, action relation, original material relation, instrumental relation, shape or characteristic relation, and cognitive relation. As a noun phrase connector, it conveys four grammatical meanings: spatial relation, interpersonal relation, action relation, and cognitive relation.

Keywords: grammatical meaning, preposition, noun phrase connector

บทนำ

คำว่า “จาก” ในภาษาไทย เป็นคำที่มีหลายความหมายและจัดอยู่ได้ในหลายหมวดคำ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ได้จัดให้คำว่า “จาก” อยู่ใน 2 หมวดคำ ได้แก่ หมวดคำกริยาและหมวดคำบุพบท เมื่อเป็นคำกริยาจะมีความหมายว่า “ออกพ้นไป” และเมื่อเป็นคำบุพบทจะมีความหมายบอกต้นทางของที่มาและมีความหมายว่า “ตั้งแต่” ได้อีกด้วย

คำว่า “จาก” ที่อาจเป็นได้ทั้งคำกริยาและคำบุพบทนี้ อาจสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางภาษาปรากฏการณ์หนึ่ง คือ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ได้ศึกษากระบวนการที่คำกริยาจำนวนหนึ่งพัฒนามามีหน้าที่ทางไวยากรณ์ คือ กลายมาเป็นคำบุพบทในภาษาไทย พบว่าคำว่า “จาก” เป็นหนึ่งในคำกริยาที่อยู่ในปรากฏการณ์นี้ด้วยเช่นกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าคำกริยา “จาก” ที่แปลว่า “ออกพ้นไป” นั้น มักจะมีความหมายบอกสถานที่ปรากฏต่อท้าย จึงทำให้เกิดการปรากฏร่วมกับคำนาม โครงสร้างนี้จึงสอดคล้องกับบริบทของบุพบทวลีที่เป็นการปรากฏร่วมกันของคำบุพบทและคำนาม คำกริยา “จาก” จึงพัฒนามาเป็นคำบุพบท “จาก” ได้ โดยทำหน้าที่เป็นคำบุพบทที่มีการบอกตำแหน่งแหล่งที่และใช้บ่งการจุดเริ่มต้นในข้อความนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลทางภาษาที่มีการใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนมากนัก พบว่าคำว่า “จาก” ที่ปรากฏในกลุ่มข้อมูลนี้ยังมีลักษณะการใช้ที่น่าสนใจดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

กะทียอยากเห็นแม่หัวตะกั่วกลับจากตลาด

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 26)

ตัวอย่างที่ 2

น้ำตาจากความดีใจไหลรินรวมกัน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 39)

จากตัวอย่างที่ 1 จะเห็นได้ว่าคำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นบอกตำแหน่งแหล่งที่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น คือ คำนาม “ตลาด” อย่างไรก็ตาม ในตัวอย่างที่ 2 กลับพบว่าแม้จะสามารถระบุได้ว่า คำนาม “ความดีใจ” เป็นคำนามที่บอกจุดเริ่มต้น ทว่าคำนามนี้กลับไม่ใช่คำนามที่บอกสถานที่ซึ่งเป็นรูปธรรม แต่เป็นคำนามที่บอกอารมณ์ความรู้สึกซึ่งมีความหมายเป็นนามธรรม แสดงให้เห็นว่าจุดเริ่มต้นหรือแหล่งเดิมนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นสถานที่ในเชิงกายภาพเสมอไป คำว่า “จาก” สามารถใช้ในบริบทที่กว้างขวางขึ้นได้ โดยสามารถใช้กับจุดเริ่มต้นหรือแหล่งเดิมที่มีความเป็นนามธรรมได้ด้วยเช่นกัน

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจหาคำอธิบายต่อไปว่าคำว่า “จาก” จะมีความหมายเชิงไวยากรณ์เป็นอย่างไรบ้าง หากผู้อ่านได้อ่านวรรณกรรมเรื่องนี้จะเห็นตัวอย่างการใช้ภาษาหรือเข้าใจมโนทัศน์เกี่ยวกับคำว่า “จาก” เพิ่มขึ้นอย่างไร ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” เนื่องจากเห็นว่าวรรณกรรมเยาวชนเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่ใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและไม่มีความซับซ้อน เหมาะสำหรับการศึกษาคำไวยากรณ์ที่พบได้ทั่วไปในบริบทจริง โดยเฉพาะคำว่า “จาก” ที่ปรากฏอย่างหลากหลายในวรรณกรรมเรื่องนี้ ทั้งในด้านกายภาพซึ่งเป็นสถานที่และด้านนามธรรมซึ่งสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึก

คำว่า “จาก” ในฐานะคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ที่ได้จัดให้คำว่า “จาก” อยู่ใน 2 หมวดคำ คือ หมวดคำกริยาและหมวดคำบุพบท ในทัศนะของนักภาษาศาสตร์นั้น คำกริยาและคำบุพบทต่างก็ทำหน้าที่ในทางการสื่อสารที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว อาจจำแนกคำตามหน้าที่ในการสื่อสารได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มคำเนื้อหาและกลุ่มคำไวยากรณ์

คำเนื้อหา (content word) คือ คำที่มีความหมายชัดเจนในตัวเอง ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ เช่น เด็ก, ข้าว, โรงเรียน, เดิน, ทำงาน, เหลือเกิน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 108) ดังนั้น คำว่า “จาก” ที่มีความหมายว่า “ออกห่างไป” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำกริยานั้น จึงอาจจัดให้อยู่ในกลุ่มของคำเนื้อหานี้ได้

ขณะที่คำไวยากรณ์ (grammatical word) จะเป็นกลุ่มคำที่มีความหมายตรงข้ามกับคำเนื้อหา คำในกลุ่มนี้จะหมายถึงคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ แต่ไม่มีความหมายประจำคำหรือความหมายเนื้อหา ทำหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ เป็นคำในหมวดปิด (closed class) เช่น ใน, ที่, ของ, และ, แต่, นี้, นั้น (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560, น. 198) คำที่เป็นสมาชิกของคำไวยากรณ์จะมีอยู่อย่างจำกัด มีจำนวนไม่มากเท่าสมาชิกของคำเนื้อหา คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำบุพบทก็สามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มคำไวยากรณ์นี้ได้

จากการทำหน้าที่ในการสื่อสารที่แตกต่างกันเช่นนี้ จึงน่าสนใจพิจารณาต่อไปว่าคำว่า “จาก” อาจจะมีหลายความหมายหรือหน้าที่อื่น ๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ โดยเฉพาะการทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ซึ่งอีกหนึ่งบทบาทหน้าที่ในการสื่อสารภาษาไทยให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

เมื่อคำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์: คำว่า “จาก” ในฐานะคำบุพบทและคำเชื่อม

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2532) ได้ศึกษาโครงสร้างของภาษาไทยและได้เสนอแนวคิดเรื่องคำไวยากรณ์ไว้ วิจิตรเสนอว่าคำไวยากรณ์ หมายถึง คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ส่วนประกอบประโยค” ตามลำพังในประโยคเริ่มได้ แบ่งเป็น 2 จำพวก คือ 1) คำขยาย แบ่งย่อยเป็นคำขยายนามและคำขยายกริยา และ 2) คำเชื่อม แบ่งออกเป็น 3 หมวด คือ คำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพยางค์ และคำบุพบท

คำบุพบทตามแนวคิดเรื่องไวยากรณ์โครงสร้างของวิจินตน์นั้น เป็นคำที่อาจจะปรากฏข้างหน้าคำนาม หรืออาจจะปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากับคำนามก็ได้ กรอบประโยคที่ใช้ในการทดสอบมีดังนี้

	นาม	ช่วยหน้ากริยา	กริยากรรม	_____	นาม
<i>ตัวอย่าง</i>	เด็ก	เพิ่ง	ขึ้น	จาก	น้ำ

จากตัวอย่างข้างต้น วิจินตน์จัดให้คำว่า “จาก” ซึ่งปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยากรรมและคำนามนั้น เป็นคำบุพบท หากคำว่า “จาก” ในความหมายใดสามารถปรากฏในตำแหน่งนี้ของกรอบประโยคทดสอบได้ คำว่า “จาก” ในที่นี้ก็จะจัดให้เป็นคำบุพบทด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ดี ในงานดังกล่าวยังได้กล่าวถึงคำเชื่อมนามเอาไว้ด้วยเช่นกัน จากตัวอย่างที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” จะสังเกตเห็นว่าคำว่า “จาก” ยังสามารถปรากฏในบริบทอื่นเพื่อทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ด้วยเช่นกัน ดังประโยค “เด็กจากต่างจังหวัดเข้ามาเรียนที่กรุงเทพมหานคร” จากงานของวิจินตน์ที่เสนอว่าในภาษาพูดจะมีคำที่ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนามอยู่จำนวน 4 คำ คือ “กะ”, “กับ”, “หรือ” และ “ของ” และมีคำว่า “และ” เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคำในภาษาเขียน คำว่า “จาก” ในประโยคข้างต้น ทำหน้าที่เชื่อมระหว่างคำนาม “เด็ก” และ “ต่างจังหวัด” โดยแสดงความหมายเพื่อบอกว่าแหล่งเดิมมาจากที่ใด ดังนั้นก็อาจจะจัดให้คำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม ตามแนวคิดที่ได้เสนอไว้

นอกจากงานข้างต้นที่เสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์หมวดคำตามโครงสร้างแล้วนั้น ยังมีงานอีกหนึ่งชิ้นที่เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์คำโดยจำแนกคำตามหน้าที่ของการสื่อสาร ผู้ที่เสนอแนวคิดนี้ คือ นววรรณ พันธุมธา (2559) ซึ่งได้เสนอไว้ในหนังสือเรื่อง “ไวยากรณ์ไทย”

นววรรณได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์คำว่า “จาก” ซึ่งมีความหมายทางไวยากรณ์ไว้เช่นกัน โดยจัดให้คำว่า “จาก” อยู่ในกลุ่มของคำเชื่อม¹ ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมบอกแหล่งเดิม โดยจะปรากฏอยู่หน้าคำนามที่บอกแหล่งเดิม เช่น *นี่เป็นของขวัญจากพ่อ, เขาขอเลื่อนนัดจากวันที่ 1 เป็นวันที่ 2, เธอเติบโตจากเด็กชุกชุกกลายเป็นสาวสวย*

¹ คำเชื่อม คือ คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค (นววรรณ พันธุมธา, 2559, น. 89)

จากกรอบประโยคทดสอบตามไวยากรณ์โครงสร้างและการใช้ทำหน้าที่ในการสื่อสารตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้ ต่างก็เป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาทำความเข้าใจคำว่า “จาก” ในบริบทการเป็นคำไวยากรณ์ได้เป็นอย่างดี

เมื่อหนึ่งคำทำได้หลายหน้าที่: การศึกษาคำหลายหน้าที่ในภาษาไทย

ในวงวิชาการภาษาไทยมีงานวิจัยที่ศึกษาคำไวยากรณ์ในภาษาไทยไว้ไม่น้อย ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นนี้มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

งานวิจัยแรกเป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า “ถึง” ในภาษาไทย ของ กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) งานวิจัยนี้ศึกษาคำว่า “ถึง” ในเชิงประวัติตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน กรองกานต์พบว่าคำว่า “ถึง” ในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาซึ่งเป็นคำเนื้อหาแล้วยังทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์ได้อีกด้วย สามารถทำหน้าที่เป็นคำบุพบท คำเชื่อมอนุพจน์ และคำขยาย แสดงจุดหมายของความรู้สึกรู้สึกนึกคิด สถานที่และเวลา บอกความสำคัญ รวมถึงใช้เชื่อมเพื่อบอกผลหรือบอกความขัดแย้งได้เช่นกัน

งานวิจัยอีกหนึ่งเรื่องเป็นงานวิจัยที่ศึกษาคำว่า “ด้วย” ในภาษาไทย ของ นพรัฐ เสน่ห์ (2556) งานวิจัยนี้แตกต่างจากงานวิจัยของกรองกานต์เนื่องจากนพรัฐพบว่าคำว่า “ด้วย” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์เพียงอย่างเดียวมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม นพรัฐพบว่าแม้คำว่า “ด้วย” จะเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยมาแต่เดิม แต่เมื่อเวลาผ่านไป คำว่า “ด้วย” ก็ได้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มมากขึ้น โดยในปัจจุบันคำดังกล่าวสามารถจัดให้อยู่ในหมวดคำต่าง ๆ ได้แก่ หมวดคำเชื่อมอนุพจน์ หมวดคำบุพบท หมวดคำกริยาวิเศษณ์ และ หมวดคำลงท้าย

งานวิจัยเรื่องต่อมาเป็นงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ไว้” ของ สันห์ธวัช ธัญวงษ์ (2557) งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าคำว่า “ไว้” เป็นคำที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยามาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และเริ่มมีหน้าที่ทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้นในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ความหมายทางไวยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นมานั้นคือความหมายที่แสดงว่าเหตุการณ์กำลังดำเนินต่อไปและความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา (อนาคตกาล)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยอีกหนึ่งเรื่องที่น่าสนใจและพบบริบทการใช้ที่สอดคล้องกับคำว่า “จาก” คืองานวิจัยเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ใน” ในภาษาไทย ของ เอกชิต สุขประสงค์ (2563) งานวิจัยนี้พบว่าคำว่า “ใน” สามารถจัดให้อยู่ได้ในสองหมวดคำ คือ หมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมนาม โดยมีความหมายต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบปิดล้อม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเวลา ความหมายบอกความสัมพันธ์

ทางสังคม ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความเป็นเจ้าของ ความหมาย บอกความสัมพันธ์ทางเอกสารหรือข้อความ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางจำนวน ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางเรื่อง ประเด็นหรือหัวข้อ

งานวิจัยจำนวน 4 เรื่องข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่าในภาษาไทยนั้น คำที่ทำหน้าที่เป็นคำเนื้อหาสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ ขณะที่คำที่เป็นคำไวยากรณ์มาแต่เดิมนั้น ก็สามารถพัฒนามามีหน้าที่ทางไวยากรณ์อื่น ๆ เพิ่มเติมได้เช่นกัน ดังนั้นการที่คำว่า “จาก” ทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์ได้ จึงเป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้ในภาษาไทยอย่างแน่นอน

ความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในภาษาไทยในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”

จากการสังเกตข้อมูลคำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องดังกล่าว อาจเป็นไปได้ว่าคำว่า “จาก” ปรากฏอยู่ในหมวดคำไวยากรณ์ได้สองหมวดคำ คือ หมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมนาม และมีความหมายทางไวยากรณ์เมื่อปรากฏในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

1. คำว่า “จาก” ในฐานะคำบุพบท

ในวรรณกรรมเรื่อง “ความสุขของกะทิ” คำว่า “จาก” สามารถทำหน้าที่เป็นคำบุพบทได้ โดยมีความหมายต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ”

ตัวอย่างที่ 3

กะทิที่มีขนมกินอ้มท้องเมื่อกลับจากโรงเรียนทุกวัน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 29)

ตัวอย่างที่ 4

คุณลุงหมอบประดิษฐ์มีสีหน้าไม่ดีทุกครั้งทีกลับออกไปจากบ้านชมนคลื่น

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 65)

ตัวอย่างที่ 5

กะทิจึงมีอน้ำภูพาเดินออกมาจากศาลาพร้อมกับน้ำก้นด์

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 71)

จากตัวอย่างที่ 3 – 5 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “กลับ”, “กลับออกไป” และ “เดินออกมา” กับนามวลี “โรงเรียน”, “บ้านชมนคลื่น” และ “ศาลา” นามวลีเหล่านี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงถึงพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ทำให้เห็นว่าการเคลื่อนที่ที่เกิดขึ้นมีแหล่งเดิมมาจากที่ใด คำว่า “จาก” ที่ปรากฏตามหลังกริยาวลีเหล่านี้จึงแสดงความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ บอกความสัมพันธ์ของแหล่งเดิมซึ่งเป็นพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ

1.2 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางบุคคล”

ตัวอย่างที่ 6

แล้วเราสองคนจะไม่แยกจากกันอีก

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 59)

จากตัวอย่างที่ 6 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “แยก” กับนามวลี “กัน” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงถึงบุคคล เนื่องจากคำว่า “กัน” อยู่ในหมวดคำสรรพนามซึ่งเป็นคำที่ใช้ทำหน้าที่แทนคำนาม ทำให้เห็นว่าจากกริยาที่เกิดขึ้นนี้ จะมีบุคคลใดเข้ามาเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์ด้วยบ้าง คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางบุคคล ทำให้ภาพของการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.3 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ”

ตัวอย่างที่ 7

ตํานํเงินทองที่เก็บสะสมจากการทำงานนานปีมาซ่อมแซมอย่างไม่นึกเสียดาย

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 107)

จากตัวอย่างที่ 7 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “เก็บสะสม” กับนามวลี “การทำงาน” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงการกระทำหรืออาการที่เคยเกิดขึ้น คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ ทำให้ทราบว่สิ่งทีเกิดขึ้นหรือได้มากนี้ เป็นผลมาจากการกระทำใดที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

1.4 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางวัสดุเดิม”

ตัวอย่างที่ 8

ที่จริงไม้หนีบผ้าเมื่อตอนซื้อมานั้นก็เป็นไม้หนีบผ้าทำจากเนื้อไม้ธรรมชาติ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 11)

จากตัวอย่างที่ 8 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “ทำ” กับนามวลี “เนื้อไม้ธรรมชาติ” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงวัสดุเดิม คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางวัสดุเดิม ทำให้ทราบว่วัตถุชิ้นนี้ทำขึ้นมาจากวัสดุเดิมคือวัสดุใด

1.5 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์”

ตัวอย่างที่ 9

แม่ถือหนังสืออ่านไม่ได้ ก็ใช้วิธีฟังจากเทปแทน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 51)

จากตัวอย่างที่ 9 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “ใช้วิธีฟัง” กับนามวลี “เทพ” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงอุปกรณ์ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของเสียง คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์ ทำให้ทราบว่าเสียงที่เกิดขึ้นนี้มีแหล่งเดิมหรือมีต้นกำเนิดมาจากอุปกรณ์ชนิดใด

1.6 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ”

ตัวอย่างที่ 10

ดูจากระดับความสูง กะทิดคงต้องไม่เกินสามขวบแน่ ๆ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 95)

จากตัวอย่างที่ 10 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “ดู” กับนามวลี “ระดับความสูง” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงรูปร่างหรือคุณลักษณะทางกายภาพ คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ ทำให้ทราบว่าสิ่งที่ผู้พูดกำลังพิจารณาอยู่นั้นมีลักษณะเป็นเช่นไรบ้าง

1.7 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด”

ตัวอย่างที่ 11

กล่อมให้บรรยากาศห่างไกลจากความโศกเศร้า

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 69)

จากตัวอย่างที่ 11 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างกริยาวลี “กล่อมให้บรรยากาศห่างไกล” กับนามวลี “ความโศกเศร้า” นามวลีนี้เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงอารมณ์ความรู้สึก คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด ทำให้ทราบว่าอารมณ์ความรู้สึกเดิมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความรู้สึกแบบใด

จากตัวอย่างที่ 3 – 11 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำบุพบทนี้ มีความหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยมีความหมายเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กับนามวลีที่ปรากฏตามมา ทำให้เห็นว่าแหล่งเดิมที่เกิดขึ้น สามารถเป็นได้ทั้งแหล่งเดิมทางกายภาพ เช่น พื้นที่หรือสถานที่ หรือบุคคล และมีเป็นแหล่งเดิมที่มีความหมายซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น ความรู้สึกนึกคิด

2. คำว่า “จาก” ในฐานะคำเชื่อมนาม

ในวรรณกรรมเรื่อง “ความสุขของกะทิ” คำว่า “จาก” ที่ปรากฏในบางบริบท อาจพิจารณาให้เป็นคำเชื่อมนามได้ เนื่องจากไม่ได้ปรากฏตามหลังคำกริยาดังตัวอย่างของกรอบประโยคทดสอบคำบุพบทตามแนวคิดไวยากรณ์โครงสร้าง แต่ปรากฏระหว่างคำนามกับคำนาม แสดงให้เห็นความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงความหมายระหว่างคำนามทั้งสองนี้ จากการสังเกตพบว่ามีมีความหมายต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ”

ตัวอย่างที่ 12

เอาข้างจากเขาตะเกียบมาฉุดก็ไม่สำเร็จจ๊อก

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 65)

ตัวอย่างที่ 13

*โชคดีที่ลุงตองไม่ได้ทำงานการท่องเที่ยวไม่อย่างนั้นคงทำประเทศชาติสูญเสี
รายได้จากต่างประเทศ*

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 65)

จากตัวอย่างที่ 12 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “ข้าง” และกับนามวลี “เขาตะเกียบ” นามวลีซึ่งปรากฏตามหลังคำว่า “จาก” ในบริบทนี้ เป็นนามวลีที่มีความหมายแสดงถึงพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายว่าในมุมมองของผู้พูดนั้น “ข้าง” เชื่อกันมีที่มาจากแหล่งเดิม นั่น คือ “เขาตะเกียบ” ซึ่งเป็นพื้นที่หรือสถานที่จากกายภาพ

นอกจากนี้ จากตัวอย่างที่ 13 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “รายได้” กับนามวลี “ต่างประเทศ” ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางความหมายว่าในมุมมองของผู้พูดนั้น “รายได้” นี้มีที่มาจากสถานที่ใด สถานที่นั้น คือ “ต่างประเทศ” ซึ่งเป็นพื้นที่หรือสถานที่จากกายภาพเช่นเดียวกับการเลือกใช้นามวลี “เขาตะเกียบ” ในตัวอย่างที่ 12 นั่นเอง

2.2 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางบุคคล”

ตัวอย่างที่ 14

แก่ได้ความรักจากเราทุกคน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 104)

จากตัวอย่างที่ 14 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “ความรัก” กับ นามวลี “เราทุกคน” จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านั้น มีที่มาจากบุคคลใด คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ทำให้ทราบว่าคุณใดบ้างเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้น

2.3 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ”

ตัวอย่างที่ 15

หนังสือเล่มหนึ่งที่กะทืออ่านได้ไม่รู้เบื่อ ชื่อ บ้านที่มีพ่อทกลีบคน เป็นเรื่องการผจญภัยของเด็กกำพร้าจากสงครามในเมืองจีนกับหมู่อ้วน ๆ ตัวหนึ่งที่เจ้าของตั้งชื่อว่า เจ้าความรุ่งโรจน์ของหมู่บ้าน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 23)

จากตัวอย่างที่ 15 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “เด็กกำพร้า” กับ นามวลี “สงคราม” จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านั้น เป็นผลมาจากการกระทำใดซึ่งเคยเกิดขึ้นมาก่อน คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ

2.4 ความหมาย “บอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด”

ตัวอย่างที่ 16

ถอดแม่แทนคำว่ารักจากใจ

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 39)

ตัวอย่างที่ 17

น้ำตาจากความดีใจไหลรินรวมกัน

(งามพรรณ เวชชาชีวะ, 2561, น. 39)

จากตัวอย่างที่ 16 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “คำว่ารัก” กับ นามวลี “ใจ” จากตัวอย่างนี้ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านี เป็นผลมาจากอารมณ์ของ ความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจที่เกิดขึ้น คำว่า “จาก” ในบริบทนี้ จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์ทาง ความรู้สึกนึกคิด

นอกจากนี้ จากตัวอย่างที่ 17 จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ปรากฏระหว่างนามวลี “น้ำตา” กับ นามวลี “ความดีใจ” ทำให้เห็นว่านามวลีที่ปรากฏนำหน้านี เป็นผลมาจากอารมณ์ของ ความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจเช่นเดียวกับตัวอย่างก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม จากตัวอย่างที่ 17 นี้จะเห็นได้ ว่า คำว่า “จาก” ทำหน้าที่เชื่อมนามวลี “น้ำตา” และ “ความดีใจ” เข้าเป็นนามวลีเดียวกัน คือ นามวลี “น้ำตาจากความดีใจ” ซึ่งเป็นนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นภาคประธานของประโยคอีกด้วย ตัวอย่างนี้จึงเป็นตัวอย่างของคำว่า “จาก” ที่น่าสนใจด้านการใช้ ทำให้เห็นว่าคำว่า “จาก” ซึ่งเดิม เป็นคำกริยาในภาษาไทย ทำหน้าที่ในภาคแสดงของประโยค มีความหมายสัมพันธ์กับการจาก แหล่งเดิม สามารถปรากฏในบริบทใหม่ คือ ปรากฏในภาคประธานของประโยคเพื่อแสดง ความหมายทางไวยากรณ์ได้

จากตัวอย่างที่ 12 - 17 ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า คำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม มีความหมายทางไวยากรณ์สอดคล้องกับความหมายของคำว่า “จาก” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำบุพบท ตลอดจนเป็นความหมายที่แสดงความสัมพันธ์ทั้งทางกายภาพและทางนามธรรมเช่นเดียวกันด้วย

สรุป

เมื่อคำว่า “จาก” ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ”

คำว่า “จาก” ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” อาจพิจารณาให้เป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทย คือ สามารถจัดให้อยู่ในหมวดคำบุพบทและหมวดคำเชื่อมนาม

เมื่อทำหน้าที่เป็นคำบุพบท คำว่า “จาก” จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 7 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางวัตถุประสงค์ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางอุปกรณ์ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางรูปร่างหรือคุณลักษณะ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด

เมื่อทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมนาม คำว่า “จาก” จะมีความหมายทางไวยากรณ์ 4 ความหมาย ได้แก่ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางพื้นที่หรือสถานที่ทางกายภาพ ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางบุคคล ความหมายบอกความสัมพันธ์ทางการกระทำ และความหมายบอกความสัมพันธ์ทางความรู้สึกนึกคิด

จากการพิจารณาความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน จะเห็นได้ว่าคำว่า “จาก” มีความหมายทางไวยากรณ์ที่แสดงความสัมพันธ์ทั้งความสัมพันธ์ทางกายภาพซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น พื้นที่ บุคคล วัตถุประสงค์ และความสัมพันธ์ทางนามธรรม เช่น ความรู้สึกนึกคิด แสดงให้เห็นว่าคำว่า “จาก” ที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์นั้นเกิดการเจือจางทางความหมาย สามารถใช้ในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ดี เมื่อใช้ในบริบทต่าง ๆ คำว่า “จาก” ยังคงปรากฏความหมายหลักคือ การบอกแหล่งเดิม แต่แหล่งเดิมซึ่งเป็นจุดอ้างอิงนั้นจะเปลี่ยนไปตามค่านามที่ปรากฏร่วมนั่นเอง

การศึกษาความหมายทางไวยากรณ์ของคำว่า “จาก” ในครั้งนี้ จึงทำให้เห็นการใช้คำว่า “จาก” ในบริบทต่าง ๆ ซึ่งทำให้เห็นว่าคำว่า “จาก” นั้นมีความหมายทางไวยากรณ์ที่หลากหลาย อาจศึกษาต่อยอดในประเด็นเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์เพื่อทำความเข้าใจกลไกทางภาษาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ ในห้องเรียนวิชาภาษาไทยเรื่อง “ชนิดของคำในภาษาไทย” สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ครูผู้สอนอาจนำตัวบทวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง “ความสุขของกะทิ” ไปปรับใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ลองสังเกตคำว่า “จาก” ที่ปรากฏอย่างหลากหลายในตัวบท แล้วช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาและจำแนกความแตกต่างระหว่างคำกริยาซึ่งเป็นคำเนื้อหา (content word) และคำบุพบทซึ่งเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) อันจะช่วยให้

ผู้เรียนเข้าใจตัวอย่างการใช้ภาษาจากบริบทการใช้งานในสถานการณ์จริงมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็น การสร้างการตระหนักรู้ด้านภาษาให้แก่ผู้เรียนได้นำความรู้นี้ไปทดลองใช้ในสถานการณ์การสื่อสาร จริงของตนเอง หรือนำไปปรับใช้ในการสื่อสารและทำความเข้าใจคำอื่น ๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงกัน ได้ด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรองกานต์ รอดพันธ์. (2555). *ถึง: การศึกษาเชิงประวัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- งามพรรณ เวชชาชีวะ. (2561). *ความสุขของกะทิ* (พิมพ์ครั้งที่ 105). กรุงเทพฯ: แพรว.
- จรัสดาว อินทรทัศน์. (2539). *กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นพรัฐ เสน่ห์. (2556). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ด้วย”*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นวรรณ พันธเมธา. (2559). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงาน วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 : เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตรน ภาณุพงศ์. (2532). *โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สัณฑ์ธวัช ธีธวงษ์. (2557). *กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้”*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ: เอปิช อินเทอร์เน็ตกรุ๊ป.
- เอกชิต สุขประสงค์. (2563). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ใน” ในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
เลขที่ 156 หมู่ 5 ตำบลพลาญชุมพล
อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000

